

Väestötietojärjestelmän yksityisen sektorin tietopalvelun käytäntesäännöt

1.7.2014

Dnro 2061/420/13

1.7.2014

DOKUMENTINHALLINTA

Laatinut	Tietopalvelujen yksityissektorin vastuualue
Tarkastanut	Päivi Pösö
Hyväksynyt	Timo Salovaara

VERSION HALLINTA

versionro	mitä tehty	pvm/henkilö
0.9	Toimitettu kommenteille tietosuojavaltuutetun toimistoon	8.4.2014
0.91	Tehty muutoksia ja lisäyksiä lukuihin 7.5, 7.8.8 ja 7.8.9. Lisätty luku 7.8.10. Tehty korjauksia kirjoitusasuun ja käytettyihin termeihin koko dokumentissa. Valmis allekirjoitettavaksi.	26.6.2014
1.0	Allekirjoitettu. Käytännesäännöt astuvat voimaan.	1.7.2014

1.7.2014

VÄESTÖTIETOJÄRJESTELMÄN YKSITYISEN SEKTORIN TIETOPALVELUN KÄYTÄNNESÄÄNNÖT

Väestörekisterikeskus vahvistaa henkilötietolain (523/1999) 42 §:n nojalla Väestötietojärjestelmän yksityisen sektorin tietopalvelun käytännesäännöt tietosuojalainsäädännön soveltamiseksi ja hyvän tietojenkäsittelytavan edistämiseksi.

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 4 §:n mukaan Väestörekisterikeskus vastaa väestötietojärjestelmän yleisestä toimivuudesta ja tietotekniikasta, tietohallinnosta sekä rekisteritoimintojen yhtenäisyydestä. Rekisterihallintoasetuksen (248/1996) 3 §:n mukaan Väestörekisterikeskuksen tehtävänä on kehittää väestötietojärjestelmän menetelmiä ja ohjata väestökirjanpidon paikallisiviranomaisia.

Näiden käytännesääntöjen tavoitteena on parantaa kansalaisten yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa, yhtenäistää tietojen luovutuksen käytäntöjä, parantaa liiketaloudellisen tietopalvelun laatua sekä ylläpitää ja edistää rekisteröityjen ja tiedon käyttäjien luottamusta väestötietojärjestelmää ja sen tietopalveluja kohtaan. Tavoitteena on myös tukea avoimuuden ja julkisuuden toteutumista väestötietojärjestelmän tietojen hyväksikäytössä.

Väestörekisterikeskus on henkilötietolain 42 §:n nojalla toimittanut ehdotuksensa näiksi käytännesäännöiksi tietosuojavaltuutetun tarkastettavaksi.

Tällä päätöksellä kumotaan 1.3.2010 vahvistetut, 31.8.2012 päivitetty Väestötietojärjestelmän yksityisen sektorin tietopalvelun käytännesäännöt dnro 89/420/10. Tämä päätös on voimassa 31.12.2016 asti.

Johtaja

Lea Krohns

Ylijohtajan sijaisena

Johtaja

Timo Salovaara

1.7.2014

Sisällysluettelo

1 Johdanto	9
1.1 Väestötietojärjestelmä – yhteiskunnan merkittävä perusrekisteri	9
1.2 Määrittelyt	10
2 Väestötietojärjestelmän tietojenluovutuksen käytäntesäännöt	13
2.1 Yksityisen sektorin tietopalvelun käytäntesääntöjen tavoite ja tarkoitus	13
2.2 Yksityisen sektorin tietopalvelun käytäntesääntöjen soveltamisala	13
2.3 Käytäntesäännöt tietosuojakysymysten täsmentäjänä	14
2.4 Väestörekisterikeskuksen muut käytäntesäännöt ja muiden tahojen antamat käytäntesäännöt	14
3 Väestörekisterikeskuksen tietopalveluihin sovellettavaa lainsäädäntöä	16
3.1 Suomen perustuslaki	16
3.2 Euroopan unionin tietosuojadirektiivi	17
3.3 Henkilötietolaki	17
3.3.1 Henkilötietolain tarkoitus	17
3.3.2 Tietosuojan periaatteita	18
3.3.3 Huolellisuusvelvoite (HTL 5 §)	18
3.3.4 Hyvä tietojenkäsittelytapa (HTL 5 §)	19
3.3.5 Käsittelyn suunnitelmallisuus (HTL 6 §)	19
3.3.6 KäyttötarkoituSSIDonnaisuus (HTL 7 §)	20
3.3.7 Tarpeellisuusvaatimus (HTL 9 §)	20
3.3.8 Yhteysvaatimus (HTL 8 § 1 mom. 5 kohta)	20
3.3.9 Rekisteröidyn oikeudet: Informointivelvollisuus ja tarkastusoikeus (HTL 6 luku)	21
3.3.10 Luottamuksellisuus	21
3.3.11 Virheettömyysvaatimus (HTL 9 §), eheys ja käytettävyys	22
3.4 Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta	22
3.5 Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista	24
3.5.1 Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain yleiset edellytykset tietojen luovuttamiselle (28 §)	24
3.5.2 Tietojen luovuttaminen tietyille tahoille (29–33§)	24
3.5.3 Tietojen luovuttaminen asiakkuuden hoitoon ja markkinointiin (32§)	24
3.5.4 Muita säännöksiä	25
3.5.5 Mahdollisuus rakennustietojen osittaiseen avaamiseen	25
3.6 Erityislainsäädäntö	26
4 Yksityisen sektorin tietopalvelun yhteistyökumppanit	27
4.1 Yksityissektorin yhteistyökumppanit	27
4.2 Yhteistyökumppanien tehtävät ja vastuut	27

1.7.2014

5 Tietojen luovutuksen hakeminen ja tietolupa	29
5.1 Tietolupahakemus	29
5.2 Hakemusmenettely	29
5.2.1 Massamuotoiset tietopalvelut	29
5.2.2 VTJkysely-palvelut	30
5.3 Tietojen luovutuspäätös eli tietolupa	31
5.3.1 Yleistä	31
5.3.2 Kertalupa, määräaikainen tai toistaiseksi voimassaoleva lupa.....	31
5.3.3 Tilausmenettely	31
5.4 Hylätyt hakemukset ja kielteiset päätökset.....	32
5.5 Tietojen toimitusten hinnoittelu.....	32
5.6 Asiakaspalautteen ja reklamaatioiden käsittely	33
5.7 Tietojen edelleenluovutus	33
5.7.1 Yleistä	33
5.7.2 Käyttötarkoituksen arviointi.....	33
5.7.3 Edelleenluovutuskiellon merkitys.....	34
5.7.4 Pääsääntöisesti sallittua luovuttamista	34
6 Tietojenluovutuskiellot	35
6.1 Yleistä.....	35
6.2 Yhteystietojen luovutuskielto ja asiakasrekisterin päivityskielto.....	35
6.3 Kiellot suoramarkkinointia sekä markkina- ja mielipidetutkimusta, henkilömatrikkelia ja sukututkimusta varten.....	36
6.4 Turvakielto	37
7 Tietopalvelutuotteet ja tuotekohtaisia käytänteitä	38
7.1 Yleistä.....	38
7.2 Poiminnat.....	38
7.2.1 Määritelmä	38
7.2.2 Sallitut poimintaperusteet	38
7.2.3 Poiminta rakennusrekisterin perustamiseksi.....	42
7.2.4 Poiminnat mielipide- ja markkinatutkimuksia varten.....	42
7.2.5 Yleishuomautuksia poimittavista osoitteista.....	43
7.2.6 Poiminnoissa huomioitavat kiellot.....	43

1.7.2014

7.3 Kohdentava poiminta	43
7.3.1 Määritelmä	43
7.3.2 Kohdentavan poiminnan yleisehdot	44
7.3.3 Kohdentavan poiminnan erityisehdot mobiili- ja sähköpostimarkkinoinnissa	44
7.3.4 Kohdentavien poimintojen hakemusmenettelystä ja tietoluvasta	45
7.3.5 Kohdentavan poiminnan käytännön toteutus	45
7.3.6 Kohdentavassa poiminnassa huomioitavat kiellot	45
7.4 Weed eli päällekkäisyyksien poisto	46
7.4.1 Määritelmä	46
7.4.2 Käytännön toteutus	46
7.4.3 Robinson-weed	46
7.4.4 Päällekkäisyyksien poistossa huomioitavat kiellot	46
7.5 Profilointi, analysointi, pisteytys ja segmentointi	47
7.5.1 Yleistä	47
7.5.2 Profilointi	47
7.5.3 Analyysi	49
7.5.4 Pisteytys	49
7.5.5 Segmentointi	50
7.6 Rekisteripäivitykset	50
7.6.1 Määritelmä	50
7.6.2 Päivitettävät rekisterit	51
7.6.3 Kertapäivityspalvelu	51
7.6.4 Jatkuva päivityspalvelu	51
7.6.5 Päivityksen tietosisältö	52
7.6.6 Päivityksissä huomioitavat kiellot	52
7.7 Tilastot	52
7.8 Tietojen toimittaminen, tulostus, postitus ja käyttö	53
7.8.1 Yleistä	53
7.8.2 Poimittujen / kohdennettujen tietojen käyttöaika ja käyttörajoitus	53
7.8.3 Poimittujen tietojen ryhmittely tulostusta ja postitusta varten	53
7.8.4 Tulostus-/postitusyhteyksiltä edellytettävä sitoumus	54
7.8.5 Aineiston toimittaminen	54
7.8.6 Tietojen toimittaminen ja tulostaminen postitettavaan aineistoon ulkomailla	55
7.8.7 Seurantalistat	56
7.8.8 Tulostuksen ja postituksen erityisehtoja	56
7.8.9 Osoitelähdemerkinnot (HTL 25 §)	57
7.8.10 Osoitelähteen merkitsemistavoista	59

1.7.2014

7.9 VTJkysely Suorakysely	60
7.9.1 Yleistä	60
7.9.2 Lupahakemus.....	60
7.9.3 Suorakäyttölupa	60
7.9.4 VTJkysely Suorakyselyn näyttöihin liittyviä erityissäännöksiä ja rajoituksia	61
7.9.5 Tietojen luvanmukainen käyttö	62
7.9.6 VTJkysely Suorakyselyssä huomioitavat kiellot	62
7.10 VTJkysely Sovelluskysely	63
7.10.1 Tietojen näyttäminen muulle kuin luvansaajalle.....	63
7.10.2 VTJkysely Sovelluskyselyssä huomioitavat kiellot	63
8 Väestötietojärjestelmän tietojen käyttöä koskevat erityisrajoitukset ja ehdot.....	64
8.1 Tietojen luovutus rahoitus-, vakuutus- ja niitä vastaavaan toimintaan	64
8.2 Tietojen luovuttaminen luottotietotoimintaan ja perintätoimintaan	64
8.3 Sukututkimus	65
8.3.1 Tietojen luovuttaminen sukututkimukseen	65
8.3.2 Sukututkimusrekisteri	65
8.3.3 Sukututkimus- tai sukuseurarekisterin henkilötietojen päivittäminen	66
8.4 Väestötietojärjestelmän erityisasemassa olevat tiedot	67
8.4.1 Yleistä	67
8.4.2 Luovutusrajoitusten yleiset perusteet.....	67
8.4.3 Arkaluonteisten henkilötietojen käsittelykielto	67
8.4.4 Poikkeukset arkaluonteisten tietojen käsittelykiellosta	68
8.5 Erityisasemassa olevien tiedot yksityisen sektorin tietopalveluissa	69
8.5.1 Kansalaisuus, syntymäpaikka ja äidinkieli	69
8.5.2 Äidinkielitiedon käsittelyyn liittyvät erityisehdot	69
8.5.3 Ammattitieto	70
8.5.4 Vaalien ja kansanäänestysten toimittamista varten tarvittavat tiedot.....	70
8.5.5 Rakennus- ja huoneistotiedot	70
8.5.6 Uskonnollista yhdyskuntaa koskevat tiedot.....	70
8.5.7 Tieto laitoksessa olosta ja huostaanotosta	71
8.5.8 Edunvalvontatiedot.....	71
8.5.9 Ottolapsisuhdetta koskevat tiedot.....	71
8.5.10 Parisuhdetieto	72
8.5.11 Sukupuolen vahvistaminen.....	72
8.5.12 Henkilötunnus	72
8.6 Sähköinen asiointitunnus	73

1.7.2014

9 Väestötietojärjestelmän tietojen käytön valvonta ja väärinkäytösten seuraamukset.....	75
9.1 Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto.....	75
9.2 Valvontakeinot	75
9.2.1 Massamuotoiset tietojenluovutuspalvelut	75
9.2.2 VTJkysely-palvelut	75
9.2.3 Lokimenettelyyn liittyvät rajaukset	76
9.2.4 Väestörekisterikeskuksen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus	77
9.3 Hallinnolliset seuraamukset	77
9.4 Rikosoikeudelliset seuraamukset.....	77
LIITE 1: LINKKEJÄ.....	79

1.7.2014

VÄESTÖTIETOJÄRJESTELMÄN YKSITYISEN SEKTORIN TIETOPALVELUN KÄYTÄNTESÄÄNNÖT

1 Johdanto

1.1 Väestötietojärjestelmä – yhteiskunnan merkittävä perusrekisteri

Yhteistyöllä vaikuttavuutta ja luottamusta – Toimimme digitalisoituvan yhteiskuntamme ytimessä. Rakentamalla, avoimella yhteistyöllä saamme aikaan koko yhteiskuntaa hyödyntävää vaikuttavuutta ja luottamusta.

Väestörekisterikeskuksen visiosta

Väestörekisterikeskus ja maistraatit ylläpitävät yhdessä maamme eniten käytettyä perusrekisteriä - väestötietojärjestelmää (VTJ).

Väestötietojärjestelmä sisältää ajantasaiset tiedot henkilöistä, rakennuksista, huoneistoista ja kiinteistöistä sekä aluejaoista. Sitä ylläpidetään yhteiskunnan toimintojen ja tietohuollon sekä sen jäsenille kuuluvien oikeuksien ja velvollisuuksien mahdollistamiseksi, toteuttamiseksi ja turvaamiseksi.

Väestötietojärjestelmään tallennetut tiedot henkilöistä ovat erittäin kattavia ja hyvin luotettavia. Näihin henkilötietoihin liittyy ns. julkinen luotettavuus, jolla tarkoitetaan sitä, että tietoa pidetään lähtökohtaisesti luotettavana, ellei toisin osoiteta. Tietoja voidaan käyttää esim. kansalaista koskevan päätöksenteon pohjana.

Väestötietojärjestelmään rekisteröidään myös rakennukset niissä olevine huoneistoineen. Rakennus- ja huoneistotietojen osalta kattavuuden ja virheettömyyden vaatimus ei vastaavasti toteudu. Toisaalta tämä ei toistaiseksi ole ollut lainsäädännön ja sen käytännön toimeenpanon tavoitteenakaan.

Väestötietojärjestelmässä on henkilö- ja rakennustietojen lisäksi tietoja myös kiinteistöistä, mutta kiinteistötietojen osalta järjestelmä ei ole perusrekisteri. Kiinteistötietojen osalta perusrekisteri on Maanmittauslaitoksen ylläpitämä kiinteistötietojärjestelmä (KTJ).

Tiedot on tarkoitettu käytettäväksi viranomaistoiminnan ohella yksityisen sektorin tarpeita varten. Väestötietojärjestelmän suurin merkitys yksityisen sektorin asiakkaille syntyy pitkälti järjestelmän tietojen keruusta ja ylläpidosta. Isossa asiakastietojärjestelmässä pelkästään osoitteiden ja nimien ajan tasalla pitäminen omana työnä edellyttää useiden henkilötyövuosien panosta. Asiakkaiden toiminnan tehokkuuden kannalta on järkevää, nykyään jopa välttämätöntä, että väestötietojärjestelmä keskitettynä perustietovarantona eliminoi päällekkäisten tiedonkeruuprosessien tarpeen. Toisaalta yksittäisen kansalaisen kannalta on helppoa, että väestötietojärjestelmään tehty osoitteenmuutos välittyy automaattisesti kaikille viranomaisille verohallinnosta kunnan hammashoitolaan sekä suurelle joukolle yksityisen sektorin toimijoita.

Kattavan rekisterin sisältämien tietojen hyödyntäminen muussakin kuin julkisessa hallinnossa lisää järjestelmän monikäyttöisyyttä. Se lisää tietojen oikeellisuutta, sillä tiedoissa mahdollisesti olevat puutteet tai virheellisyys tulevat todennäköisemmin esiin niitä käytettäessä. Toisaalta tietojen luovuttaminen vaikuttaa kansalaisten yksityisyyteen. Joissa-

1.7.2014

kin tapauksissa tietojen laajan käytön voidaan katsoa heikentävän henkilön yksityisyyden suojaa.

Näiden käytäntesääntöjen keskeisenä periaatteena on yksityisyyden suojaaminen, joka on huomioitava kaikessa tietojen luovutuksessa. Luonnollisten henkilöiden tietoja kerätään väestötietojärjestelmään laissa määritellyllä tavalla. Tietojen keräämisestä vastaavat maistraatit. Tietojen keräämiseen osallistuvat monet viranomaiset sekä kansalaiset muun muassa tekemällä muuttoilmoituksia. Osa kerättävistä tiedoista on arkaluontoisia, osa voi olla arkaluontoista yhdistettynä johonkin muuhun luonnollisesta henkilöstä kerättyyn tietoon. Kansalaiselle yksityisyyden menetys on korvaamatonta. Tämän vuoksi rekisterinpidon keskeisin tavoite on korkean tietosuojan ylläpito. Tähän tähdätään myös näillä käytäntesäännöillä.

Kansalaisilla on toisistaan hyvin poikkeavia käsityksiä omasta yksityisyyden piiristään ja tietojensa arkaluontoisuudesta. Kansalaisilla itsellään on mahdollisuus vaikuttaa tietojen luovuttamiseen tekemällä asiaa koskevat kiellot väestötietojärjestelmään ja näin merkittävältä osin kieltää tietojensa automaattinen toimittaminen yksityiselle sektorille.

Käsitys yksityisyydestä ja tiedon arkaluontoisuudesta myös muuttuu ajan myötä. Näiden käytäntesääntöjen voimassaoloajaksi on tietoisesti valittu suhteellisen lyhyt noin kolmen vuoden aika osaksi edellä mainituista syistä.

1.2 Määrittelyt

Näissä käytäntesäännöissä on pyritty käyttämään vakiintuneita ja yhtenäisiä väestökirjanpitoon ja väestötietojärjestelmän tietopalveluihin liittyviä käsitteitä ja sanoja. Kaikki käytetyt käsitteet ja sanat eivät välttämättä ole yleiskielen perusteella yksiselitteisesti eivätkä oikealla tavalla ymmärrettävissä, joten niitä on tässä pyritty lyhyesti selittämään.

Asiakkaalla tarkoitetaan Väestörekisterikeskuksen tietopalvelujen asiakasta, yksityistä yritystä tai yhteisöä, joka hakee tietolupaa tai jolle on myönnetty tietolupa tietojen luovutukseen väestötietojärjestelmästä.

Hakemuksella tarkoitetaan kirjallista pyyntöä, joka koskee tietojen luovuttamista väestötietojärjestelmästä. Tietojen luovutusta koskeva asia saatetaan pääsääntöisesti vireille hakemuksella.

Hinnastolla tarkoitetaan Väestörekisterikeskuksen vahvistamaa kulloinkin voimassaolevaa Tietopalvelujen liiketaloudellisten tuotteiden hinnastoa.

Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista (661/2009) on väestötietojärjestelmän tietosisältöä, tietojen ylläpitoa ja luovutusta sekä tietojen käsittelyn seuranta ja valvontaa koskeva erityislaki. Laissa säädetään lisäksi Väestörekisterikeskuksen tarjoamista sähköisen asioinnin palveluista.

Massamuotoisella tietojenluovutuspalvelulla tarkoitetaan Väestörekisterikeskuksen yksityissektorin tietojen luovutuksissa käytettyä tietojen luovutustapaa, jossa pääsääntöisesti Väestörekisterikeskuksen yhteistyökumppani luovuttaa muita kuin yksittäisiä, yksityissektorin asiakkaalle myönnetyn tietoluvan mukaisia tietoja yksityissektorin asiakkaalle tai yksityissektorin puolesta toimivalle taholle, kuten tulostus- ja/tai postitusyritykselle.

Raamiluvalla tarkoitetaan tietylle toimijalle, tietylle toimialalle, tiettyyn toimintaan tai käyttötarkoitukseen myönnettyä tietolupaa. Raamilupa voidaan toteuttaa esimerkiksi siten, että se myönnetään tietylle toimijalle, joka voi tämän jälkeen hyväksyttää Väestörekisteri-

1.7.2014

keskuksella tietoluvan ehdot täyttäviä asiakkaitaan kyseisen raamiluvan alle. Raamilupamalli on käytössä vain yksityissektorin VTJkysely-palveluissa.

Sovelluskyselyllä tarkoitetaan VTJkysely Sovelluskyselyä, jossa väestötietojärjestelmän ja asiakkaan sovelluksen välille luodaan kysely-yhteys. Automaattisen kysely-yhteyden välityksellä asiakkaan sovellus hakee tarvittavia tietoja väestötietojärjestelmästä. Palvelu toimii reaaliaikaisesti ympäri vuorokauden.

Suorakäytöllä tarkoitetaan VTJkysely Suorakyselyä, joka on internetissä toimiva reaaliaikainen suorakäyttösovellus. Palvelun avulla käyttäjä voi hakea omalta työasemaltaan väestötietojärjestelmästä tarvitsemiaan tietoja.

Tietoluvalla tarkoitetaan väestökirjahallinnon viranomaisen tekemää hallintopäätöstä tietojen luovuttamisesta väestötietojärjestelmästä. Tämä hallintopäätös, jota kutsutaan tietoluvaksi, tehdään tietojen luovuttamista koskevan hakemuksen eli asian vireillepanon perusteella.

Tietopalvelulla tarkoitetaan toimintaa, jossa luovutetaan tietoja julkishallinnon ja yksityissektorin toimijoille väestötietojärjestelmästä eri tavoilla ja eri tarkoituksiin.

Tietopalvelutuotteella tarkoitetaan Tietopalvelujen liiketaloudellisten tuotteiden hinnastossa todettua tai muutoin Väestörekisterikeskuksen määrittelemää tiedontoimitustapaa tai tietojoukkoa, jonka Väestörekisterikeskus tai sen yhteistyökumppani valmistaa tietoluvan nojalla asiakkaalle tai tämän lukuun toimivalle luovutettavaksi.

Tilauksella tarkoitetaan asiakkaan tai Väestörekisterikeskuksen yksityissektorin tietopalvelujen yhteistyökumppanin asiakkaan puolesta tekemää yksittäistä tietojen luovutusta koskevaa tilausta, joka perustuu Väestörekisterikeskuksen myöntämään voimassa olevaan tietolupaan.

Tilausvahvistuksella tarkoitetaan Väestörekisterikeskuksen antamaa vahvistusta siitä, että asiakkaan tilaus on kokonaan tai osin hyväksytty.

Toimituksella tarkoitetaan tietoluvan nojalla asiakkaalle tai muulle taholle, kuten tulostus-/postitusyritykselle, Väestörekisterikeskuksen tai sen yhteistyökumppanin toimittamaa tietojen luovutusta väestötietojärjestelmästä.

Tulostus-/postitusyrityksellä tarkoitetaan tahoja, jolle asiakkaan tietoluvan tai tilausvahvistuksen mukaiset väestötietojärjestelmän nimi- ja osoitetiedot toimitetaan ja joka huolehtii tietojen tulostuksesta ja/tai painatuksesta lähetettävään materiaaliin ja postituksesta vastaanottajille.

Väestökirjanpidolla tarkoitetaan väestötietojärjestelmän pitämistä kokonaisuudessaan. Väestökirjanpidon tehtäviä hoitavat Väestörekisterikeskus ja maistraatit väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista (661/2009) annetun lain ja rekisterihallintolain (166/1996) mukaisesti.

Väestökirjahallinnon viranomainen on yleistermi, jolla tarkoitetaan väestökirjanpidon tehtävistä vastuussa olevia Väestörekisterikeskusta ja maistraatteja.

Väestötietojärjestelmä (VTJ) on valtakunnallinen sähköisessä muodossa oleva rekisteri, jossa on perustiedot Suomen kansalaisista ja Suomessa vakinaisesti asuvista ulkomalaisista. Järjestelmässä on tietoa myös rakennuksista, rakennushankkeista ja huoneistoista sekä kiinteistöistä. Sitä ylläpitävät Väestörekisterikeskus ja maistraatit.

1.7.2014

Yhteistyökumppanilla tarkoitetaan Väestörekisterikeskuksen tietopalvelujen yksityissektorin yhteistyökumppaneita. Yksityissektorin tietopalvelujen toteuttamiseksi Väestörekisterikeskus on ulkoistanut osan palvelutuotantoon liittyvistä tehtävistään. Tällaista ulkoista tietopalvelutoimittajaa kutsutaan Väestörekisterikeskuksessa vakiintuneesti yhteistyökumppaniksi. Yhteistyökumppanien toteuttamista tietopalveluista on sovittu yhteistyösopimuksin Väestörekisterikeskuksen ja tietopalvelutoimittajan välillä.

Yhteistyösopimuksella tarkoitetaan Väestörekisterikeskuksen ja tietopalvelujen yksityissektorin yhteistyökumppanien välisiä sopimuksia väestötietojärjestelmän yksityissektorin tietopalvelujen yhteistyöstä liitteinen.

1.7.2014

2 Väestötietojärjestelmän tietojenluovutuksen käytäntesäännöt

2.1 Yksityisen sektorin tietopalvelun käytäntesääntöjen tavoite ja tarkoitus

Henkilötietolain (523/1999) 42 §:n nojalla rekisterinpitäjä voi laatia toimialakohtaisia käytäntesääntöjä henkilötietolain soveltamiseksi ja hyvän tiedonkäsittelytavan edistämiseksi.

Nämä käytäntesäännöt ovat Väestörekisterikeskuksen vahvistama ohjeellinen näkemys väestötietojärjestelmän tietojen hyvistä tietojenluovutuskäytännöistä yksityiselle sektorille.

Tavoitteena on, että näiden käytäntesääntöjen avulla voitaisiin entisestään parantaa kansalaisten perusoikeuksiin kuuluvien yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa, yhtenäistää tietojen luovutuskäytäntöjä väestökirjahallinnossa, parantaa tietopalvelun laatua sekä ylläpitää rekisteröityjen ja tiedon käyttäjien luottamusta väestötietojärjestelmää ja sen tietopalveluja kohtaan.

Näiden käytäntesääntöjen tarkoituksena on täydentää ja täsmentää tietojen luovutusta koskevien säännösten soveltamista ja tulkintaa sekä ohjata ja selkiyttää tietojenluovutuksen käytäntöjä luovutettaessa tietoja yksityiselle sektorille.

Väestötietojärjestelmän yksityisen sektorin tietopalvelun käytäntesääntöjen tavoitteena on olla apuna tietopalvelua hoitavien henkilöiden työssä. Käytäntesääntöjen tarkoituksena on yhtenäistää tietojen luovutuksen käytäntöjä.

Väestökirjahallinnon paikallisviranomaiset, maistraatit, luovuttavat myös tietoja väestötietojärjestelmästä, mutta päättävät luovutuksista itsenäisesti. Nämä käytäntesäännöt sopivat kuitenkin sovellettaviksi myös maistraateissa, ja Väestörekisterikeskus suosittelee maistraatteja ottamaan huomioon näihin käytäntesääntöihin kirjatut tietojen luovutuksen periaatteet sekä noudattamaan niitä.

2.2 Yksityisen sektorin tietopalvelun käytäntesääntöjen soveltamisala

Näitä käytäntesääntöjä sovelletaan täydentävästi silloin, kun asiasta ei ole tyhjentävästi säädetty lainsäädännössä.

Näitä käytäntesääntöjä sovelletaan sellaiseen tietojen luovuttamiseen, jossa väestötietojärjestelmän tietoja luovutetaan käytettäväksi yksityisoikeudellisten yhteisöjen yksityisoikeudellisiin tai liiketaloudellisiin tarpeisiin, kuten esimerkiksi suoramarkkinointiin, markkinointi- ja mielipidetutkimukseen, asiakas- ja jäsenrekisterin päivitykseen sekä mahdolliseen erityislainsäädäntöön perustuvaan toimintaan.

Lisäksi näitä käytäntesääntöjä sovelletaan soveltuvin osin sellaista yksityisoikeudellista toimintaa varten tapahtuvaan tietojen luovutukseen, joka perustuu tätä toimintaa sääntelevään erityislainsäädäntöön. Eri yhteisöjen tietojensaantia koskevia erityislainsäädännöksiä ei käsitellä näissä käytäntesäännöissä, vaan väestökirjahallinnon viranomaisen on otettava ne tapauskohtaisesti huomioon tietoja luovutettaessa.

Näitä käytäntesääntöjä ei sovelleta tietojen luovuttamiseen julkishallinnolle julkisoikeudellista tietotarvetta varten. Näitä käytäntesääntöjä ei myöskään sovelleta silloin, jos tietoja luovutetaan yksityisoikeudellisille yhteisöille julkisoikeudellista tietotarvetta varten. Julkisen sektorin tietopalvelussa sovellettavaksi Väestörekisterikeskus on laatinut erilliset käytäntesäännöt.

1.7.2014

2.3 Käytäntösäännöt tietosuojakysymysten täsmentäjänä

Näiden käytäntösääntöjen yhtenä keskeisenä tavoitteena on selventää ja täydentää tietosuojakysymyksiä, jotka liittyvät käytännön tietojenluovutustilanteisiin. Käytäntösäännöissä ei kattavasti käsitellä kaikkia tietosuojasäännöksiä, vaan keskitytään niihin yleis- ja erityissäännöksiin, joilla on erityistä merkitystä luovutettaessa tietoja väestötietojärjestelmästä yksityiselle sektorille.

Tietosuojalla tarkoitetaan yksityisyyden suojaamista ja hyvän tietojenkäsittelytavan noudattamista henkilötietojen käsittelyssä. Tietosuojaan laajemmin kuuluu myös rekisteröidyn oikeusturvan suojaaminen, valtion turvallisuuden varmistaminen tietojen käsittelyssä sekä yhteiskunnan avoimuuden edistäminen. Tietosuojan ja henkilötietojen suojan perustana on Suomen perustuslain (731/1999) 10 §:n yksityiselämän suojaava säännös.

Tietosuoja ja siihen liittyvät säännökset on aina otettava huomioon tietoja luovutettaessa. Lähtökohtana on, että tietojen luovuttamiselle väestötietojärjestelmästä pitää olla perusteet lainsäädännössä.

Henkilötietojen suojan ja tietosuojan yleislakeja ovat henkilötietolaki ja laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), jäljempänä julkisuuslaki. Nämä lait tulevat sovellettaviksi myös väestötietojärjestelmän tietojen käsittelyn yhteydessä. Väestötietojen käsittelyn erityislaki on väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettu laki (661/2009).

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain ohella väestötietojärjestelmän tietojen käytöstä on säännöksiä eräissä muissakin erityislaeissa. Nämä säädökset koskevat lähinnä tiettyjen viranomaistahojen tai lakisääteisiä tehtäviä hoitavien yhteisöjen oikeuksia saada tietoja väestötietojärjestelmästä. Luovutettaessa tietoja tällaisten säädösten nojalla on kuitenkin noudatettava myös tietosuoja koskevia väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain ja henkilötietolain säännöksiä.

Tietosuojakysymyksissä merkittävää ohjausvaikutusta on tietosuojavaltuutetun antamilla ohjeilla ja muilla julkaisuilla sekä ratkaisuille ja lausunnoille. Nämä asiakirjat on suurelta osin saatavilla tietosuojavaltuutetun toimiston internet-sivuilta: www.tietosuoja.fi.

2.4 Väestörekisterikeskuksen muut käytäntösäännöt ja muiden tahojen antamat käytäntösäännöt

Väestörekisterikeskuksen vahvistamia muita käytäntösääntöjä ovat tällä hetkellä:

- Julkishallinnon tietopalvelun käytäntösäännöt 1.3.2010 (dnro 88/420/10)
- Väestötietojärjestelmän turvakiellon käytäntösäännöt 28.2.2013 (dnro 715/420/13)
- Väestötietojärjestelmän osoitepalvelun käytäntösäännöt 1.3.2010 (dnro 84/420/10) [Uudet väestötietojärjestelmän osoitepalvelun käytäntösäännöt (dnro 2286/420/13) tulevat voimaan syksyllä 2014.]

Turvakiellon käytäntösäännöt on otettava huomioon myös yksityissektorin tietopalveluissa. Näissä käytäntösäännöissä turvakiellosta esitettyjen asioiden on tarkoitus olla yhteneväiset turvakiellon käytäntösääntöjen kanssa.

Monet tietopalveluissa noudatettavat periaatteet ovat yhteneväisiä sekä yksityiselle että julkiselle sektorille tietoja luovutettaessa, joten julkisen sektorin ja yksityisen sektorin tietopalvelun käytäntösäännöt täydentävät soveltuvin osin toisiaan.

1.7.2014

Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry on laatinut käytäntesäännöt (Kuluttajien henkilötietojen käsittely ja tietosuoja markkinoinnissa) suoramarkkinointia harjoittaville yrityksille. Käytäntesääntöjä sovelletaan markkinoitaessa tavaroita ja palveluja kuluttajille, ja niiden tarkoituksena on edistää hyvää henkilötietojen käsittelytapaa suoramarkkinointialalla ja siten lisätä asiakkaiden luottamusta markkinointiin.

Käytäntesäännöt ovat Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry:n jäsenyrityksiä sitovat. Koska väestötietojärjestelmän tietopalvelujen yksityissektorin asiakkaat ovat usein myös Suomen Asiakkuusmarkkinointiliiton jäsenyrityksiä, nämä käytäntesäännöt pyritään ottamaan soveltuvin osin huomioon sekä väestökirjahallinnon viranomaisen että tietojen luovutuksen saajan toiminnassa. Suomen Asiakkuusmarkkinointiliiton käytäntesäännöt sekä muuta yrityksille tarkoitettua ohjeistusta on saatavilla internet-sivulta: <http://www.asml.fi/>.

1.7.2014

3 Väestörekisterikeskuksen tietopalveluihin sovellettavaa lainsäädäntöä

3.1 Suomen perustuslaki

Suomen perustuslain perusoikeussäännöksissä on useita kohtia, jotka on otettava huomioon luovutettaessa tietoja väestötietojärjestelmästä. Perusoikeussäännökset kohdistuvat suoraan viranomaisiin julkisen vallan käyttäjinä.

Perustuslain 22 §:ssä säädetään julkiselle vallalle velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Lakeja sovellettaessa viranomaisen on noudatettava perusoikeusmyönteistä lakien tulkintaa. Väestökirjahallinnon viranomaisen on otettava perusoikeudet huomioon ja toiminnassaan aktiivisesti edistettävä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Näihin käytäntesääntöihin kirjattujen soveltamisohjeiden on tarkoitus toteuttaa omalta osaltaan perusoikeusmyönteistä tulkintaa.

Keskeisimpiä huomioon otettavia perusoikeussäännöksiä väestötietojärjestelmän tietoja luovutettaessa on yksityiselämän suoja koskeva perustuslain 10 §. Vaikka väestötietojärjestelmän tiedot eivät ole lähtökohtaisesti julkisia, myös esimerkiksi perustuslain sananvapautta ja julkisuutta koskeva 12 § ohjaa omalla painoarvolla tietojen luovutukseen liittyviä päätöksiä. Tietojen luovutuksesta päätettäessä on usein punnittava eri perusoikeuksien painoarvoa ja toisaalta tehtävä ratkaisuja, jotka toteuttavat mahdollisimman hyvin eri perusoikeuksia.

Väestötietojärjestelmä on yksi yhteiskunnan perusrekistereistä, ja sen tietojen on tarkoitus olla hyödynnettävissä yhteiskunnan toiminnoissa niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Kuitenkin väestötietojärjestelmään sisältyy tietoja, jotka ovat henkilöiden yksityisyyden suojan piiriin kuuluvia henkilötietoja, jolloin tietojen käsittelyssä on otettava aina huomioon yksityisyyden ja henkilötietojen suoja koskevat lain säännökset.

Perustuslain 10 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään lailla. Yleisellä tasolla suojasta on säädetty henkilötietolailla ja yksityiskohtaisemmin väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetulla lailla. Kun kyse on julkisen hallinnon rekisteristä, sovelletaan siihen myös lakia valtion viranomaisen toiminnan julkisuudesta. Väestötietojärjestelmän tiedot eivät kuitenkaan lähtökohtaisesti ole julkisia.

Väestökirjahallinnon tietopalvelut ovat hallintotoimintaa, jota sääntelevät hallintoa koskevat säännökset. Perusoikeustasolla on näin ollen otettava huomioon myös oikeusturvaa ja hyvää hallintoa koskeva perustuslain 21 §.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä viranomaisessa. Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Lainkohdalla viitataan esimerkiksi hallintolakiin (434/2003), jonka tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa.

Väestötietojärjestelmän tietojen luovutusta koskevat päätökset ovat hallintopäätöksiä, joiden tekemisessä ja käsittelyssä on otettava huomioon hallintolain ja muiden hallintoasiota säätelevien lakien mukaiset perustuslakiin pohjautuvat hyvän hallinnon takeet.

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä eikä ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella. Vaikka perusoikeutena yhdenvertaisuus on luonnollisen henkilön oikeus, yhdenvertaisuus ja ta-

1.7.2014

sapuolisuus ovat myös yleisiä hallinnon oikeusperiaatteita, joita tulee noudattaa kenen tahansa asioidessa viranomaisten kanssa. Hallintolain 6 §:n mukaisesti väestötietojärjestelmän tietoja luovutettaessa kaikkia yksityisiä osapuolia on kohdeltava tasapuolisesti ja puolueettomasti.

3.2 Euroopan unionin tietosuojadirektiivi

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 95/46/EY yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta, jäljempänä tietosuojadirektiivi, on kaksi päätavoitetta. Ensinnäkin direktiivin mukaisesti henkilötietojen käsittelyssä on turvattava yksilöiden perusoikeudet ja vapaudet, erityisesti heidän oikeutensa yksityisyyteen. Toisaalta direktiivillä on tavoitteena edistää henkilötietojen vapaata liikkuvuutta Euroopan unionin sisällä.

Tietosuojadirektiivi on saatettu Suomessa voimaan henkilötietolailla. Myös muun henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön on oltava yhdenmukainen tietosuojadirektiivin kanssa, mikä tarkoittaa muun muassa sitä, että myös väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettua lakia sovellettaessa on huomioitava tietosuojadirektiivin tavoitteet ja periaatteet.

Tietosuojadirektiivin 27 artiklassa on säädetty mahdollisuudesta toteuttaa tietosuojadirektiivin mukaisesti säädettyjen kansallisten säännösten moitteeton soveltaminen edistämällä sellaisten käytäntösääntöjen laatimista, joissa otetaan huomioon eri alojen erityiset piirteet. Nämä käytäntösäännöt toteuttavat tätä tietosuojadirektiivin tavoitetta väestötietojärjestelmän tietopalveluissa.

Euroopan unionissa on näiden käytäntösääntöjen laatimisen aikaan valmisteltu uutta yleistä tietosuoja-asetusta sekä siihen liittyvää tietosuojadirektiiviä. Uuden sääntelyn voimaantulosta ei kuitenkaan vielä ole tehty päätöstä. Uusi tietosuoja-asetus sekä siihen liittyvä muu sääntely korvaavat voimaantullessaan nykyisen tietosuojadirektiivin.

3.3 Henkilötietolaki

3.3.1 Henkilötietolain tarkoitus

Henkilötietojen suojaamisen ja käsittelyn yleislaki on henkilötietolaki (HTL). Se tulee sovellettavaksi henkilötietoja käsiteltäessä, jollei muualla lainsäädännössä ole asiaa koskevia erityissääntöjä.

Henkilötietolain tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista. Henkilötietolain taustalla on ajatus siitä, että kaikessa toiminnassa, jossa henkilötietoja rekisteröidään ja käsitellään, yksityisyyden suoja ja tietosuoja tulisi ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti toiminnan suunnittelusta hyvän tietojenkäsittelytavan noudattamiseen.

1.7.2014

3.3.2 Tietosuojan periaatteita

Tietosuojalla tarkoitetaan yksityisyyden suojaamista ja hyvän tietojenkäsittelytavan noudattamista henkilötietojen käsittelyssä. Tietosuojaan laajemmin kuuluu myös rekisteröidyn oikeusturvan suojaaminen, valtion turvallisuuden varmistaminen tietojen käsittelyssä sekä toisaalta avoimuuden edistäminen. Tietosuojan ja henkilötietojen suojan perustana on Suomen perustuslain 10 §:n yksityiselämän suojaa turvaava säännös.

Henkilötietolaki sisältää useita säännöksiä, joita voidaan pitää henkilötietojen käsittelyn ja samalla tietosuojan yleisinä periaatteina. Näitä periaatteita tulee soveltaa yleisesti kaikessa henkilötietojen käsittelyssä. Nämä periaatteet koskevat rekisterinpitäjien lisäksi tietojen luovutuksensaajaa sekä Väestörekisterikeskuksen yhteistyökumppaneita, jotka toimiksensaajina käsittelevät väestötietojärjestelmän tietoja.

Henkilötietolakiin sisältyy myös rekisteröidyn oikeuksiin kuuluvia periaatteita. Lisäksi henkilötietojen käsittelyn tietosuojaan liittyy läheisesti myös eräitä tietoturvan yleisiä periaatteita. Periaatteiden tarkoituksena on lisätä luottamusta rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä sekä edesauttaa rekisteröidyn mahdollisuuksia vaikuttaa omien tietojensa käsittelyyn.

Henkilötietolain 2 luvun mukaisia yleisiä periaatteita ovat erityisesti:

- huolellisuusvelvoite
- käsittelyn suunnitelmallisuus
- käyttötarkoitussidonnaisuus
- yhteysvaatimus
- tarpeellisuusvaatimus
- virheettömyysvaatimus

Merkittävimmät henkilötietolain 6 luvun mukaiset rekisteröidyn oikeudet ovat:

- tiedonsaantioikeus (rekisterinpitäjän informointivelvollisuus)
- tarkastusoikeus
- kiello-oikeus

Henkilötietojen käsittelyssä on noudatettavia yleisiä tietoturvaperiaatteita:

- luottamuksellisuus
- tietojen eheys
- tietojen käytettävyys

Periaatteita on tarkemmin käyty läpi seuraavissa kappaleissa.

3.3.3 Huolellisuusvelvoite (HTL 5 §)

Huolellisuusvelvoite on yleinen rekisterinpitäjään kohdistuva velvoite, jolla suojataan rekisteröidyn yksityisyyden suojaa turvaavien perusoikeuksien loukkaamattomuutta. Huolellisuusvelvoite on kirjattu henkilötietolain 5 §:ään ja sen mukaan henkilötietoja tulee käsitellä laillisesti, noudattaen huolellisuutta ja hyvää tietojenkäsittelytapaa. Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan kaikenlaisia henkilötietoihin kohdistuvia toimintoja, kuten keräämistä, tallettamista, järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, säilyttämistä, muuttamista, yhdistämistä, suojaamista, poistamista, tuhoamista sekä muita henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä.

1.7.2014

Huolellisuusvelvoite ilmentää rekisterinpidon itseohjautuvuutta ja se on otettava huomioon kaikessa henkilötietolain soveltamisalaan kuuluvassa toiminnassa. Huolellisuusvelvoite merkitsee sitä, että rekisterinpitäjän on omalla aktiivisella toiminnallaan ja sen suunnittelulla edistettävä tietosuojaa.

Huolellisuusvelvoite merkitsee tietojen luovutuksen yhteydessä myös sitä, että luovutuksensaajan on huolehdittava henkilötietojen lainmukaisesta käsittelystä.

3.3.4 Hyvä tietojenkäsittelytapa (HTL 5 §)

Henkilötietolain 5 § sisältää veloitteen rekisterinpitäjälle noudattaa huolellisuutta ja hyvää tietojenkäsittelytapaa sekä toimia muutoinkin niin, ettei rekisteröidyn yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojan turvaavia perusoikeuksia rajoiteta ilman laissa säädettyä perustetta.

Hyvää tietojenkäsittelytapaa ei ole lainsäädännössä määritelty, mutta sen voidaan katsoa olevan yleistermi, jolla tarkoitetaan henkilötietojen käsittelyssä noudatettavan toimintatavan kokonaisuutta, joka parhaiten toteuttaa yksityisyyden perustuslaillista suojaa. Samalla huolellisuusvelvoite ja hyvä tietojenkäsittelytapa ovat käsitteitä, jotka yhdistävät perustuslain sekä henkilötietolain ja muun tietosuojalainsäädännön yksityiskohtaisemmat henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset toisiinsa.

3.3.5 Käsittelyn suunnitelmallisuus (HTL 6 §)

Henkilötietojen käsittelyn suunnitelmallisuudella tarkoitetaan sitä, että henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä se, mistä henkilötiedot säännönmukaisesti hankitaan ja mihin niitä säännönmukaisesti luovutetaan, on määriteltävä ennen henkilötietojen keräämistä henkilörekisteriksi. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus on ennalta määriteltävä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään. Henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen tulee olla asiallisesti perusteltavissa rekisterinpitäjän toiminnan kannalta.

Väestötietojärjestelmän tietojen käyttötarkoituksen perusteet on määritelty laissa väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista. Väestötietojärjestelmän käytön suunnitelmallisuutta toteuttaa myös se, että ennalta määritellään, millä tavoin ja ehdoin sekä mitä palvelumuotoja käyttäen tietoja luovutetaan väestötietojärjestelmästä. Näihin käytäntesääntöihin on osaltaan kirjattu se suunnitelmallinen tietojenkäsittelytapa, jota väestökirjahallinnossa noudatetaan luovutettaessa tietoja yksityiselle sektorille.

Henkilötietojen käsittelyn suunnitelmallisuuden vaatimus koskee myös väestötietojärjestelmän tietojen luovutuksensaajaa. Tietojen luovutuksensaajan on ennalta suunniteltava väestötietojärjestelmästä pyydettävien tietojen käsittelyn tarkoitus ja käyttö. Mikäli väestötietojärjestelmästä tietoja pyytävä ei voi esittää asiallisesti perusteltua ja suunniteltua henkilötietojen käyttötarkoitusta ja käsittelytapaa, tietoja ei lähtökohtaisesti voida luovuttaa.

1.7.2014

3.3.6 Käyttötarkoitussidonnaisuus (HTL 7 §)

Henkilötietolaissa käyttötarkoitussidonnaisuus on kytketty henkilötietojen käsittelyn suunnitelmallisuuteen. Henkilötietojen käyttö ja muu käsittely ei saa olla ristiriidassa suunnitellun käyttötarkoituksen kanssa. Henkilötietoja saa käyttää tai muutoin käsitellä vain tavalla, joka ei ole yhteensopimaton tietojen käsittelyn tarkoitusten kanssa.

Väestötietojärjestelmän käyttötarkoitus on määritelty väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa. Lain 5 §:n mukaan väestötietojärjestelmää pidetään yhteiskunnan toimintojen ja tietohuollon sekä sen jäsenille kuuluvien oikeuksien ja velvollisuuksien mahdollistamiseksi, toteuttamiseksi ja turvaamiseksi.

Väestötietojärjestelmän tietoja voidaan luovuttaa vain niihin käyttötarkoituksiin, joihin väestötietojärjestelmästä ja väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa määritellyt käyttötarkoitukset oikeuttavat. Tämä ratkaistaan tapauskohtaisesti tehtäessä päätöstä tietojen luovuttamista koskevaan hakemukseen.

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 50 §:n mukaan haettaessa tietojen luovutusta väestötietojärjestelmästä on ilmoitettava tietojen käyttötarkoitus ja muut luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat. Käyttötarkoitus, johon tietoja väestötietojärjestelmästä luovutetaan, kirjataan myös varsinaiseen tietolupaan.

Väestötietojärjestelmän tietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin, minkä tietoluvan saaja on hakemuksessaan ilmoittanut ja mikä on tietolupaan kirjattu. Tämä merkitsee samalla sitä, että tiettyyn käyttötarkoitukseen väestötietojärjestelmästä saatuja tietoja ei ilman väestökirjahallinnon viranomaisen lupaa saa yhdistää muuta käyttötarkoitusta varten rekisteröityihin tietoihin eikä luovuttaa sivullisille.

3.3.7 Tarpeellisuusvaatimus (HTL 9 §)

Käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimusta täydentää henkilötietolain 9 §:n mukainen tarpeellisuusvaatimus. Käsiteltävien henkilötietojen tulee olla määritellyn henkilötietojen käsittelyn kannalta tarpeellisia. Tarpeellisuusvaatimus merkitsee myös sitä, että käsiteltävien henkilötietojen määrä on minimoitava eikä henkilötietoja saa kerätä tulevan mahdollisen käyttötarkoituksen perusteella.

Tietojen luovutuksen yleisenä edellytyksenä on Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 28 §:n mukaan se, että väestötietojärjestelmästä luovutettavan tiedon tulee olla tarpeellinen siihen käyttötarkoitukseen, johon se luovutettaisiin. Tämä selvitetään tietojenluovutus päätöstä tehtäessä.

Tietojen hakijan on syytä tarkoin harkita ja perustella, mitä tietoja todella tarvitsee.

3.3.8 Yhteysvaatimus (HTL 8 § 1 mom. 5 kohta)

Yhteysvaatimuksella tarkoitetaan sitä, että tietojen luovutuksensaajalla on asiakas- tai palvelussuhteen, jäsenyyden tai muun niihin verrattavan suhteen vuoksi asiallinen yhteys niihin henkilöihin, joiden tietoja hän hakee saatavaksi. Luovutettaessa tietoja yksityiselle sektorille yhteysvaatimuksella on korostunut asema, sillä tällöin luovutuksensaajalla ei ole viranomaistehtäviensä nojalla oikeutta tietojen saantiin eikä toisaalta yleensä lakiin tai laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseen perustuvaa tarvetta saada tietoja.

1.7.2014

3.3.9 Rekisteröidyn oikeudet: Informointivelvollisuus ja tarkastusoikeus (HTL 6 luku)

Tietosuojan toteutumisen ja henkilötietojen käsittelyn luottamuksellisuuden ja avoimuuden kannalta on olennaista, että rekisteröidyllä on oikeus tietää itseään koskevien tietojen käsittelystä ja oikeus vaikuttaa siihen.

Henkilötietolain 24 §:n perusteella rekisteröidyllä henkilöllä on lähtökohtaisesti oikeus saada tietää

- tietojensa käsittelystä
- henkilötietojen käsittelyn tarkoituksesta sekä
- siitä, mihin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan.

Lisäksi rekisteröidyllä on oikeus saada ne tiedot, jotka ovat muutoin tarpeen rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseksi asianomaisessa henkilötietojen käsittelyssä. Rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, että rekisteröity voi saada nämä tiedot.

Henkilötietolain mukaisen tarkastusoikeuden nojalla jokaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tietää, mitä häntä koskevia tietoja henkilörekisteriin on talletettu. Lisäksi rekisteröidyllä on oikeus vaatia korjausta ja oikaisua häntä koskeviin virheellisiin tietoihin.

Väestötietojärjestelmän osalta informointivelvollisuuden kattamat tiedot käyvät ensinnäkin ilmi väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain säännöksistä, ja lisäksi väestötietojärjestelmästä on laadittu henkilötietolain 10 §:n mukainen rekisteriseloste. Tietoa väestötietojärjestelmän henkilötietojen käsittelystä on saatavilla myös esimerkiksi Väestörekisterikeskuksen tai maistraattien kotisivuilta, www.vrk.fi ja www.maistraatti.fi. Lisäksi henkilöllä on oikeus tarkistaa itseään koskevat väestötietojärjestelmään tallennetut tiedot.

3.3.10 Luottamuksellisuus

Luottamuksellisuutta voidaan pitää yleisenä tietoturva- ja myös tietosuojaperiaatteena. Kansalaisen on voitava luottaa siihen, että hänen tietojansa käsitellään asianmukaisesti, hänen yksityisyyttään ja oikeuksiaan kunnioittaen.

Luottamusta turvaavat ennen kaikkea tietoturvallisuuteen liittyvät ehdot ja toimenpiteet, joita ovat erityisesti:

- tietojen riittävä suojaus
- tietojen luovutukselle asetettavat ehdot
- tiedonsiirron luotettavuus ja
- tietojen käytön valvonta.

Tietoturvallisuudella siis ennen kaikkea varmistetaan luottamuksellisuuden säilyminen ja sitä kautta riittävä tietosuojan taso.

Väestötietojärjestelmän tietojen luovutuksensaajalta edellytetään riittävät takeet luovutettavien tietojen suojaamisesta ja tietojen tietoturvallisesta käsittelystä.

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 44 §:n mukaan rekisterihallinnon viranomaisen on tietyissä tapauksissa vaadittava luovutuksensaajalta selvitystä siitä, millä tavalla tämä on järjestänyt luovutettavien tietojen hal-

1.7.2014

linnollisen ja fyysisen turvallisuuden sekä henkilöstö-, tietoliikenne-, ohjelmisto-, tietoaineisto-, käyttö- ja laitteistoturvallisuuden. Selvitys on aina vaadittava, jos tiedot luovutetaan teknisen käyttöyhteyden avulla tai luovuttaminen koskee laajaa tietojoukkoa ja mukana on muun muassa henkilötunnuksia. Vastaavasti on vaadittava selvitystä, jos tietojen käytön voidaan muusta perustellusta syystä olettaa loukkaavan henkilön yksityiselämän tai henkilötietojen suojaa. Rekisterihallinnon viranomainen voi tarvittaessa myös muissa tapauksissa vaatia tällaisen selvityksen.

3.3.11 Virheettömyysvaatimus (HTL 9 §), eheys ja käytettävyys

Tietosuojalainsäädäntö ja erityisesti hyvän tietojenkäsittelytavan käsite pitävät sisällään tietojen laatuun ja oikeellisuuteen liittyviä periaatteita. Tällaisia ovat ennen kaikkea tietojen virheettömyysvaatimus, eheys ja käytettävyys.

Rekisterinpitäjällä on yleinen velvollisuus huolehtia siitä, ettei virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja käsitellä. Tätä rekisterinpitäjän velvollisuutta arvioitaessa on otettava huomioon henkilötietojen käsittelyn tarkoitus sekä käsittelyn merkitys rekisteröidyn yksityisyyden suojalle.

Eheys ja käytettävyys käsitteinä liittyvät paitsi tietoihin itsessään myös tietojen hallintaan käytettäviin tietojärjestelmiin. Eheydellä tarkoitetaan tietojen ja tietojärjestelmien aitoutta, väärentämättömyyttä, sisäistä ristiriidattomuutta, kattavuutta, ajantasaisuutta, oikeellisuutta ja käyttökelpoisuutta. Toisaalta eheydellä voidaan viitata siihen, että tietoa tai viestiä ei ole valtuudettomasti muutettu ja että mahdolliset muutokset voidaan jäljittää ja todentaa.

Tietojen ja tietojärjestelmien käytettävyys tarkoittaa, että tiedot ovat niiden käyttöön oikeutettujen saatavilla ja hyödynnettävissä. Tietojen eheys ja käytettävyys liittyvät läheisesti toisiinsa, ja tietojen eheys on tietojen käytettävyyden yksi välttämätön edellytys.

Kuten muutkin tietosuojaperiaatteet, myös tietojen virheettömyysvaatimus ja eheyden ylläpitämisen vaatimus kohdistuvat myös tietojen luovutuksensaajaan. Väestörekisterikeskus edellyttää tietojen luovutuksensaajalta muun muassa sitä, että väestötietojärjestelmästä luovutettuja tietoja ei muunnella tai vääristellä. Väestötietojärjestelmästä luovutettujen tietojen laadun ja oikeellisuuden on säilyttävä myös tietojen luovutuksen jälkeen.

Esimerkiksi tietojen luovutuksensaajan on merkittävä väestötietojärjestelmästä luovutettu osoitetieto postilähetyksissään siinä muodossa, kuin se on luovutettu.

3.4 Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta sääntelee viranomaisten asiakirjojen ja muiden tietoaineistojen julkisuutta ja salassapitoa sekä tiedon antamista asiakirjasta ja siihen liittyvää menettelyä. Henkilöllä on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, julkisuuslaki) nojalla oikeus saada tietoa viranomaisen toiminnasta. Lain tarkoituksena on toteuttaa henkilön oikeutta valvoa julkista valtaa sekä osallistua julkisen vallan käyttöön sekä valvoa oikeuksiaan ja etujaan.

Julkisuuslain 1 §:ssä on todettu, että viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei julkisuuslaissa tai muussa laissa erikseen toisin säädetä. Mikäli muualla lainsäädännössä asiakirjan julkisuudesta säädetään tarkemmin tai toisin, kyseistä erityislainsäädäntöä tulee noudattaa.

1.7.2014

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettu laki on tällainen erityislaki, jossa säädetään mm. väestötietojärjestelmän tietojen luovutuksesta ja siihen liittyvistä rajoituksista. Näin ollen julkisuuslakia noudatetaan Väestörekisterikeskuksen toiminnassa toissijaisesti.

Julkisuuslain 5 §:ssä on määritelty, mitä viranomaisen asiakirjalla tarkoitetaan. Asiakirjan käsite kattaa myös yhteen kuuluvista merkeistä muodostuvan tiettyä kohdetta tai asiaa koskevan viestin, joka on saatavissa selville vain automaattisen tietojenkäsittelyn tai muiden apuvälineiden avulla. Tämän määritelmän mukaisesti myös väestötietojärjestelmään tallennetut henkilötiedot ovat julkisuuslain tarkoittamia viranomaisen asiakirjoja.

Väestötietojärjestelmän tiedot eivät ole lähtökohtaisesti julkisia. Väestötietojärjestelmästä luovutettavia tietoja koskevat mm. seuraavat rajoitukset, jotka on todettu väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa:

- Lain 28 §:ssä edellytetään, että väestötietojärjestelmästä luovutettavan tiedon tulee olla tarpeellinen siihen käyttötarkoitukseen, johon se luovutetaan. Rekisterinpitäjä harkitsee tämän päättäessään tietojen luovuttamisesta.
- Lain 51 §:n mukaan luovutettuja tietoja saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, johon ne on luovutettu. Tietoja ei siis saa käyttää muuhun kuin tietoluvassa todettuun käyttötarkoitukseen.
- Lain 50 §:n mukaan pyydetessä väestötietojärjestelmästä tietoja, pyytäjän on tehtävä asiasta kirjallinen hakemus. Tiedot luovuttava viranomainen tekee asiasta kirjallisen päätöksen. Sekä hakemuksessa että päätöksessä luovutuksen hakija tai saaja yksilöidään.

Koska väestötietojärjestelmän tiedot eivät ole julkisia, tietojen luovuttamisen on aina täytettävä väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa säädetyt edellytykset.

Vaikka julkisuuslaki on yleislaki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettuun lakiin nähden, soveltuvat muun muassa julkisuuslain säännökset asianosaisen oikeudesta saada tieto viranomaisen asiakirjasta sekä oikeus saada tieto itseään koskevasta asiakirjasta myös väestötietojärjestelmän tietoihin.

Samoin tietojen luovuttamisen taustalla on otettava huomioon myös julkisuuslain säännökset. Esimerkiksi julkisuuslain 21 § 2 momentin mukaan voidaan tuottaa ja luovuttaa eri viranomaisten eri käyttötarkoituksia varten ylläpitämiin tietojärjestelmiin sisältyvistä tiedoista muodostettu tietoaineisto. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että luovutussaaajalla on oikeus yhdistää väestötietojärjestelmästä saamiaan tietoja toiselta viranomaiselta saamiinsa tietoihin (viranomaisten suostumuksella). Yhdistettyjä tietoja saa kuitenkin käyttää vain siihen käyttötarkoitukseen, johon päätös väestötietojärjestelmän tietojen luovutuksesta oikeuttaa.

1.7.2014

3.5 Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista

Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista (661/2009) on väestötietojärjestelmän tietosisältöä, tietojen ylläpitoa ja luovutusta sekä tietojen käsittelyn seuranta ja valvontaa koskeva erityislaki. Laissa säädetään lisäksi Väestörekisterikeskuksen tarjoamista sähköisen asioinnin palveluista.

3.5.1 Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain yleiset edellytykset tietojen luovuttamiselle (28 §)

Väestötietojärjestelmästä tiedon luovuttamisen yleisenä edellytyksenä on väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 28 §:n mukaan ensinnäkin se, että tiedon tulee olla tarpeellinen ilmoitettuun käyttötarkoitukseen. Lain 51 §:n mukaan tietoja saa käyttää vain siihen käyttötarkoitukseen, johon ne on luovutettu.

Tietoja ei saa väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 28 §:n mukaan luovuttaa, jos luovuttamisen voidaan perustellusta syystä epäillä loukkaavan henkilön yksityiselämän tai henkilötietojen suojaa, hänen etujaan tai oikeuksiaan taikka vaarantavan valtion turvallisuutta.

3.5.2 Tietojen luovuttaminen tietyille tahoille (29–33§)

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 29–33 §:issä säädetään tietojen luovuttamisesta tietyille tahoille ja tiettyihin käyttötarkoituksiin.

- Viranomaistehtäviin luovutetaan 29 §:n mukaan laissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa säädetyt tiedot ja lakiin perustuvan tehtävän hoitamiseen tarpeelliset tiedot.
- Historialliseen ja tieteelliseen tutkimukseen tai tilaston laatimista varten luovutetaan 30 §:n mukaan henkilötietolaissa säädetyt tiedot.
- Rahoitus ja vakuutustoimintaan sekä muuhun vastaavaan toimintaan voidaan luovuttaa 31 §:n mukaan laissa tai asetuksessa säädetyt tiedot, lakiin perustuvan tehtävän hoitamisessa tarpeelliset tiedot ja sellaisen sopimuksen täytäntöönpanemiseksi tarpeelliset tiedot.
- Luottotietotoimintaa ja perintätoimintaa varten voidaan luovuttaa 31 §:ssä määritellyt tiedot.
- Asiakkuuksien hoitoon ja markkinointiin voidaan luovuttaa 32 §:ssä säädetyt tiedot. (Tästä tarkemmin seuraavassa luvussa 3.5.3)
- Lain 33 §:n mukaan väestötietojärjestelmästä voidaan luovuttaa sukututkimuksen ja henkilömatrikkelin laatimiseen tarpeelliset tiedot siten kuin siitä säädetään henkilötietolaissa.

3.5.3 Tietojen luovuttaminen asiakkuuden hoitoon ja markkinointiin (32§)

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 32 §:ssä on säännökset tietojen luovuttamisesta asiakkuuksien hoitoon tai markkinointiin. Tämä on erittäin keskeinen pykälä käsiteltäessä tietojen luovutusta yksityiselle sektorille.

Lain 32 §:n 1 momentissa on lueteltu tiedot, jotka voidaan luovuttaa asiakas- tai markkinointirekisterin tai vastaavaan muun rekisterin päivittämiseen. Tällaiseen rekisteriin voidaan luovuttaa rekisteriin talletettujen tietojen ylläpitämisessä, tarkistamisessa ja korjaa-

1.7.2014

misessa tarpeellisia tietoja rekisteröidyn suku- ja etunimestä, syntymävuodesta, sukupuolesta, äidinkielestä, osoitteesta ja muista yhteystiedoista.

Lain 32 §:n 2 momentissa säännellään ne poimintaperusteet, joita voidaan käyttää luovutettaessa henkilön nimi-, osoite- ja muita yhteystietoja suoramainontaa ja muuta suoramarkkinointia, mielipide- ja markkinatutkimuksen tekemistä tai muuta näihin rinnastettavaa toimintaa varten. Näitä on käsitelty tarkemmin luvussa 7.2.2. Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun asetuksen mukaan tietojen käsittelyn perusteena voidaan henkilötietojen lisäksi käyttää kiinteistö-, rakennus- ja huoneistotietoja.

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain yleiset edellytykset tietojen luovuttamiselle on kuitenkin aina otettava huomioon.

3.5.4 Muita säännöksiä

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettu laki sisältää säännökset:

- tietojen luovuttamisen hakemisesta (50.1 §)
- tietojen luovuttamista koskevasta päätöksestä (50.2 § ja 50.3 §)
- tietojen luovutustavoista (46 §)
- luovutettujen tietojen käytöstä ja suojauksesta (44 §)
- erityisasemassa olevista tiedoista (esim. ottolapsitieto, henkilötunnus) (37–43 §)
- tietojenluovutuskielloista (35 § ja 36 §)

Luovutettujen tietojen käyttöä koskevan 51 §:n mukaan tietoja saa käyttää ainoastaan siihen käyttötarkoitukseen, johon ne on luovutettu eikä tietoja saa antaa sivulliselle ilman rekisteriviranomaisen lupaa. Lain 5 luvussa on säännöksiä muun muassa Väestörekisterikeskuksen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta sekä lokitietojen tallettamisesta. Lain 7 luku sisältää säännökset muun muassa muutoksenhausta sekä vaihtolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta sekä viittaukset rangaistussäännöksiin.

3.5.5 Mahdollisuus rakennustietojen osittaiseen avaamiseen

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 195/2013) on todettu, että Väestörekisterikeskuksella on mahdollista harkintansa mukaan avata tiettyjä rakennustietoja avoimena datana.

Hallituksen esityksen mukainen lakimuutos on tullut voimaan. Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 34.2 §:ssä todetaan tietojen muun luovuttamisen osalta, että sen estämättä, mitä 28, 50 ja 51 §:ssä säädetään väestötietojärjestelmän tietojen käsittelystä, voi Väestörekisterikeskus tuottaa ja antaa julkiseen käyttöön sellaisia väestötietojärjestelmään talletetuista rakennushanke- ja rakennustiedoista muodostettuja tiedostoja, joista on poistettu henkilöä koskevat tunnistetiedot ja jotka on käsitelty siten, ettei yksittäistä henkilöä voida niistä tunnistaa eikä hänen elinolosuhteitaan selvittää. Väestörekisterikeskuksella ei ole julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen käytöstä 52 §:n mukaista tietojensaanti- tai tarkastusoikeutta eikä niistä pidetä 53 §:ssä tarkoitettua käyttäjärekisteriä eikä 56 §:ssä tarkoitettua lokirekisteriä.

Julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen ehdotetaan sisältävän pelkästään väestötietojärjestelmän tiettyjä rakennushanke- ja rakennustietoja. Hallituksen esityksessä on to-

1.7.2014

dettu, että Väestörekisterikeskus on suunnitellut tuottavansa ja antavansa ensi vaiheessa julkiseen käyttöön tiedostoja, jotka sisältävät väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 15 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa yksilöityjä rakennushanke- ja rakennustietoja eli esimerkiksi järjestelmään talletettujen rakennusten koordinaatit, rakennustunnukset, osoitteet sekä osoitenumerot.

Väestörekisterikeskuksen ei tarvitse selvittää julkiseen käyttöön annettujen tiedostojen käyttötarkoitusta. Julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen sisältämien tietojen luovuttaminen ei siis edellytä hakemusta eikä Väestörekisterikeskus tee tiedostojen sisältämien tietojen luovuttamisesta hallintopäätöstä.

Tarkkaa aikataulua tiedostojen tuottamisesta säännökseen ei ole kirjattu. Tiedostojen tuottaminen ja antaminen julkiseen käyttöön edellyttää aikaa vaativaa sisällöllistä, toiminnallista ja teknistä suunnittelua ja toteuttamista sekä taloudellisia panostuksia. Huomioon on lisäksi otettava yksityiselämän ja henkilötietojen suojaamista koskeva näkökulma. Väestörekisterikeskuksen arvion mukaan tiedostoja voitaisiin antaa julkiseen käyttöön aikaisintaan keväällä 2015.

3.6 Erityislainsäädäntö

Erityislainsäädännöllä tarkoitetaan niitä lainsäännöksiä, joiden perusteella eri yhteisöillä on oikeuksia saada tietoja väestötietojärjestelmästä. Tällaiset lain säännökset koskevat kuitenkin pääasiassa viranomaisia.

Joillakin yksityisoikeudellisilla yhteisöillä voi olla yhteisön toimintaa ja tehtäviä sääntelevän lainsäädännön nojalla tavanomaista laajempia oikeuksia tiedonsaantiin väestötietojärjestelmästä. Tällaista lainsäädäntöä liittyy esimerkiksi pankkitoimintaan.

Joissain tapauksissa erityissäännöksillä on julkisoikeudellisten tehtävien hoitamista ohjattu yksityisoikeudellisille yhteisöille, kuten esimerkiksi Suomen Punaiselle Ristille, Yleisradio Oy:lle, lakisääteisiä vakuutuksia myöntäville vakuutusyhtiöille samoin kuin ajoneuvojen rekisteröintitehtävistä huolehtiville katsastusasemille. Tietojen luovuttaminen yksityisoikeudellisille yhteisöille niiden julkisoikeudellisten tehtävien hoitamiseksi on näiden käytäntösääntöjen soveltamisalan ulkopuolista julkishallinnon tietojenluovutusta.

1.7.2014

4 Yksityisen sektorin tietopalvelun yhteistyökumppanit

4.1 Yksityissektorin yhteistyökumppanit

Yksityissektorin tietopalvelujen toteuttamiseksi Väestörekisterikeskus on ulkoistanut osan palvelutuotantoon liittyvistä tehtävistään. Ulkoistaminen toteutetaan siten, että Väestörekisterikeskus valitsee määräajoin yhteistyökumppaneita hoitamaan yksityissektorin tietopalvelujen tiettyjä tehtäviä.

Massamuotoisten tietojenluovutuspalvelujen osalta Väestörekisterikeskuksella on useampi yhteistyökumppani. Yhteistyökumppanien määrää ei ole rajoitettu, mutta kaikkien yhteistyökumppanien tulee täyttää Väestörekisterikeskuksen asettamat kelpoisuusehdot. Väestörekisterikeskuksen tavoitteena on, että sillä olisi vähintään kaksi yhteistyökumppania, jotta palvelutuotannon hoitamisessa toteutuisi liiketaloudellinen kilpailu. Valittujen toimijoiden kesken solmitaan yhteistyösopimukset, jotka ovat henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaisia toimeksiantosopimuksia, joissa toimeksiantajana on Väestörekisterikeskus ja toimeksisaajana yhteistyökumppaniyrittäjä.

Väestörekisterikeskuksen yksityissektorin tietopalvelujen yhteistyökumppanit on listattu Väestörekisterikeskuksen kotisivuille www.vrk.fi / Palvelut yrityksille ja yhteisöille.

Yhteistyösopimuksilla ei ole siirretty julkista valtaa yhteistyökumppaneille, vaan VTJ:n tietojen käsittelyyn liittyvät viranomaistehtävät, kuten tietoluvasta päättäminen, kuuluvat edelleen väestökirjahallinnon viranomaisten vastuulle. Yksityissektorin tietopalvelujen käytännön toimien sekä teknisten tehtävien toteutuksesta vastaavat kuitenkin yhteistyökumppanit, joten väestökirjahallinnon rooli on tältä osin lähinnä yhteistyökumppaneiden toimintaa ohjaava ja valvova.

4.2 Yhteistyökumppanien tehtävät ja vastuut

Yhteistyösopimusten mukaan yhteistyökumppaneiden tehtävänä on muun muassa:

- VTJ:n tietojen ja niitä sisältävien tietopalvelutuotteiden markkinointi ja myynti
- tietoluvan hakeminen, tilauksen tai vastaavan toimenpiteen tekeminen asiakkaiden puolesta valtakirjalla
- tietopalvelutuotteiden valmistaminen ja toimittaminen asiakkaille
- asiakaslaskutuksen hoitaminen ja tuloutus Väestörekisterikeskukselle
- asiakassuhteiden ylläpito ja kehittäminen
- tietopalvelutuotteiden kehittäminen
- tukipalvelut
- tietojen käytön valvonta
- seuranta- ja raportointi

Yhteistyökumppanit huolehtivat yllä mainituista tehtävistä yhteistyösopimuksessa määriteltyjen tietopalvelujen osalta, joista keskeisimmät ovat poiminnat, päällekkäisyyksien poistot, analysoinnit, profiloinnit sekä asiakasrekisterin päivitys ja siihen liittyvä tunnistaminen.

Yhteistyösopimukset eivät koske niin sanottuja VTJkysely-palveluja (VTJkysely Suorakyselyä ja VTJkysely Sovelluskyselyä).

Yhteistyön tavoitteena on, että kumppanit hoitaisivat asiakaskontaktiin liittyvät asiat mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

1.7.2014

Yhteistyökumppaneiden vastuulla on huolehtia asiakassuhteen ylläpitoon ja hoitamiseen liittyvästä työstä. Väestökirjahallinnon viranomaisten tehtävät ovat tältä osin ensisijassa toimintaa ohjaavaa ja seuraavaa.

Yhteistyökumppanin on osaltaan seurattava, että kukin asiakas noudattaa tietoluvan ehtoja käyttäessään VTJ:n tietoja sisältäviä tietopalvelutuotteita. Erityisesti seurattavia asioita ovat osoitelähdemerkinnot, tietojen käyttö määräajassa, aineiston toimitus tulostus/postitusyritykseen sekä ilmoitus aineiston tietoturvalisesta tuhoamisesta. Tietoluvan vastaisesta käytöstä on välittömästi ilmoitettava Väestörekisterikeskukselle ja toimittava vahingon minimoimiseksi.

Yhteistyökumppanit laskuttavat asiakkailtaan sekä tekemästään työstä perimänsä korvauksen että Väestörekisterikeskuksen asettamat asiakaskohtaiset maksut. Yhteistyökumppanin oman työn veloituksen ja Väestörekisterikeskuksen maksujen erittely on ilmoitettava asiakkaalle.

1.7.2014

5 Tietojen luovutuksen hakeminen ja tietolupa

5.1 Tietolupahakemus

Tietojen luovuttaminen väestötietojärjestelmästä edellyttää väestökirjahallinnon viranomaisen antaman päätöksen eli tietoluvan.

Tietolupaa haetaan väestökirjahallinnon viranomaiselta kirjallisesti vapaamuotoisella hakemuksella. Hakemuksesta on käytävä ilmi tietojen käyttötarkoitus ja muut luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat.

Hakemuksessa on oltava ainakin seuraavat tiedot:

- hakijan nimi mahdollisimman täydellisenä, niin että siitä ilmenee, onko hakija viranomainen, yksityisoikeudellinen yhteisö, yksityishenkilö tai jokin muu;
- hakijan osoite sekä toimitus- ja laskutusosoite, jos ne poikkeavat hakijan osoitteesta;
- y-tunnus
- yhteyshenkilön nimi, sähköpostiosoite, puhelinnumero ja muut mahdolliset yhteystiedot
- pyydettyjen tietojen käyttötarkoitus mahdollisimman tarkasti
- viittaus asianomaiseen sääntökseen, jos oikeus tietojen saantiin perustuu lakiin tai asetukseen
- tietosisällön tarkka yksilöinti: luovutettavat tiedot, päivitettävät tiedot taikka poimintaperusteet (esim. ikä, ammatti, ammattiryhmä tai ns. luokkatunnus, jonka sisältämät poimintaperusteet ovat jälkikäteen todennettavissa) ja mahdolliset rajaukset (esim. kunta, postinumero, otoksen koko)
- haettu luovutustapa, tietojen toimituspaikka (esimerkiksi tulostus-/postitusyritys) sekä toimitusajankohta
- tarvittaessa tietojen tulostusjärjestys
- muut tietojen luovutuksen edellytyksiin vaikuttavat seikat

Tietojenluovutuksen hakijan on pyydettäessä annettava Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 44 §:n mukainen selvitys tietojen käytöstä ja suojauksesta.

Lisäksi hakijan on toimitettava henkilörekisteriä koskeva rekisteriseloste rekisteripäivityshakemuksen yhteydessä yhteistyökumppanille.

Hakemuksen vähimmäissisältöä noudatetaan soveltuvin osin myös tilausmenettelyssä.

5.2 Hakemusmenettely

5.2.1 Massamuotoiset tietopalvelut

Massamuotoisten tietojenluovutuspalvelujen osalta lupahakemuksen voi asiakkaan puolesta tehdä tietopalvelun yhteistyökumppani, jos asiakas on valtuuttanut yhteistyökumppanin hoitamaan puolestaan hakemusmenettelyyn liittyvät asiat. Seuraavissa kohdissa 1–3 on kuvattu tätä menettelyä.

1.7.2014

1. Asiakas ottaa yhteyttä Väestörekisterikeskukseen
  - Asiakkaalle kerrotaan tietopalvelun toimintamalli, jossa palvelun käytännön tuottamisesta vastaavat yhteistyökumppanit.
  - Asiakas pyytää tarjouksen yhteistyökumppaneilta. Asiakas voi myös pyytää Väestörekisterikeskusta ilmoittamaan tietotarpeesta yhteistyökumppaneille, jolloin Väestörekisterikeskus toimittaa asiakkaan yhteystiedot yhteistyökumppaneille tarjouksen antamista varten.
  - Asiakas valitsee tarjousten perusteella yhteistyökumppanin.
  - Asiakas valtuuttaa valitsemansa yhteistyökumppanin hoitamaan hakemusmenettelyn. Asiakas voi halutessaan tehdä hakemuksen myös itse.
2. Asiakas ottaa suoraan yhteyttä yhteistyökumppaneihin
  - Asiakas pyytää tarjouksen kaikilta tai osalta yhteistyökumppaneita.
  - Tarjousten perusteella asiakas valitsee yhteistyökumppanin.
  - Asiakas valtuuttaa valitsemansa yhteistyökumppanin hoitamaan hakemusmenettelyn tai tekee itse hakemuksen Väestörekisterikeskukselle tietojen saamiseksi.
3. Maistraattien suorittamat poiminnat (ns. Poiju-poiminnat)
  - Tällaisissa tapauksissa asiakas on aina suoraan yhteydessä maistraattiin, joka tietoluvan myöntämisen lisäksi toteuttaa myös tietojen toimituksen asiakkaalle. Väestörekisterikeskus voi poikkeuksellisesti myös tehdä tällaisen poiminnan.

5.2.2 VTJkysely-palvelut

Seuraavissa kohdissa 1–2 on kuvattu VTJ:n suoraikäyttöisten väestötietojärjestelmän tietopalveluiden (VTJkysely Suorakysely ja VTJkysely Sovelluskysely) hakemusmenettelyä.

1. Asiakas ottaa yhteyttä Väestörekisterikeskukseen
  - Asiakas on suoraan yhteydessä Väestörekisterikeskukseen, joka tietoluvan myöntämisen lisäksi toteuttaa myös tietojen toimituksen asiakkaalle.
2. Asiakas ottaa yhteyttä suoraan nk. raamiluvan haltijaan (vain VTJkysely Sovelluskyselyn osalta mahdollista)
  - Asiakas ottaa suoraan yhteyttä tahoon, jolle Väestörekisterikeskus on myöntänyt nk. raamiluvan.
  - Raamiluvan haltija tarkastaa, että asiakas täyttää tietoluvan vaatimukset.
  - Asiakas sitoutuu tietoluvan ehtoihin.
  - Raamiluvan haltija pyytää Väestörekisterikeskukselta hyväksynnän uuden asiakkaan ottamisesta raamiluvan tietojen käyttäjäksi.

1.7.2014

5.3 Tietojen luovutuspäätös eli tietolupa

5.3.1 Yleistä

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 50 §:ssä säädetään tietojen luovuttamista koskevasta päätöksestä. Tietojen luovuttamisesta on tehtävä kirjallinen päätös.

Tietolupaan kirjataan tietojen käyttötarkoitus sekä luovutettavan toimituksen tietosisältö. Lisäksi tietolupaan kirjataan tietojen luovuttamiseen liittyvät vastuut, tietojen käyttäjän oikeudet ja velvollisuudet, tietojen käyttöä ja suojausta koskevat ehdot sekä tietojen luovuttamisen menettely- ja tietojenluovutustavat. Tietoluvassa todetaan, että luovutettuja tietoja saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, johon ne on luovutettu, ja että tietoluvansaajan on luovutettuja tietoja käsitellessään noudatettava tietosuojalainsäädäntöä.

Tietoluvassa voi olla erilaisia liitteitä, kuten sitoumuslomake, jonka allekirjoittamalla asiakas vielä hyväksyy tietoluvan ehdot ja sitoutuu noudattamaan niitä.

5.3.2 Kertalupa, määräaikainen tai toistaiseksi voimassaoleva lupa

Tietojen luovutuspäätös voidaan tehdä kertalupana, toistaiseksi voimassa olevana lupana tai määräajan voimassa olevana tietolupana.

Kertalupa koskee yksittäistä tietojen luovutusta tai useampaa samalla kerralla määriteltyä tietojen luovutusta.

Tietolupa voidaan myöntää toistaiseksi tai määräajaksi, jos luvansaaja käyttää väestötietojärjestelmän tiedoilla toteutettuja tietopalveluita säännöllisesti. Luvassa määritellään sallitut tietopalvelut ja tiedot toimitetaan erillisen tilauksen nojalla. Esimerkiksi VTJkyselypalvelujen ja jatkuvan päivityspalvelun tietoluvat ovat luonteensa vuoksi toistaiseksi voimassaolevia lupia.

Väestökirjahallinnon viranomainen voi perustellusta syystä peruuttaa toistaiseksi tai määräajan voimassa olevan tietoluvan taikka muuttaa sitä.

5.3.3 Tilausmenettely

Tilausmenettelyllä tarkoitetaan sitä, että luvansaajalle, joka käyttää väestötietojärjestelmän tiedoilla toteutettuja massamuotoisia tietojenluovutuspalveluja säännöllisesti, voidaan myöntää toistaiseksi tai määräajaksi voimassaoleva tietolupa. Tässä tietoluvassa määritellään ne puitteet, jonka rajoissa kyseiselle luovutuksensaajalle voidaan luovuttaa VTJ:n tietoja.

Tämän tietoluvan puitteissa luvansaaja tai tämän valtuuttama yhteistyökumppani voi tilata luvan mukaisia tietopalvelutuotteita. Tiedot poimitaan tämän erillisen kirjallisen tilauksen perusteella. Tilauksissa on viitattava myönnettyyn, voimassaolevaan tietolupaan.

Luvussa 5.1 määriteltyä hakemuksen vähimmäissisältöä noudatetaan soveltuvin osin myös tilausmenettelyssä. Tarvittaessa voidaan myös pyytää tarkempaa selvitystä mm. tietojen suojauksesta.

1.7.2014

5.4 Hylätyt hakemukset ja kielteiset päätökset

Tietojen luovuttamisesta on väestötietojärjestelmästä ja väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 50 §:n mukaan tehtävä pääsääntöisesti kirjallinen päätös. Lähtökohta tietojen luovutukselle on se, että luovutuksensaajalla tulee olla tietosuojalainsäädännön tai muun lainsäädännön mukainen oikeus käsitellä tietoluvan mukaisia väestötietojärjestelmän tietoja. Perusteena hakemuksen hylkäämiselle tai kielteisen päätöksen antamiselle voi olla esimerkiksi se, että kaikki pyydetty tiedot eivät ole välttämättömän tarpeellisia kyseessä olevaan käyttötarkoitukseen. Myös tietojen käyttöä ja suojausta koskevan selvityksen puuttuminen voi olla esteenä tietojen luovuttamiselle.

Jos tietolupahakemus on puutteellinen tai tulkinnanvarainen, hakijalle on varattava tilaisuus täydentää tai muuttaa hakemustaan. Pienet täsmennykset hakemusasiakirjoihin voi joissain tapauksissa olla mahdollista tehdä puhelinkeskustelujen perusteella. Pääsääntöisesti kuitenkin pyydetään hakijaa kirjallisesti täydentämään asiakirjoja.

Ennen kielteisen ilmoituksen tai kielteisen muutoksenhakuohjein varustetun lupapäätöksen antamista tulee hyvää palveluperiaatetta korostavan hallintotavan mukaisesti pyrkiä löytämään yhdessä asiakkaan kanssa neuvotellen asiakasta tyydyttävä vaihtoehtoinen tapa saada tietoja väestötietojärjestelmästä asiakkaan tarpeisiin.

Mikäli pyydettyjä tietoja ei kuitenkaan voida hakijalle luovuttaa, tehdään asiasta kielteinen päätös. Tietojen luovuttamista koskevaan Väestörekisterikeskuksen tai maistraatin päätökseen voidaan hakea oikaisua väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 75 §:n mukaisesti. Oikaisua haetaan Väestörekisterikeskuksen tekemään päätökseen Väestörekisterikeskukselta ja maistraatin tekemään päätökseen maistraatilta. Tähän oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen voidaan hakea muutosta lain 76 §:n mukaan valittamalla hallintolainkäyttölain (586/1996) mukaisesti hallinto-oikeuteen.

5.5 Tietojen toimitusten hinnoittelu

Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien liiketaloudellisista suoritteista peritään ne maksut, jotka on määritellyt Väestörekisterikeskuksen tietopalvelujen liiketaloudellisten tuotteiden hinnoittelua koskevassa päätöksessä tai vastaavassa maistraattien suoritteiden hinnoittelua koskevassa päätöksessä. Väestörekisterikeskuksen hinnat ovat arvonlisäverottomia.

Jos suoritteen tuottaa tietopalveluyhteistyökumppani, yhteistyökumppani lisää Väestörekisterikeskuksen suoritehintaan lisäksi omat maksunsa. Näissä tapauksissa myös maksun periminen on yhteistyökumppanin vastuulla. Kumppani tulouttaa perimästään kokonaismaksusta Väestörekisterikeskukselle sille kuuluvan osuuden. Väestörekisterikeskuksen osuus hinnasta on annettava tiedoksi asiakkaalle.

1.7.2014

5.6 Asiakaspalautteen ja reklamaatioiden käsittely

Väestörekisterikeskuksen tietopalveluiden yhteistyökumppaneiden kautta asiakkaalle toimitetuista palveluista tehdyt reklamaatiot ja asiakaspalautteet käsitellään yhdessä Väestörekisterikeskuksen, asianomaisen yhteistyökumppanin ja asiakkaan kesken. Ensimmäisessä yhteistyökumppani vastaa virheellisestä toimituksesta ja huolehtii siitä, että asiakas saa hyvityksen aiheutetusta vahingosta tai virheestä. Yhteistyökumppani on velvollinen yhteistyösopimuksen laatuksikriteereiden mukaisesti pitämään Väestörekisterikeskuksen tietoisena kaikista toimitusvirheistä.

Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien itse toteuttamissa palveluissa asiakaspalautteet ja reklamaatiot käsitellään Väestörekisterikeskuksen tai maistraatin ja asiakkaan välisessä neuvonpidossa.

5.7 Tietojen edelleenluovutus

5.7.1 Yleistä

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 51 §:ssä säädetään muun muassa väestötietojärjestelmästä luovutettujen tietojen edelleen luovuttamisesta. Pykälän mukaan tietoja saa käyttää vain siihen käyttötarkoitukseen, mihin ne on luovutettu. Luovutettuja tietoja ei saa luovuttaa edelleen tai muutoin antaa sivulliselle, mikäli tästä ei ole säädetty laissa tai rekisterihallinnon viranomaisen ole antanut tähän nimenomaista lupaa.

Hallituksen esityksen väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetuksi laiksi (89/2008) perustelujen mukaan edelleenluovutuskiellosta poikkeaminen rekisterihallinnon viranomaisen nimenomaisella luvalla on tarkoitettu tulkittavaksi suppeasti. Poikkeusta olisi hallituksen esityksen mukaan tarkoitus soveltaa vain, jos luovutettavat tiedot olisivat esitystavaltaan tai sisällöltään yleisiä tai, jos edelleenluovutuksen salliminen ei missään tapauksessa vaarantaisi yksityiselämän tai henkilötietojen suojaa.

5.7.2 Käyttötarkoituksen arviointi

Edelleenluovutusta koskevassa päätöksenteossa tulee ottaa huomioon alkuperäisen käyttötarkoituksen lisäksi edelleenluovutuksen käyttötarkoitus. Jos ne poikkeaisivat huomattavasti toisistaan, tulisi edelleenluovuttamiseen suhtautua hyvin varauksellisesti. Edelleenluovutusta koskevassa luvassa tulisi sopia vastuukysymyksistä ja tarvittaessa määrittellä aika, jonka kuluessa tietoja olisi mahdollista käyttää.

Aiemmin luvussa 3.5.5 mainitun Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta koskevassa hallituksen esityksen (HE 195/2013), mukaan Väestörekisterikeskuksen ei tarvitsisi selvittää julkiseen käyttöön annettujen tiedostojen käyttötarkoitusta. Esitys koskee mahdollisuutta avata tiettyjä rakennustietoja avoimena datana. Tällöin tietojen luovutuksia koskevissa tietolupapäätöksissä lähtökohtana oleva tietojen edelleenluovutuskielto ei koskisi avoimena tietona julkaistavia rakennustietoja.

1.7.2014

5.7.3 Edelleenluovutuskiellon merkitys

Edelleenluovutuskielto on eräs keskeisempiä keinoja varmistaa, ettei tietoja käytetä alkuperäisestä käyttötarkoituksesta ja asiayhteydestä erotettuina. Kiellolla on myös välillisesti mahdollista estää se, ettei vanhentuneita tietoja käytettäisi.

Väestökirjahallinnon viranomaisen päätös tietojen edelleenluovuttamisesta on tarpeen vuoksi, että viranomainen voi harkita, täytyvätkö väestötietojen luovutukselle lainsäädännössä määritellyt edellytykset. Tiettyyn tarkoitukseen luovutetut tiedot eivät myöskään aina ole riittäviä käytettäväksi muissa yhteyksissä.

Myös maksukysymykset saattavat olla syynä siihen, että rekisteriviranomaisen tulee voida ratkaista mahdollisuus edelleenluovutukseen. Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO 1995 A 12 vahvistanut, että Väestörekisterikeskuksella oli oikeus, luovuttaessaan väestötietolain [(507/1993), kumottu lailla väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista (661/2009)] 27 §:n nojalla tietoja suoramarkkinointitarkoituksiin, kieltää väestötietolain 30 §:n nojalla luovutuksensaajaa luovuttamasta tietoja edelleen kolmannelle käytettäväksi tämän suoramarkkinoinnissa.

5.7.4 Pääsääntöisesti sallittua luovuttamista

Edelleenluovuttamista ei ole esimerkiksi se, että väestötietojärjestelmän tiedoilla päivitetään yrityksen asiakasrekisterin tietoja ja tästä päivitetystä rekisteristä luovutetaan tietoja jollekin muulle taholle henkilötietolain säännökset huomioiden. Tällöin ei kyse ole väestötietojärjestelmän tietojen luovutuksesta, vaan tietojen luovutuksesta ko. rekisteristä. Kiellettyä ei myöskään lähtökohtaisesti ole luovutettujen tietojen käyttötarkoituksen mukainen käyttö ja luovutus konserniyhtiöiden kesken.

Edelleenluovutus voisi väestötietojärjestelmän suorakyselypalveluissa olla sallittua esimerkiksi henkilön nimi- ja osoitetiedon osalta silloin, kun henkilö itse kyseisessä nimienomaisessa tapauksessa hyväksyy tietojensa käytön edelleenluovutuksensaajan toiminnassa. Tällainen voisi tulla sovellettavaksi tapauksissa, joissa myydään tuotetta tai palvelua toisen toimijan lukuun. Esimerkiksi autoliikkeen myydessä autovakuutusta vakuutusyhtiön lukuun, on perusteltua, että vakuutusyhtiöllä on oikeus edelleenluovuttaa vakuutusnottajan nimi- ja osoitetieto vakuutuksen myyjälle vakuutus päätöksen yhteydessä. Tämän voidaan arvioida olevan myös henkilön etujen mukaista, jotta tiedot voidaan kohdentaa oikein. (Katso tarkemmin luku 7.10.1.)

1.7.2014

6 Tietojenluovutuskiellot

6.1 Yleistä

Väestötietojärjestelmään voidaan henkilötietolain ja väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain nojalla rekisteröidä henkilön ilmoituksen perusteella seuraavat tietojenluovutuskiellot: Suoramarkkinointikielto, yhteystietojen luovutuskielto, asiakasrekisterin päivityskielto, henkilömatrikkelielto ja sukututkimuskielto. Nämä tietojenluovutuskiellot voidaan merkitä rekisteriin, kun Väestörekisterikeskukselle tai maistraatille on toimitettu asiasta ilmoitus kirjallisesti tai muulla tarkoitukseen soveltuvalla ja luotettavalla tavalla. Ilmoitus voidaan tehdä myös puhelimitse, jos soittajan henkilöllisyydestä voidaan varmistua. Väestötietojärjestelmään voidaan lisäksi merkitä maistraatin päätöksellä tehtävä turvakielto. Väestötietojärjestelmään rekisteröidyt tietojenluovutuskiellot otetaan aina huomioon tietoja luovutettaessa.

Henkilörekistereihin, kuten väestötietojärjestelmään, tehtävät tietojenluovutuskiellot ovat lähtökohtaisesti rekisterikohtaisia. Rekisteröidyn tulee ilmoittaa kiellot jokaiseen henkilörekisteriin erikseen. Kieltoja ei näin ollen pääsääntöisesti välitetä väestötietojärjestelmästäkään muihin henkilörekistereihin. Poikkeus pääsäännöstä on väestötietojärjestelmään ja ajoneuvoliikennerekisteriin merkittävä niin kutsuttu turvakielto, joka voidaan tietyn edellytyksien välittää edelleen viranomaisen rekistereihin.

Luovutettaessa tietoja väestötietojärjestelmästä tietolupapäätöksen yhteydessä todetaan, mitkä kiellot on otettava huomioon. On tärkeä huomata, tietojen käyttöön tiettyyn käyttötarkoitukseen voi kohdistua kielto (esim. suoramarkkinointi), mutta toiseen tarkoitukseen ei kohdistu kieltoa (esim. asiakasrekisterin päivitys). Muun muassa tästä johtuen on tärkeää, että tiedot käytetään vain määriteltyyn käyttötarkoitukseen ja, että väestökirjallisuuden rekisteriviranomaisen tietoluvassa määräämää edelleenluovutuskieltoa noudatetaan.

Yksityiskohtainen kuvaus eri kieltojen huomioinnista tietopalvelutuotteissa on tietopalvelutuotteiden kuvauksien yhteydessä kunkin tietopalvelutuotteen osalta luvussa 7.

6.2 Yhteystietojen luovutuskielto ja asiakasrekisterin päivityskielto

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 35 §:n 1 momentin nojalla henkilöllä on oikeus kieltää omansa, samassa taloudessa asuvan puolisonsa ja huollossaan olevan lapsensa osoitteen ja muun yhteystiedon luovuttaminen lain 32 §:ssä ja 34 §:n 1 momentissa säädettyihin käyttötarkoituksiin eli asiakas- tai markkinointirekisteriin taikka vastaavaan muuhun rekisteriin tai luovutettavaksi osoitepalvelusta tai muusta vastaavasta palvelusta. Kieltomahdollisuudet on toteutettu väestötietojärjestelmässä kahtena eri kieltovaihtoehtona. Henkilö voi kieltää tietojensa luovuttamisen erikseen 1) yhteystietopalveluista 2) asiakasrekisterin päivitystä varten.

Yhteystietojen luovutuskiellon tehneen henkilön yhteystietoja ei luovuteta Väestörekisterikeskuksen Osoitepalvelussa tai muissa vastaavissa osoite- ja yhteystietopalveluissa, joissa hyödynnetään väestötietojärjestelmän tietoja. Osoite- tai yhteystietopalvelu voi olla esimerkiksi puhelinpalvelua tai verkkopalvelua.

1.7.2014

Asiakasrekisterin päivityskiellon tehneen henkilön tietoja ei luovuteta yrityksille, jotka päivittävät asiakasrekistereitään tai muita vastaavia rekistereitä väestötietojärjestelmän tiedoilla. Esimerkkinä tällaisia rekistereistä ovat esimerkiksi lehtitalojen tai teleoperaattoreiden rekisterit.

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 35 §:n 1 momentin mukaan asiakasrekisterin päivityskielto ei kuitenkaan koske sellaisia tapauksia, joissa tiedot luovutetaan toimintaan, jossa tietoa käytetään henkilön, yrityksen tai yhteisön oikeuksien tai velvollisuuksien toteuttamiseksi. Tällaisia tilanteita voivat olla muun muassa viranomaistehtävä, muu lakisääteinen tehtävä, velkominen, perunkirjoitukseen kutsuminen tai tiedon luovuttaminen pankille taikka vakuutusyhtiölle.

Yhteystietojen luovutuskielto ja asiakasrekisterin päivityskielto eivät yleensä koske julkishallinnollisia tietojenluovutuksia. Kuitenkin esimerkiksi Väestörekisterikeskuksen vahvistaman kannanoton (7.6.2002 dnro 716/49/02) mukaisesti päivitettäessä korkea- ja ammattikorkeakoulujen henkilörekistereissä olevia entisten opiskelijoiden tietoja ei päivitetä asiakasrekisterin päivityskiellon omaavien osoitteita.

Yhteystietojen luovutuskielto ja asiakasrekisterin päivityskielto koskevat vain henkilön osoitteita ja muita yhteystietoja. Väestörekisterikeskus on vakiintuneesti katsonut, että esimerkiksi tieto henkilön kuolemasta voidaan luovuttaa osoitepalvelukiellosta huolimatta.

Maistraatti voi perustellusta pyynnöstä luovuttaa yhteystietojen luovutuskiellon alaisia yksittäisiä tietoja. Massamuotoisissa luovutuksissa yhteystietojen luovutuskiellon ja asiakasrekisterien päivityskiellon alaisten tietojen luovuttaminen ratkaistaan tietojenluovutusluvassa.

6.3 Kiellot suoramarkkinointia sekä markkina- ja mielipidetutkimusta, henkilömatrikkelia ja sukututkimusta varten

Henkilötietolain 30 §:n ja väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 35 §:n 1 momentin viittaussäännöksen mukaan henkilöllä on oikeus kieltää henkilörekisterin pitäjää käsittelemästä henkilöä itseään koskevia tietoja suoramainontaa, etämyyntiä ja muuta suoramarkkinointia sekä markkina- ja mielipidetutkimusta samoin kuin henkilömatrikkelia ja sukututkimusta varten. Kieltomahdollisuudet on toteutettu väestötietojärjestelmässä kolmena eri kieltovaihtoehtona: 1) suoramarkkinointikielto 2) henkilömatrikkelikielto 3) sukututkimuskielto.

Henkilötietolain 30 §:n mukaiset tietojenluovutuskiellot eivät yleensä koske julkishallinnollisia tietojenluovutuksia. Tietojenluovutuskielloista huolimatta henkilön tietoja voidaan luovuttaa viranomaisille tai esimerkiksi tieteellisiin tutkimuksiin.

Joissain tapauksissa saattaa kuitenkin olla tarkoituksenmukaista sopia luovutuksensaajan kanssa, että esimerkiksi suoramarkkinointikielto otetaan tietojenluovutuksessa pois sulkevasti huomioon, vaikka lainsäädäntö ei sitä välttämättä edellyttäisikään.

1.7.2014

6.4 Turvakielto

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 36 ja 37 §:ssä säädetään väestötietojärjestelmään merkittävästä turvakiellosta. Maistraatti voi henkilön perustellusta pyynnöstä tehdä päätöksen määräaikaisen tai toistaiseksi voimassaolevan turvakielion merkitsemisestä väestötietojärjestelmään, jos henkilön tai hänen perheensä terveys taikka turvallisuus on uhattuina. Turvakielion tulisi koskea myös turvakielion kohteena olevan henkilön kanssa samassa taloudessa asuvaa puolisoa tai lasta mahdollisimman kattavan turvan saavuttamiseksi.

Turvakielto rajoittaa huomattavasti henkilön kotikunta- ja yhteystietojen luovuttamista rekisteristä. Turvakielion alaisia tietoja ei luovuteta yksityissektorin toimijoille lainkaan. Myös viranomaisille tiedon luovuttamista on merkittävästi rajoitettu. Tiedot voidaan kuitenkin luovuttaa viranomaisille laissa säännellyissä tilanteissa.

Turvakieltomerkinän kohteena olevan henkilön osalta on mahdollista tallettaa väestötietojärjestelmään yhteysosoite, jota turvakielto ei koske. Yhteysosoite voi olla esimerkiksi postin vastaanottoon tarkoitettu osoite, jolla ei ole mitään liittymäkohtaa henkilön asumiseen. Yhteysosoite merkitään rekisteriin, jotta muutkin kuin viranomaiset voivat tarvittaessa saada turvakielto tapauksessa yhteyden turvakielion saaneeseen henkilöön.

Turvakielto kattaa yhteysosoitetta lukuun ottamatta kaikki muut väestötietojärjestelmään henkilölle talletetut kotikunta-, asuinpaikka-, osoite- ja yhteystiedot. Tietojenluovutusrajoituksen alaisia ovat myös henkilön omistuksessa tai hallinnassa olevan kiinteistön, rakennuksen ja huoneiston yksilöinti- ja sijaintitiedot, jos niitä ei voida käsitellä turvakielion kohteena olevista tiedoista erillään. Turvakielion alaisia tietoja ovat lähtökohtaisesti myös kaikki muut tiedot, jotka saattavat paljastaa turvakielion saaneen olinpaikan.

Henkilön muita kuin turvakielion alaisia tietoja luovutusrajoitus ei koske. Näin ollen esimerkiksi nimien ja siviilisäädyn muutokset voidaan turvakiellosta huolimatta välittää luovutuksensaajalle. Kun turvakielto on päättynyt, sen ei katsota taannehtivasti koskevan kielion voimassaoloajan tietojakaan.

Väestötietojärjestelmään merkitty turvakielto otetaan aina väestötietojärjestelmän tietoja käsiteltäessä ja luovutettaessa huomioon. Koska väestötietojärjestelmän tietoja käytetään laajalti yhteiskunnan eri toiminnoissa, myös turvakielto tapaukseen liittyvä tietojen suojaamisratkaisu leviää melko kattavasti rekisterin muun tietojenluovutuksen yhteydessä.

Väestörekisterikeskus on vahvistanut erilliset väestötietojärjestelmän turvakielion käytäntösäännöt (dnro 715/420/13).

1.7.2014

7 Tietopalvelutuotteet ja tuotekohtaisia käytänteitä

7.1 Yleistä

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 5 §:ssä säädetään väestötietojärjestelmän käyttötarkoituksesta. Lain mukaan väestötietojärjestelmää pidetään yhteiskunnan toimintojen ja tietohuollon sekä sen jäsenille kuuluvien oikeuksien ja velvollisuuksien mahdollistamiseksi, toteuttamiseksi ja turvaamiseksi. Tiedot on tarkoitettu käytettäväksi viranomaistoiminnan ohella yksityisen sektorin tarpeita varten.

Seuraavissa luvuissa käydään läpi Väestörekisterikeskuksen yksityisen sektorin toimijoille tarjoamia tietopalvelutuotteita sekä niihin liittyviä käytäntöjä. Erityisesti käydään läpi seuraavia tietopalvelutuotteita: poiminnat, päivitykset, analysoinnit ja profiloinnit, tilastot sekä väestötietojärjestelmän VTJkysely-palvelut.

7.2 Poiminnat

7.2.1 Määritelmä

Tietopalvelumuotona poiminta voidaan määritellä siten, että poiminnassa haetaan väestötietojärjestelmästä kaikki tietyt ehdot täyttävät tietoyksiköt. Poiminta voidaan myös toteuttaa siten, että väestötietojärjestelmästä haetaan vain rajattu määrä ehdot täyttäviä tietoyksiköitä.

Poiminnoissa laissa sallittujen poimintaperusteiden avulla väestötietojärjestelmästä haetaan tietoja suoramainontaan, suoramarkkinointiin, mielipide- tai markkinatutkimukseen tai muuhun näihin rinnastuvaan toimintaan, jolloin luovutettava tietosisältö on poiminnalla saatujen henkilöiden nimet sekä osoitteet ja muu yhteystiedot. Tietoja ei pääsääntöisesti kuitenkaan luovuteta luvansaajalle itselleen, vaan tulostus-/ postitustoimijalle kertälähetystä varten. Poimittuja osoitteita käytettäessä on huomioitava henkilötietolain nojalla, mistä henkilötiedot ovat peräisin. (Osoitelähdemerkinnoistä katso tarkemmin luku 7.8.9.) Kertälähetymisen toimittamisen jälkeen tiedot tuhotaan.

Suoramainonnalla ja -markkinoinnilla tarkoitetaan tässä postinjaketun kautta tapahtuvia mainoskampanjoita, ellei muuta mainita.

7.2.2 Sallitut poimintaperusteet

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 32 §:n 2 momentissa ja vastaavan asetuksen 37 §:ssä luetellaan kaikki sallitut poimintaperusteet, joiden avulla on mahdollista poimia väestötietojärjestelmästä nimiä sekä osoitteita ja muita yhteystietoja suoramainontaa ja muuta suoramarkkinointia, mielipide- ja markkinatutkimusta tai muuta näihin rinnastettavaa toimintaa varten.

Tietojen käsittelyn perusteena voidaan käyttää henkilön nimeä, vähintään kuuden viikon ikää, sukupuolta, äidin- tai asiointikieltä, ammattinimikettä, osoite- ja muita yhteystietoja ja yhtä muuta henkilöön liitettävää tunnistetietoa (, joka ei saa olla lain 38–42 §:ssä säädetty esim. ottolapsitieto). Äidinkieli-, asiointikieli- sekä ammattinimiketiedon osalta todetaan, että kyseessä on henkilön itsensä ilmoittama tieto.

1.7.2014

Ainoastaan henkilön nimi, osoite ja muu yhteystieto voidaan siis vain luovuttaa, ei koskaan käytettyjä poimintaperusteita, eikä niihin saa myöskään viitata markkinointimateriaalissa. Väestörekisterikeskus voi antaa tarkempia ohjeita poimintaperusteisiin viittaamiseen liittyen.

7.2.2.1 Sallitut poimintaperusteet henkilötiedoista

- nimi
- ikä (vähintään kuusi (6) viikkoa)
- sukupuoli
- äidinkieli tai asiointikieli
- ammattinimike,
- kotikunta
- osoite (sisältäen muutospäivät)

Osoite voi tarkoittaa henkilön vakinaista, tilapäistä tai postiosoitetta.

7.2.2.2 Erityisehtoja henkilöön liittyvien poimintaperusteiden osalta

Ikään liittyviä erityisehtoja

Henkilön vähintään 18 ja enintään 80 vuoden ikää voidaan pääsääntöisesti käyttää poimintaperusteena.

Alle 18-vuotiaat:

Suoramainonta- tai suoramarkkinointitarkoituksiin voidaan poimia myös alle 18-vuotiaita seuraavin ehdoin:

- Alle 15-vuotiaan omalla nimellä ei saa lähettää mitään suoramainospostia tai vastaavaa postia, ellei kysymys ole lainsäädäntöön perustuvasta toiminnosta.
- Alaikäisen lapsen asemesta luovutetaan postitusta varten samassa huoneistossa asuvan lapsen huoltajan nimi ja osoite.
- 15-vuotiaalle voidaan lähettää yhteiskunnalliseen tiedottamiseen liittyvää materiaalia. Myös markkinatutkimuskyselyitä tai -haastatteluja on mahdollista osoittaa suoraan 15 vuotta täyttäneille henkilöille, Väestörekisterikeskuksen harkinnan mukaan. Tällöin on otettava huomioon muun muassa ESOMARin ja Kansainvälisen kauppakamarin (ICC) markkinatutkimusta koskevat ohjeet sekä Markkinatutkimusalan eettisen neuvoston (TEN) lausunnot.
- Lisäksi 15-vuotiaalle voi lähettää mainoksia sellaisista tuotteista, joiden ostamisesta henkilö voisi itse päättää hankkimillaan varoilla esimerkiksi kosmetiikkatuotteet, kirjat ja nuorisolehdet. Pääsääntöisesti markkinointi tehdään nuoren huoltajalle. Huoltajalle toimitetaan esimerkiksi mopokortti, kielimatkat, ammatillinen koulutusmainonta sekä oppilaitosten toteuttama mainonta.
- 17-vuotiaalle voidaan lähettää esimerkiksi tilin avaamiseen liittyviä markkinointikirjeitä, autokoulumainoksia tai muita vastaavia mainoksia, jotka liittyvät selkeästi täysikäisyyden saavuttamiseen.

1.7.2014

Yli 80-vuotiaat:

- Enintään 85-vuotiaiden henkilöiden nimi- ja osoitetietoja voidaan luovuttaa, mikäli kyseessä on nimenomaan vanhuksille suunnattu palvelu, esimerkiksi ateria-, terveydenhoito- tai asumispalvelujen suoramarkkinointi.
- Yli 80-vuotiaiden nimi- ja osoitetietoja on poikkeuksellisesti mahdollista luovuttaa, mikäli kyseessä on tietojen poiminta tiedottamistarkoitusta varten, esimerkiksi kiinteistön omistajalle toimitettava tieto kiinteistöllä tehtävistä puunkattotöistä, sähkölinjan vetämisestä tai energijakelun tilapäisestä keskeytymisestä. Tällöin tietojen poiminta voidaan tehdä ilman yläikärajaa. Tiedotteessa ei kuitenkaan saa olla mitään markkinointiin viittaavaa.
- Lisäksi yli 80-vuotiaiden henkilöiden nimi- ja osoitetietoja on poikkeuksellisesti mahdollista luovuttaa, mikäli kyseessä on mielipidetutkimus, joka on suunnattu erityisesti vanhuksille, esimerkiksi kunnallisia palveluja, terveydenhoito- tai asumispalveluja tai muita vastaavia koskeva mielipidetutkimus.

Sellaisissa poiminnoissa, joissa tehdään edellä mainitun kaltainen normaalikäytännöstä poikkeava tapauskohtainen ratkaisu, on aina harkittava, tuleeko lupaan ottaa erityisehtoja esimerkiksi postituksen toteuttamisesta tai kyselytutkimuksen suorittamisesta. Esimerkiksi siten, että mielipidetutkimus voidaan tehdä vain postitse tehtävänä kyselynä.

Äidinkieleen liittyviä erityisehtoja

Henkilön kansalaisuutta ei voida käyttää poimintaperusteena luovutettaessa tietoja suoramainontaan tai muihin suoramarkkinointitarkoituksiin. Äidinkieltä saadaan kuitenkin käyttää poimintaperusteena. Jos äidinkieli on sellainen, jota puhutaan vain tietyssä valtiossa, voi tämä välillisesti paljastaa henkilön kansalaisuuden. Vastaavasti, jos kyseistä kieltä puhutaan vain muutamassa valtiossa, voi tällöinkin suurella todennäköisyydellä kansalaisuus paljastua. Kansalaisuustieto voi puolestaan kertoa henkilön etnisestä alkuperästä, joka on henkilötietolain 11 §:n mukaan arkaluonteinen tieto. (Katso myös luku 8.5.1 kansalaisuustiedon luovuttamisesta)

Silloin, kun poimintaperusteena käytetään kieliä, jotka saattavat paljastaa kansalaisuuden, postitus on suoritettava ulkopuolisen tulostus- ja postitusyrityksen toimesta. Tällöin lähetettävässä materiaalissa on oltava maininta kyseisellä kielellä, että nimi- ja osoitetietoja ei ole luovutettu tietoluvan saajan haltuun. Lähetettävä materiaali on postitettava suljetussa kuoressa tietosuojan takaamiseksi. Postitettavassa materiaalissa on kuoren päällä oltava maininta siitä, että jos vastaanottajaa ei tavoiteta, lähetys on palautettava Väestörekisterikeskukselle. (Katso myös luku 7.8.8) Väestörekisterikeskus saattaa myös asettaa muita erityisehtoja poiminnalle.

Ammatti poimintaperusteena

Joissakin tapauksissa erityisen ammattiryhmän esim. sotilashenkilöiden, poliisien tai lentäjien käyttö poimintaperusteena ei ole hyväksyttävää. Poiminnan lopputulos saattaisi joissakin tapauksissa vaarantaa valtion turvallisuutta. Ammattitiedon osalta on lisäksi huomioitava, että tieto perustuu henkilön omaan ilmoitukseen ja ilmoitusaktiivisuuteen, jolloin tieto voi olla vanhentunutta tai muutoin laadultaan puutteellista.

1.7.2014

Muita erityistilanteita

Henkilön syntymäkotikunta ei ole sallittu poimintaperuste. Edellisiä kotikuntia ja osoitteita voidaan kuitenkin käyttää poimintaperusteena, jolloin muuttohistoriaa koskevien tietojen avulla päästään lähes samaan lopputulokseen.

Vaalipiiriä tai äänestysaluetta ei voida käyttää poimintaperusteena. Koordinaattirajauksella tehtävät poiminnat ovat kuitenkin sallittuja, jolloin käytännössä on mahdollista päästä lähes samaan lopputulokseen. (Katso myös luku 8.5.4.)

7.2.2.3 Sallittuja poimintaperusteita kiinteistö-, rakennus- ja huoneistotiedoista

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun asetuksen 36 §:n mukaan voidaan poimintaperusteena käyttää myös asetuksen 21 ja 24–26 §:ssä mainittuja kiinteistö-, rakennus- ja huoneistotietoja sekä aluejakotietoja. Nämä ovat tarkemmin määritelty kyseisen asetuksen pykälissä 21 § ja 24–26 §:issä.

Tietoja luovutettaessa väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa säädettyjen tietojen luovutuksen edellytysten on myös aina täyttyvä.

7.2.2.4 Erityisehtoja rakennustietoihin liittyvien poimintaperusteiden osalta

Talouden kokoon liittyviä erityisehtoja

Vakiintuneen käytännön mukaan talouden kokoa voidaan käyttää poimintaperusteena tietyn rajauksin. Talouden kokoa tarkalla tasolla ei kuitenkaan voida käyttää poiminnoissa, mutta mukaan voidaan poimia talouksia esim. tarkkuudella 2–3 hengen talous. Tämä siitä syystä, että talouden koon luovuttaminen tarkalla tasolla saattaisi paljastaa joissain tapauksissa henkilön siviilisäädyn ja tietoja perhesuhteista. Myös muutoin arvioitaessa käytettävää talouden kokoa, on aina huomioitava, ettei se saa olla sellainen, että se paljastaisi jotain henkilön yksityiselämän piiriin kuuluvaa tietoa.

Esimerkiksi poimintaan voidaan ottaa mukaan 80 % kokonaismäärästä yhden (1) hengen talouksia ja loput 20 % kahden (2) tai useamman henkilön talouksia. Poiminnan lopputulosta ei saa ryhmitellä edellä tarkoitetun prosenttiluvun mukaisesti, vaan yhden (1) hengen talouksien ja useamman hengen talouksien tulee olla sekaisin aineistossa. Markkinointimateriaalissa ei tule viitata talouden kokoon. (Katso poimintaperusteisiin viittaamisen kieltö luvussa 7.2.2.)

Pinta-alaan ja huonelukuun liittyviä erityisehtoja

Huoneiston täsmällistä pinta-alaa ei saa käyttää poimintaperusteena. Sen sijaan voidaan poimia huoneistoja tilastollisen pinta-alan mukaan. Esimerkiksi voidaan poimia kaikki yli 80 m² kokoiset huoneistot.

Huoneistoon kuuluvien huoneiden täsmällistä lukumäärää ei myöskään saa käyttää poimintaperusteena. Sen sijaan voidaan poimia tilastollinen huoneiden lukumäärä, esimerkiksi 3–4 h / asunto.

1.7.2014

Huoneiston hallintaperuste

Huoneiston hallintaperustetta ei saa käyttää poimintaperusteena. Esimerkiksi tietoa siitä, omistaako huoneistossa asuva huoneiston vai asuuko hän siinä vuokralla, ei saa käyttää poimintaperusteena.

7.2.3 Poiminta rakennusrekisterin perustamiseksi

Rakennustietoja voidaan henkilötiedoista poiketen luovuttaa myös rekisterin perustamista varten. Luovutettavaa rekisteriä ei kuitenkaan saa käyttää suoramarkkinointitarkoituksiin.

Poiminta tehdään rakennusten tai kiinteistöjen aluerajauksen tai rakennus- tai kiinteistö-tunnuksen perusteella. Luovutettava tietosisältö määräytyy käyttötarkoituksen mukaan. Pääsääntöisesti rakennuksen omistajatiedon luovuttaminen, erityisesti jos kyseessä on luonnolliset henkilöt tai perikunnat, on poikkeuksellista. Niiden luovuttaminen voisi olla mahdollista esimerkiksi jätehuollon asiakaslaskutusjärjestelmän perustaminen. Tällöin on poistettava turvakiellon alaiset tiedot.

Rakennusrekistereitä on voitu perustaa muun muassa seuraaviin käyttötarkoituksiin:

- televerkon suunnittelu ja valmiusrakentaminen
- palvelun saatavuuden selvittäminen (esim. laajakaistapalvelut)
- päivittäisjakeluverkon päivittäisjakelun suunnittelu ja talousmäärien laskentaan
- kunnallisen jätehuollon järjestäminen
- vakuutusyhtiöille hinta-analyysihin, riskikartoitukseen
- navigaatio- ja paikantamispalvelut

Tällaisiin tarkoituksiin luovutettuja tietoja ei voida käyttää suoramarkkinointiin eikä niitä saa luovuttaa edelleen ilman Väestörekisterikeskuksen lupaa eikä yhdistää mihinkään henkilörekisteriin

Perustettavan rekisterin tietosisältö riippuu esitetystä käyttötarkoituksesta ja se päätetään tapauskohtaisesti.

7.2.4 Poiminnat mielipide- ja markkinatutkimuksia varten

Väestörekisterikeskuksen vakiintuneen kannan mukaan tietoja mielipide- ja markkinatutkimuksiin luovutetaan vain markkinatutkimusyriyksille tai julkisen sektorin tutkimuslaitoksille. Väestörekisterikeskus edellyttää, että tutkimuksen suorittavan yrityksen on noudatettava ESOMARin / Kansainvälisen kauppakamarin, ICC:n, hyväksymiä markkinointi- ja yhteiskuntatutkimuksen kansainvälisiä perussääntöjä tai muita vastaavia markkinatutkimuksessa yleisesti hyväksytyjä sääntöjä.

Kirjeitse tai puhelimitse tapahtuvia mielipide- ja markkinatutkimuksia varten voidaan nimiä ja osoitteita poimia tässä luvussa kuvatuilla sallituilla poimintaperusteilla noudattaen poimintojen erityisehtoja (kuten ikä, äidinkieli, katso tarkemmin luku 7.2.2.2). Koska väestötietojärjestelmässä ei ole puhelinnumerotietoja, ne voidaan hakea eri yritysten ylläpitämistä numerokannoista.

Poiminnassa ei luovuteta tietoja henkilöistä, jotka ovat tehneet väestötietojärjestelmään suoramarkkinointikiellon. Aineistosta suositellaan poistettaviksi myös henkilöt, jotka ovat tehneet kiellon Suomen Asiakkuusmarkkinointiliiton ylläpitämiin suoramarkkinoinnin rajoitusrekistereihin, niin sanottuihin Robinson- tai Puhelin-Robinson-rekistereihin.

1.7.2014

Tässä luvussa tarkoitettuun mielipide- tai markkinatutkimukseen ei saa liittyä tuote- tai palvelumarkkinointia.

Tietoluvan saajan tai tutkimuksen suorittavan yrityksen on hävitettävä luovutetut tiedot turvallisella tavalla välittömästi käytön jälkeen. Tuhoamisesta on tehtävä kirjallinen ilmoitus poiminnan suorittaneelle yhteistyökumppanille.

Kirjeitse tai puhelimitse tapahtuva tutkimus on suoritettava viimeistään kahden (2) kuukauden kuluessa tietojen poiminnasta.

Kun mielipide- ja markkinatutkimukset tehdään kirjeitse tai puhelimitse, luvansaajalle voidaan toimittaa poimintaa vastaava seurantalista. Seurantalista on kuitenkin toteutettava siten, että siinä huomioidaan esimerkiksi erityisehdot henkilöön liittyvien poimintaperusteiden osalta. Seurantalista on tuhottava viipymättä tietojen käytön jälkeen.

7.2.5 Yleishuomautuksia poimittavista osoitteista

Poimintoihin otetaan pääsääntöisesti mukaan vain ne henkilöt, joille on merkitty väestötietojärjestelmään vakituinen osoite.

Lähetykset tulee postittaa kahden (2) kuukauden kuluessa tietojen poiminnasta tietojen ajantasaisuuden varmistamiseksi.

Suosittelavaa on, että ulkomaista osoitetta käytettäessä maastamuutosta on aikaa enintään puoli vuotta. Ulkomailla tapahtuvista muutoista ei saada muuttoilmoituksia kattavasti, jolloin osoitteiden taso voi olla heikko. Tämä olisi mainittava myös tietoluvassa.

Poimittuja osoitteita käytettäessä on huomioitava henkilötietolain nojalla, mistä henkilötiedot ovat peräisin. (Osoitelähdemerkinnöistä katso tarkemmin luku 7.8.9.)

7.2.6 Poiminnoissa huomioitavat kiellot

Poimintoihin sovelletaan suoramarkkinointikieltoa, kun poiminta suoritetaan suoramainontaa, muuta suoramarkkinointia, mielipide- tai markkinatutkimusta varten. Kaikkiin poimintoihin sovelletaan turvakieltoa. (Katso tarkemmin kielloista luku 6.)

7.3 Kohdentava poiminta

7.3.1 Määritelmä

Kohdentavalla poiminnalla eli ns. kohdennuksella tarkoitetaan poimintaa yrityksen asiakasrekisteristä tai muusta hyväksytystä henkilörekisteristä väestötietojärjestelmän tietojen avulla. Kohdentavassa poiminnassa voidaan käyttää myös sellaisia sähköposti- ja mobiili-rekistereitä, joihin henkilö on itse antanut suostumuksensa suoramarkkinointiin. Väestörekisterikeskus kiinnittää huomiota siihen, että käytettävien rekisterien on täytettävä henkilötietolain ja muun sovellettavan sääntelyn tai viranomaisohjeistuksen vaatimukset.

Mikäli kohdennuksessa käytetään rekisteriä, jossa henkilö on asemansa perusteella, on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että kohdennuksen perusteella tehtävä markkinointi tai muu toimenpide, kohdistuu henkilöön nimenomaan asemansa perusteella, ei yksityishenkilönä.

1.7.2014

7.3.2 Kohdentavan poiminnan yleisehdot

Kohdentavassa poiminnassa voidaan käyttää samoja poimintaperusteita kuin väestötietojärjestelmästä tehtävissä poiminnoissa. (Katso tarkemmin luku 7.2.)

Kohdentavalla poiminnalla asiakasrekisteristä tai vastaavasta saatuja nimi-, osoite- ja muita yhteystietoja voidaan käyttää osoitteellisen suoramarkkinointikampanjan postitukseen, puhelinmyyntiin ja henkilön suostumuksella tekstiviesti- ja sähköpostimarkkinointiin.

Poimittavia nimiä ja osoitteita ei saa päivittää kohdennuksen yhteydessä yrityksen omiin asiakasrekistereihin eikä muihin käytettyihin rekistereihin. Tiedot voidaan kuitenkin tarvittaessa päivittää kertapostitusta varten. Erittäin tärkeää on se, että kohdentavassa poiminnassa käytettyjä väestötietojärjestelmän poimintaperusteita ei tallenneta asiakkaan omiin rekistereihin tai kohdentavassa poiminnassa käytettyihin muihin rekistereihin.

Kohdentavassa poiminnassa käytettävien ulkopuolisten rekisterien tulee olla Väestörekisterikeskuksen tapauskohtaisesti hyväksymiä. Väestörekisterikeskus hyväksyy pääsääntöisesti ainakin sellaisen rekisterin, jonka rekisterinpitäjänä on Suomen Asiakasmarkkinointiliitto ry:n jäsenyritys. Tarvittaessa rekisterin hyväksymiseksi Väestörekisterikeskus tai sen yhteistyökumppani pyytää asiakkaalta rekisteriselosteen.

Myös rekisteröityjen yhdistysten ja muiden vastaavien yhteisöjen jäsenrekistereitä voidaan tapauskohtaisen harkinnan mukaan käyttää kohdentavassa poiminnassa. Arkaluontoisia rekistereitä, kuten esimerkiksi uskonnollisten yhteisöjen jäsenrekistereitä, etniseen vähemmistöön kuulumisen paljastavia rekistereitä tai muita vastaavia rekistereitä ei voida käyttää kohdentavassa poiminnassa.

Kohdentavassa poiminnassa postitus tai muut markkinointitoimenpiteet on suoritettava kahden (2) kuukauden kuluessa tietojen kohdentamisesta väestötietojärjestelmään. Kohdentavassa poiminnassa käytettävästä osoitelähteestä on tarkemmin luvussa 7.8.9.

Puhelinmarkkinoinnissa osoitelähde on kerrottava tiedusteltaessa.

7.3.3 Kohdentavan poiminnan erityisehdot mobiili- ja sähköpostimarkkinoinnissa

Kohdentavia poimintoja voidaan tietyin rajoituksin tehdä myös puhelinmarkkinointia ja puhelimitse tapahtuvia mielipide- tai markkinatutkimuksia varten. Vastaavasti kohdentavia poimintoja voidaan tehdä sähköpostimarkkinointia varten.

Kohdejoukkoon on kuitenkin tällöin mahdollista väestötietojärjestelmän avulla ottaa asiakasrekisteristä vain sellaisia henkilöitä, jotka ovat itse antaneet puhelinnumeronsa kyseessä olevaan rekisteriin. Yritysten on sallittua päivittää henkilöiden antamia puhelinnumeroita henkilötietolain edellytykset huomioiden erilaisista numerotietokannoista.

Mikäli kohdennetaan rekisteriä sähköpostimarkkinointia tai tekstiviestimarkkinointia varten, on rekisterissä olevien puhelinnumeron ja sähköpostiosoitteen oltava peräisin henkilöltä itseltään, minkä lisäksi on oltava tieto siitä, että henkilö on itse antanut suostumuksensa markkinointiin.

1.7.2014

7.3.4 Kohdentavien poimintojen hakemusmenettelystä ja tietoluvasta

Haettaessa tietojen luovutusta kohdentavaa poimintaa varten, hakemuksessa on ilmoitettava kaikki ne rekisterit, joita on tarkoitus käyttää väestötietojärjestelmän avulla tehtävässä kohdennuksessa. Hakemuksessa on myös ilmoitettava, suorittaako yritys itse mahdollisen puhelinmyynnin vai käyttääkö se siihen ulkopuolista yritystä. Jälkimmäisessä tapauksessa ulkopuolisen yrityksen tiedot on mainittava tietolupahakemuksessa. Hakemusvaiheessa tarkistetaan myös käytettyjen rekisterien rekisteriselosteet.

Kohdentavaa poimintaa koskevassa tietoluvassa on mainittava ainakin seuraavat ehdot:

- Asiakasrekisteriin tai kohdentavassa poiminnassa käytettyyn muuhun rekisteriin ei saa tallentaa väestötietojärjestelmästä kohdennusehtoina käytettyjä tietoja.
- Väestörekisterikeskuksen tietoluvan ehdot tulee saattaa markkinoinnin toteuttajille esim. puhelinmyyjille tiedoksi.
- Kohdentavaan poimintaan ei oteta mukaan suoramarkkinointikiellon, asiakasrekisterin päivityskiellon tehneitä. Lisäksi suositellaan, että huomioidaan henkilöt, jotka ovat tehneet kiellon ns. Robinson- ja/tai Puhelin-Robinson-rekisteriin.
- Puhelinmyyntilistoja tai muussa muodossa olevia tietoja voidaan käyttää kahden (2) kuukauden ajan poiminnasta, jonka jälkeen ne on tuhottava tietoturvalisellä tavalla. Tuhoamisesta on ilmoitettava Väestörekisterikeskuksen yhteistyökumppanille.

7.3.5 Kohdentavan poiminnan käytännön toteutus

Kohdennetut tiedot postitusta varten voidaan luovuttaa tulostettaviksi samoin ehdoin kuin poiminnoissakin. Puhelinmyyntiä varten tiedot voidaan luovuttaa myös suoraan asiakkaalle tiedostona.

Kohdentavassa poiminnassa postitus tai muut markkinointitoimenpiteet on suoritettava kahden (2) kuukauden kuluessa tietojen kohdentamisesta väestötietojärjestelmään.

7.3.6 Kohdentavassa poiminnassa huomioitavat kiellot

Kohdennuksiin sovelletaan suoramarkkinointikieltoa, jos kohdentava poiminta suoritetaan suoramainontaa tai muuta suoramarkkinointia taikka mielipide- tai markkinatutkimusta varten. Mikäli samassa yhteydessä tehdään lähtevän aineiston päivitys, sovelletaan myös asiakasrekisterin päivityskielloa. Turvakiello huomioidaan aina. (Katso tarkemmin kielloista luku 6.)

1.7.2014

7.4 Weed eli päällekkäisyyksien poisto

7.4.1 Määritelmä

Päällekkäisyyksien poistolla tarkoitetaan kahden (2) tai useamman henkilörekisterin kesken suoritettavaa vertailua VTJ:ä vasten. Tämän tavoitteena on poistaa aineistojen keskinäiset päällekkäisyydet henkilö- tai taloustasolla.

Päällekkäisyyksien poistolla eliminoidaan muun muassa sitä, ettei sama henkilö saa samaa markkinointikirjettä kahdesti eikä samaa kirjettä toimiteta useampaa kappaletta taloutta kohden.

7.4.2 Käytännön toteutus

Aineistojen vertailun ja päällekkäisyyksien poiston voi suorittaa vain Väestörekisterikeskuksen yhteistyökumppani. VTJ:stä poimittua päällekkäisyyksien poistoa varten tuotettua aineistoa ei koskaan luovuteta asiakkaalle vertailua varten.

Päällekkäisyyksien poiston yhteydessä voidaan nimet ja osoitteet haluttaessa päivittää kertapostitusta varten. Tällöin postitettavasta aineistosta poistetaan kuolleet ja tarvittaessa alaikäiset henkilöt. Päivitystietoja ei saa viedä asiakkaan rekisteriin.

7.4.3 Robinson-weed

Väestörekisterikeskus suosittelee, että Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry:n ylläpitämään osoitteellisen suoramarkkinoinnin kieltorekisteriin, ns. Robinson-rekisteriin kiellon tehneiden henkilöiden poistamista kaikista osoitteellisista suoramarkkinointikampanjoista.

Lisäksi suositellaan nk. Puhelin-Robinson kiellon tehneiden poistamista puhelimitse tehtävän mainonnan sekä markkina- tai mielipidetutkimuksien osalta.

7.4.4 Päällekkäisyyksien poistossa huomioitavat kiellot

Päällekkäisyyksien poistossa huomioidaan suoramarkkinointikielto, jos päällekkäisyyksien poisto suoritetaan suoramainostamista tai muuta suoramarkkinointia varten taikka markkinointi- ja mielipidetutkimuksen suorittamista varten.

Lisäksi päällekkäisyyksien poistossa huomioidaan asiakasrekisterin päivityskieltoa, jos samassa yhteydessä suoritetaan aineiston päivitys kertapostitusta varten. Kaikkiin päällekkäisyyksien poistoihin sovelletaan turvakieltoa. (Katso tarkemmin kielloista luku 6.)

1.7.2014

7.5 Profilointi, analysointi, pisteytys ja segmentointi

7.5.1 Yleistä

Käytännesääntöjen luvussa 7.5 käsitellään profilointia, analysointia, pisteytystä ja segmentointia. Yleisesti voidaan todeta, että henkilötietolaissa ei tällä hetkellä ole näitä koskevia erityissääntöjä.

Euroopan neuvoston ministerikomitea on hyväksynyt marraskuussa 2010 suosituksen (suositus 2010/13) yksilöiden suojelusta profiloinnin yhteydessä tapahtuvassa automaattisessa henkilötietojen käsittelyssä. Henkilötietodirektiivin 29 artiklan perusteella perustettu tietosuojaryhmä on antanut lausunnon sähköisestä suoramarkkinoinnista ja siihen liittyvästä kuluttajaprofiloinnista (lausunto 2/2010). Kuluttajien profilointia sähköistä suoramarkkinointia varten on myös käsitelty tietosuojavaltuutetun toimiston suoramarkkinointioppaassa.

Profilointia koskevaa erityissääntelyä on ehdotettu lisättäväksi valmisteilla olevaan uuteen tietosuojasetukseen, joka korvaisi nykyisen henkilötietodirektiivin ja sen perusteella voimaansaattatut kansalliset säännökset. Henkilötietodirektiiviä ja valmisteilla olevaa tietosuojasetusta on lyhyesti käsitelty aiemmin luvussa 3.2. On mahdollista, että uudessa tietosuojasetuksessa esimerkiksi profiloinnin edellytyksiä tullaan tiukentamaan nykyisestä.

Kuten edellä on todettu, profilointia ei ole tällä hetkellä määritelty lainsäädännössä. Käytännössä käsitteenä profilointi liitetään useimmiten henkilötietojen käsittelyyn, esimerkiksi edellä mainitussa Euroopan neuvoston suosituksessa, jossa todetaan, että profilointi voidaan tietosuojan näkökulmasta määritellä automaattiseksi tietojen käsittelyksi, jossa yksittäisen henkilön käyttäytymisen, ominaisuuksien tai tämän itsestään antamien tietojen perusteella luotua profiilia hyödynnetään, jotta tämän mieltymyksiä, käyttäytymistä ja asennetta voitaisiin ennustaa.

On huomattava, että mikäli profilointiin liittyy mm. tiedon keräämistä, tallentamista, analysoimista tai muuta tiedon käyttämistä tai hyödyntämistä ja tieto on yhdistettävissä yksittäiseen henkilöön, kysymys on henkilötietojen käsittelystä. Mikäli anonymi luokittelutieto liitetään yksittäisen asiakkaan tietoihin, tieto muuttuu henkilötiedoksi silloin, kun siitä on pääteltävissä, ketä henkilöä tieto koskee. Tällöin henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset on otettava huomioon. Henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset on otettava huomioon mm. silloin, kun henkilön pisteytyksen (käytännesääntöjen kohta 7.5.4) yhteydessä saavuttama pistearvo tallennetaan asiakasrekisteriin tai asiakas sijoitetaan segmentoinnin (käytännesääntöjen kohta 7.5.5) avulla johonkin segmenttiin. Asiakasrekisteriin tallennetun segmentointitiedon ja pisteytyksen osalta tulevat sovellettavaksi muun muassa henkilötietolaissa säädetyt rekisteröidyn tarkastusoikeus ja rekisteröityjen informointi.

7.5.2 Profilointi

Asiakkaan henkilörekisterin profiloinnilla tarkoitetaan näissä käytännesääntöissä rekisterin henkilöiden luokittelua ryhmiin väestötietojärjestelmän taustamuuttujien avulla. Näissä käytännesääntöissä käsiteltävän profiloinnin osalta on syytä todeta, että kysymys on anonymististä profiloinnista.

1.7.2014

Profiloinnissa asiakkaalle annetaan tiedoksi, montako henkilöä kappalemääräisesti ja/tai prosentuaalisesti kuuluu kuhunkin ryhmään. Profiilia varten voidaan ottaa satunnainen verrokkiryhmä VTJ:stä tai käyttää koko väestön tietoa vertailutietona esim. naisten tai miesten prosentuaalinen osuus väestöstä.

Asiakkaalle luovutettavan tiedon osalta on noudatettava tilastollisia vähimmäismääriä. Väestörekisterikeskus voi tarvittaessa määritellä käytettävän vähimmäismäärän yleisesti käytettyä kymmentä (10) kappaletta suuremmaksi (Katso vähimmäismäärästä tarkemmin luku 7.7.) Profilointi on aina laadittava niin, ettei yksittäinen henkilö ei milloinkaan saa olla tunnistettavissa profiilissa. Mikäli tieto esitetään prosentuaalisena osuutena jostakin joukosta, ilmoitettavan prosenttiosuuden on noudatettava samoja tiedon ilmoittamiseen liitetyjä vähimmäiskappalevaatimuksia. Esimerkiksi, mikäli profiilin mukaisia henkilöitä on viisi (5), kappalemäärässä on ilmoitettava kymmenen (10) tai alle. Vastaavasti esim. 100 asiakkaan rekisterissä, tieto on ilmoitettava viiden prosentin (5 %) sijaan kymmenen prosenttia (10 %) tai alle.

Profiloinnin suorittaa aina Väestörekisterikeskuksen yhteistyökumppani. Profiloinnin tuloksia ei saa liittää yksittäisiin henkilöihin, eikä mitään yksilötason tietoja saa luovuttaa tietoluvan saajalle. Profiloinnin perusteella voidaan luovuttaa ainoastaan tilastotietoa taulukkoina, karttatulosteina tai vastaavina tilastollisina esityksinä, mutta ei milloinkaan yksilötason tietona. Profiilin osana asiakkaalle voidaan antaa tiedoksi ryhmän tai profiilin keskimääräinen yleisyys koko väestössä (ottaen huomioon tilastolliset vähimmäismäärät ja tietosuojat).

Profiloinnissa on pääsääntöisesti sallittua käyttää seuraavia muuttujia. Poikkeuksellisesti Väestörekisterikeskus voi kuitenkin katsoa, että profilointiperusteita on käytettävä rajoitetummin yksityisyyden suojaamiseksi tietyissä tilanteissa.

Sallitut profilointiperusteet henkilötiedoista

- Ikä
- Sukupuoli
- Äidinkieli (suomi, ruotsi, englantia, venäjä, espanja, ranska, muu)
- Asiantikieli (suomi, ruotsi)
- Ammattinimike
- Kotikunta
- Postinumero
- Muuttotieto

Sallitut profilointiperusteet rakennuksen/huoneiston tiedoista

- Rakennuksen pääasiallinen käyttötarkoitus (asuin-, vapaa-ajan rakennukset)
- Rakennuksen ikä
- Rakennuksen kerrosala, -luku
- Rakennuksen lämmitystapa
- Huoneiston pinta-ala (tilastollinen)
- Huoneiden lukumäärä
- Talouden koko
- Huoneistossa asuvien täysikäisten lukumäärä (tilastollinen)
- Huoneistossa asuvien alaikäisten lukumäärä (tilastollinen)
- Huoneistossa asuvien ikäjakauma (tilastollinen)

1.7.2014

Väestötietojärjestelmän tiedoilla laadittaviin profiileihin voidaan yhdistää muuttujia myös muista tietokannoista (esimerkiksi Tilastokeskuksen tietokannat tai ajoneuvoliikennerekisterin tiedot).

On kuitenkin huomattava, että profiloinnissa käytettyjä muuttujia voidaan käyttää poiminoissa ainoastaan silloin, kun ne ovat sallittuja poimintaperusteita. (Katso tarkemmin luku 7.2.2.1 Sallitut poimintaperusteet henkilötiedoista.)

Yhteistyökumppanin tai luvansaajan on aina ilmoitettava käytettävät VTJ-profilointimuuttujat Väestörekisterikeskukselle tehdessään toistaiseksi voimassa olevan luvan nojalla profilointilausta. Kertaluvan osalta yhteistyökumppanin tai luvansaajan on aina ilmoitettava käytettävät VTJ-profilointimuuttujat Väestörekisterikeskukselle lupahakemuksessa tai sen liitteessä.

Äidinkieleen liittyviä erityisehtoja

Käytettäessä äidinkieliä profiloinnissa sallittuja äidinkieliä ovat yllä mainitut suomi, ruotsi, englanti, venäjä, espanja, ranska. Mikäli henkilön äidinkieli on muu kuin edellä mainittu, luokitellaan nämä äidinkielet yleiseen kategoriaan muu. Niitä ei siis saa erottaa toisistaan. Tiedon ilmoittamisessa on aina noudatettava tilastollista vähimmäismäärää koskevaa ohjeistusta.

7.5.3 Analyysi

Analyysilla tarkoitetaan rajattuun kohdejoukkoon kohdistettua profilointia. Jos esimerkiksi suoramarkkinointiin on poimittu tietty joukko, joista osa reagoi markkinointitoimenpiteeseen, voidaan analyysillä tarkastella, minkälainen on markkinointiin vastanneiden joukko.

Näissä käytäntesäännöissä käsiteltävän analyysin osalta on syytä todeta, että tässäkin kysymys on anonyymistä profiloinnista.

Analysointi on aina laadittava niin, ettei yksittäinen henkilö milloinkaan saa olla tunnistettavissa. Analyysiin sovelletaan vastaavia muuttujia, reunaehtoja ja vähimmäismääriä kuin profilointiin.

Analyysin suorittaa aina Väestörekisterikeskuksen yhteistyökumppani. Analyysin tuloksia ei saa liittää yksittäisiin henkilöihin, eikä mitään yksilötason tietoja saa luovuttaa tietoluvan saajalle. Analyysin perusteella voidaan luovuttaa ainoastaan tilastotietoa taulukkoina, karttatulosteina tai vastaavina tilastollisina esityksinä, mutta ei milloinkaan yksilötason tietona. Analyysin osana asiakkaalle voidaan antaa tietojen keskimääräinen yleisyys koko väestössä (ottaen huomioon tilastolliset vähimmäismäärät ja tietosuojat).

7.5.4 Pisteytys

Pisteytyksellä tarkoitetaan toimenpidettä, jossa arvioidaan henkilön todennäköisyyttä kuulua tiettyyn ryhmään. Esimerkiksi analyysin perusteella on saatu selville, minkä profiilin mukaiset henkilöt ovat reagoineet markkinointiin, jolloin voidaan arvioida, mitkä profilointimuuttujat ovat positiivisia ja mitkä negatiivisia suhteessa tehtyyn markkinointitoimenpiteeseen. Näille profilointimuuttujille saatetaan määrittellä tietty pistearvo, joka kuvaa muuttujan vaikutusta. Lisäksi voidaan määrittellä rajapistearvo, jonka saavuttaminen tarkoittaa esimerkiksi sitä, että henkilö todennäköisesti vastaa markkinointitoimenpiteeseen. Pisteytyksessä pyritään löytämään tämän rajapistearvon ylittäviä henkilöitä.

1.7.2014

Pisteytysmalli tulee aina laatia siten, että rajapistearvo on mahdollista ylittää useammilla erilaisilla muuttujien joukoilla, jolloin henkilön pistearvo ei kerro sitä, mitkä profilointimuuttajat koskevat henkilöä. Käytettävä muuttujajoukko, joka johtaa pistearvon ylittämiseen ei siis saa olla suppea, jotta se ei kerro varmaa tietoa henkilöön kohdistuvista muuttujista. Henkilön saavuttaman pistearvoa ei saa tallentaa asiakasrekisteriin.

Siltä osin kuin pisteytyksen laadinnassa käytetään väestötietojärjestelmän tietoja, voidaan käyttää samoja muuttujia kuin profiloinneissa. Väestötietojärjestelmän tietojen tilastoinnin pisteytystä varten suorittaa aina Väestörekisterikeskuksen yhteistyökumppani.

7.5.5 Segmentointi

Segmentoinnilla tarkoitetaan toimenpidettä, jossa asiakasrekisteri ryhmitellään todennäköisen ryhmäjäsenyyden perusteella. Segmentoinnin taustatietoina on voitu käyttää esimerkiksi asiakkaan rekisterin omia tietoja, tilastokeskuksen tietoja, haastattelututkimuksen tuloksia ja VTJ-profilointimuuttujia, joiden perusteella on rakennettu valmiita kohde-ryhmiä, joiden jäsenyydelle on määritelty rajapistearvot. Segmentti on siten keskiarvo tietyn pistemäärän tai vastaavan saaneista henkilöistä ja näiden keskiarvojen perusteella henkilöiden katsotaan kuuluvan segmentteihin, jos rajapistemäärät tai vastaavat saavutetaan. Segmentoinnissa kaikki asiakkaan rekisterin henkilöt pisteytetään tai muutoin luokitellaan ja liitetään todennäköisyyksien perusteella tiettyyn segmenttiin. Tällöin henkilö voi esimerkiksi olla 40–50-vuotiaiden segmentissä, vaikka hän ei todellisuudessa olisi tämän ikäinen.

Segmentoinnin pisteytysmalli tulee laatia siten, että rajapistearvo on aina mahdollista ylittää erilaisilla muuttujien joukoilla, jolloin henkilön segmentti ei kerro sitä, mitkä profilointimuuttajat koskevat henkilöä. Käytettävä muuttujajoukko, joka johtaa segmentin mukaiseen pistearvoon ei siis saa olla suppea, jotta se ei kerro varmaa tietoa henkilöön kohdistuvista muuttujista. Henkilön saavuttaman pistearvon tai segmentin saa tallentaa asiakasrekisteriin, mutta pistearvo tai segmentti ei saa yksilöidä, millä profilointimuuttujilla kyseinen pistearvo on saavutettu. Mikäli henkilön saavuttama pistearvo tai segmentti tallennetaan asiakasrekisteriin, henkilön liittäminen tietyn segmentin alle voi tapahtua vain asiakkaan rekisterin tiedoilla.

Segmentoinnissa voidaan käyttää samoja muuttujia, kuin profiloinneissa. Segmentoinnin suorittaa aina Väestörekisterikeskuksen yhteistyökumppani.

Siltä osin kuin segmentoinnin laadinnassa käytetään väestötietojärjestelmän tietoja, voidaan käyttää samoja muuttujia kuin profiloinneissa. Väestötietojärjestelmän tietojen tilastoinnin segmentointia varten suorittaa aina Väestörekisterikeskuksen yhteistyökumppani.

7.6 Rekisteripäivitykset

7.6.1 Määritelmä

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 32 §:n 1 momentissa säädetään tietojen luovuttamisesta väestötietojärjestelmästä asiakas-, markkinointi- tai muun vastaavan rekisterin tietojen ylläpitämistä varten.

Rekisterin päivityspalveluilla tarkoitetaan palveluita, joissa väestötietojärjestelmän tiedoilla päivitetään tietojen luovutuksensaajana olevan tahon asiakas-, markkinointi-, jäsen- tai muun vastaavan rekisterin tietoja ajantasaisiksi.

1.7.2014

Pääsääntöisesti päivityksessä voidaan luovuttaa muuttunutta tietosisältöä sellaisesta tietoryhmästä, joka on jo entuudestaan olemassa päivitettävässä rekisterissä. Tietoja ei voida luovuttaa rekisterin (esim. markkinointirekisterin) perustamiseksi.

Päivitys voidaan toteuttaa joko kertapäivityksinä tai jatkuvana päivityspalveluna. Eri päivitysvaihtoehtojen tietosisällöt on lueteltu Väestörekisterikeskuksen liiketaloudellisen tietopalvelun hinnastossa. Päivityksessä luovutettava tietosisältö voidaan määrittellä erikseen tietoluvassa asiakaskohtaisesti.

7.6.2 Päivitettävät rekisterit

Päivityspalvelulla voidaan luovuttaa tietoja sellaisiin rekistereihin, joihin tiedot on rekisteröity sen nojalla, että rekisteröidyllä on asiakas- tai palvelussuhteen, jäsenyyden tai muun niihin verrattavan suhteen vuoksi asiallinen yhteys rekisterinpitäjän toimintaan (*yhteysvaatimus*, henkilötietolain 8 §:n 1 mom. 5-kohta).

Muita kuin asiakassuhteeseen, jäsenyyteen tai muuhun näihin verrattavaan yhteyteen perustuvia rekistereitä koskee henkilötietolain 36 § mukainen ilmoitusvelvollisuus. Jos tällaista rekisteriä halutaan päivittää, tulee tietojen luovutusta koskevan hakemuksen tai tilauksen yhteydessä toimittaa rekisterin rekisteriseloste. Tarvittaessa on myös toimitettava tarkempi kuvaus tietojen keräämisestä rekisteriin ja kopio tietosuojavaltuutetun toimistoon toimitetusta ilmoituksesta. Tällöin mahdollinen tietolupa päivitykseen myönnetään tapauskohtaisesti Väestörekisterikeskuksen harkinnan mukaan.

Ilmoitusvelvollisuudesta on lisätietoja tietosuojavaltuutetun internet-sivuilta, www.tietosuoja.fi.

7.6.3 Kertapäivityspalvelu

Henkilörekisterin kertapäivityksellä tarkoitetaan kaikkien rekisterin sisältämien henkilöiden tai rakennusten tietojen läpikäyntiä ja niiden päivittämistä kertaluonteisesti.

Henkilörekisterin päivittäminen on hyvä tehdä esimerkiksi ennen suurelle joukolla tapahtuvaa postitusta. Väestörekisterikeskus suosii osoitteiden ajantasaisuuden varmistamiseksi on, että postitus tehtäisiin päivityksen jälkeen viimeistään kahden kuukauden kuluessa.

7.6.4 Jatkuva päivityspalvelu

Jatkuvalla päivityspalvelulla tarkoitetaan muutostietojen ja mahdollisten täydennysten toimittamista säännöllisesti tietyin väliajoin luovutuksensaajan rekisteriin. Asiakasrekisterin jatkuvaksi päivityspalveluksi katsotaan sellainen päivitys, joka tapahtuu vähintään kerran kuukaudessa. Ainoastaan rakennustietoja sisältävän rekisterin osalta, voi päivitysväli olla kolme kuukautta.

Jatkuva päivityspalvelu soveltuu suurille henkilörekistereille tai rakennusrekistereille, joiden ajantasaisuus on tärkeää.

Päivityspalvelussa on otettava huomioon osoitepalvelukiellot. Osoitepalvelukiellon tehneiden henkilöiden muuttuneet nimi- ja osoitetiedot sekä tieto edunvalvonnasta voidaan luovuttaa vain pankeille, vakuutusyhtiöille sekä luottoyhtiöille. Osoitepalvelukiellon tehneiden henkilön muuttuneet nimitiedot sekä tieto kuolemasta luovutetaan kaikkien asiakasrekisterien päivityksen yhteydessä.

1.7.2014

7.6.5 Päivityksen tietosisältö

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa lain 32 §:n 1 momentissa on luettelo päivityksessä mahdollisista henkilön perustiedoista. Näitä tietoja ovat henkilön:

- nimet,
- syntymävuosi,
- sukupuoli,
- äidinkieli,
- osoitteesta
- muut yhteystiedot

Lisäksi on mahdollista päivittää valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettäviä henkilöön liittyviä kiinteistö-, rakennus- ja huoneistotietoja sekä aluejakoa koskevia tietoja.

Erityissäännösten nojalla on mahdollista, että rekisterin päivitettävä tietosisältö on tässä mainittua suurempi. Esimerkiksi perintä- ja luottotietotoimintaan voidaan luovuttaa tietoa henkilöä koskevasta edunvalvonnasta sekä henkilön henkilötunnuksesta. Näihin tapahtuvat muutokset voidaan toimittaa päivityksen yhteydessä.

7.6.6 Päivityksissä huomioitavat kiellot

Asiakasrekisterien tai muiden rekisterien päivityksissä huomioidaan poissulkevasti asiakasrekisterin päivityskiellon tehneet. Tiedot voidaan kuitenkin lain väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista 35 §:n nojalla luovuttaa toimintaan, jossa tietoja käytetään henkilön, yrityksen tai yhteisön oikeuksien tai velvollisuuksien toteuttamiseksi. Väestörekisterikeskus on katsonut pankki- ja vakuutustoiminnan olevan tällaista toimintaa, johon tiedot voidaan luovuttaa. Turvakiellot huomioidaan aina rekisteripäivityksissä. (Katso tarkemmin kielloista luku 6.)

7.7 Tilastot

Väestötietojärjestelmästä voidaan laatia erillisten tilausten perusteella räätälöityjä tilastoja asiakkaan tarpeiden mukaan. Muita kuin väestötietojärjestelmän tiedoilla laadittuja tilastoja ei käsitellä tässä tilastona. Mikäli esimerkiksi asiakkaan rekisterin tiedoista laaditaan väestötietojärjestelmän tietoja apuna käyttäen lukumäärätietoa, on kyseessä profiili tai analyysi, ei väestötietojärjestelmän tilasto.

Tilastointi on suoritettava siten, että kutakin tapausta on vähintään kymmenen (10) kappaletta eikä yksittäistä henkilöä voida tunnistaa sen perusteella. Tapauskohtaisesti Väestörekisterikeskus saattaa edellyttää noudatettavan suurempaa vähimmäismäärää. Vähimmäismäärää saattaa olla syytä nostaa esimerkiksi, mikäli tilasto laaditaan valtakuntaa pienemmältä alueelta tai se koskee arkaluonteistyyppisiä tietoja kuten kansallisuus. Näissä tapauksissa saattaa olla perusteltua myös se, että luovutetaan vain ne tiedot, joiden osalta raja-arvot ylittyvät, jotta voidaan varmistua siitä, että tietosuoja ei vaarannu.

1.7.2014

7.8 Tietojen toimittaminen, tulostus, postitus ja käyttö

7.8.1 Yleistä

Yhteistyökumppanit huolehtivat pääsääntöisesti massamuotoisten tietojenluovutuspalvelujen käytännön toteutuksesta.

Vain poikkeustapauksissa yhteistyökumppanien toteuttamissa palveluissa tiedot luovutetaan asiakkaalle. Poikkeuksena ovat esimerkiksi tilastot sekä rekisterien päivitykset, joissa päivitetty tiedot luonnollisesti luovutetaan asiakkaan rekisteriin.

7.8.2 Poimittujen / kohdennettujen tietojen käyttöaika ja käyttörajoitus

Väestötietojärjestelmästä eri käyttötarkoituksia varten poimitut nimi- ja osoitetiedot on käytettävä kahden (2) kuukauden kuluessa tietojen poiminnasta väestötietojärjestelmästä, jotta vältettäisiin vanhentuneen aineiston käyttäminen, esimerkiksi postilähetykset kuolleille henkilöille.

Väestötietojärjestelmästä poimittuja tietoja saa käyttää vain kertaluonteisesti. Niistä ei saa perustaa rekisteriä, eikä niiden avulla saa päivittää jo olemassa olevaa rekisteriä.

Ennen aineiston toimittamista on varmistuttava siitä, että lähetys on tietoluvassa ilmoitetun käyttötarkoituksen mukainen, samoin kuin se, että lähetys muutoin täyttää lainsäädännön ja hyvän tavan mukainen. Tarvittaessa asian varmistamiseksi yksityissektorin tietopalveluiden yhteistyökumppani voi pyytää asiakasta toimittamaan mallikappaleen postitettavasta lähetyksestä ennen lähetyksen toteuttamista. Tarvittaessa Väestörekisterikeskus ottaa kantaa postitettavan lähetyksen sisältöön ja siihen, vastaako se asetettuja vaatimuksia.

Yllä mainittu koskee myös kohdennettuja poimintoja.

7.8.3 Poimittujen tietojen ryhmittely tulostusta ja postitusta varten

Tiedot voidaan tulostaa jakelun kannalta tarkoituksenmukaiseen järjestykseen, esimerkiksi postinumerojärjestykseen, aakkosjärjestykseen tai postinumeroittain aakkosjärjestykseen.

Tiedot voidaan ryhmitellä esimerkiksi ammatin, sukupuolen, iän tai vastaavan luokittelun mukaan. Tietoja voidaan ryhmitellä esimerkiksi lapsen iän mukaan, vaikka suoramarkkinointikirjeet osoitetaankin lapsen vanhemmille.

Äidinkieltä voi käyttää ryhmittelyssä silloin, kun halutaan postittaa materiaalia omalla äidinkielellä. Vieraskielisen materiaalin suomennos on toimitettava tarkastettavaksi Väestörekisterikeskukselle ennen materiaalin postittamista.

Aina on kuitenkin varmistuttava siitä, etteivät tietojenryhmittelyvaihtoehdot saa vaarantaa yksilön tietosuojaa.

1.7.2014

7.8.4 Tulostus-/postitusyrityksiltä edellytettävä sitoumus

Väestörekisterikeskus edellyttää sitoumukset niiltä tulostus-/postitusyrityksiltä, jotka käsittelevät Väestörekisterikeskuksen tai sen yhteistyökumppanin luovuttamaa VTJ-tietoa.

Tulostus-/postitusyrityksiltä edellytetään kirjallista sitoumusta tietojen turvallisesta käsittelystä ja niiden hävittämisestä tietoturvallisella tavalla tulostuksen jälkeen. Väestörekisterikeskus voi antaa tarkempia ohjeita toisessa EU- tai ETA-maassa sijaitsevan ja toimivan tulostus-/postitusyrityksen käyttöön liittyen, mikäli Väestörekisterikeskus katsoo sen olevan tarpeen. (Katso luku 7.8.6.)

Mikäli tulostuksessa ja postituksessa käytettäväksi aiottu tulostus-/postitusyritys sijaitsee ja/tai toimii EU:n tai ETA:n ulkopuolella, on tietojen mahdollista luovuttamista koskeva asia käsiteltävä erikseen.

Yksityissektorin yhteistyökumppanin on pyydettävä sitoumukset ennen kuin tulostus-/postitusyritystä voidaan käyttää.

7.8.5 Aineiston toimittaminen

Käytettävän tulostus-/postitusyrityksen nimi ja tietojen toimitustapa tulee aina mainita tietojen luovutusta koskevassa hakemuksessa tai tilauksessa. Mikäli tiedot toimitetaan muulle taholle, esimerkiksi asiakkaalle asiakasrekisterin päivityksen yhteydessä, tästä on myös mainittava hakemuksessa tai tilauksessa.

VTJ-tiedot on luokiteltu suojaustasolle IV ja III.

Suojaustason IV ja III tiedot toimitetaan toimenpiteet suorittavalle tulostus-/postitusyritykselle tai muulle taholle, esimerkiksi asiakkaalle asiakasrekisterin päivityksen yhteydessä, salattuna tiedostona tai salatulla yhteydellä ja lisäksi pääsy tiedostoon tulee rajata käyttöoikeuksilla. Salattu tiedosto voidaan toimittaa joko sähköpostilla tai muistitikulla. Lisäksi suojaustason III tietoja luovutettaessa voidaan edellyttää myös muita tietoturvallisuudelle asetettavia vaatimuksia, kuten muistitikun lähettäminen kirjattuna.

Koska tulostus-/postitusyritykselle luovutettavat tiedot on tarkoitettu vain tiettyä, ennalta määritettyä tulostusta ja postitusta varten, ne on hävitettävä turvallisesti välittömästi, kun tämä on päättynyt. Hävittämisveloitteesta on maininta luovutuspäätöksessä. Aineiston (tiedoston) hävittämisestä on toimitettava kirjallinen ilmoitus palvelun tuottaneelle yhteistyökumppanille, jotta voidaan varmistaa, ettei tietoja vahingossakaan käytetä uudelleen. Jos palvelun on tuottanut Väestörekisterikeskus tai maistraatti, hävittämisestä on toimitettava ilmoitus ao. väestökirjahallinnon viranomaiselle.

Rekisterin päivityksessä tiedot luovutetaan asiakkaan rekisteriin. Tällöin on huolehdittava tietojen tietoturvallisesta toimittamisesta. Väestörekisterikeskus antaa tarkempia ohjeita tietojen tietoturvallisesta käsittelystä ja tuhoamisesta.

1.7.2014

Hyväksytyjä menettelyjä luovutettuja tietoja toimitettaessa:

- VTJ:stä poimittuja, tietosisällöltään yksinkertaisia tietoja (esim. nimi- ja osoitetiedot) voidaan lähettää salasanalla suojattuina tiedostoina. Tiedoston avaamisen mahdollistava salasana on toimitettava vastaanottajalle erikseen luotettavalla tavalla.
- Asiakkaan oma rekisteri voi sisältää myös esim. syntymäajan tai henkilötunnuksen. Väestörekisterikeskus ei suosittele henkilön tarkasti yksilöivien tietojen välitystä avoimissa tietoverkoissa ilman vahvaa salausta asiakkaan toimittaessa omaa rekisteriään yhteistyökumppanille.
- Sähköpostin lähettäjän tulee aina varmistua viestin vastaanottajasta ja tämän oikeasta sähköpostiosoitteesta.
- Lähetetyt sähköpostit eivät saa ohjautua edelleen toiseen sähköpostiosoitteeseen.
- Sähköpostin lähettäjän ja vastaanottajan tulee aina varmistua siitä, ettei liitetiedostosta jää ylimääräisiä kopioita esim. sähköpostijärjestelmän palvelimelle tai muille palvelimille.
- Lisäksi Väestörekisterikeskus voi antaa lisäohjeistusta hyväksytyistä menettelyistä tietojen toimittamiseen liittyen.

Jos välitettävien tiedostojen tietoturva on vaarantunut millään tavoin, tietojen vastaanottajan ja Väestörekisterikeskuksen yhteistyökumppanin on viipymättä informoitava Väestörekisterikeskusta kirjallisesti asiasta.

Henkilötietojen käsittely on aina oltava erityisen huolellista. Henkilötiedot eivät saa joutua väärin käsiin.

7.8.6 Tietojen toimittaminen ja tulostaminen postitettavaan aineistoon ulkomailla

Muihin EU- tai ETA-maissa sijaitseviin tulostusyhtiöihin voidaan väestötietojärjestelmästä poimittu aineisto toimittaa tulostettavaksi, jos kyseiseltä yritykseltä saadaan hyvissä ajoin ennen tulostusajankohtaa Väestörekisterikeskuksen edellyttämä kirjallinen sitoumus. Aineisto on kaikissa tapauksissa siirrettävä ulkomaiseen tulostusyhtiöön turvallisesti, esimerkiksi turvattua sähköpostia käyttäen tai muulla tietoturvalisellä tavalla.

Tulostuksen salliminen EU:n ja ETA:n ulkopuolisessa valtiossa edellyttää erityistä harkintaa ja kyseisen maan tietosuojan tason selvittämistä sekä henkilötietolain 36 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisesti ilmoituksen tekemistä tietosuojavaltuutetulle. Tietosuojan tason riittävyys voidaan varmistaa myös sopimuksin. Tietojen luovuttamista ulkomaille koskevaa ohjausta on saatavilla tietosuojavaltuutetun internet-sivuilta, www.tietosuoja.fi.

Henkilötietolain 5 luvussa säädetään henkilötietojen siirrosta EU:n tai ETA:n ulkopuolelle. Henkilötietolain 22 §:n mukaisesti henkilötietoja voidaan siirtää ainoastaan, jos kyseisessä maassa taataan tietosuojan riittävä taso. Tietosuojan tason riittävyttä arvioitaessa huomioidaan tietojen luonne, suunnitellun käsittelyn tarkoitus ja kestoaika, alkuperämaa ja lopullinen kohde, asianomaisessa maassa voimassa olevat yleiset ja alakohtaiset oikeussäännöt sekä käytäntesäännöt ja noudatettavat turvatoimet.

Henkilötietolain 22 a §:n mukaisesti henkilötietoja voidaan siirtää EU:n tai ETA:n ulkopuolelle, mikäli Euroopan yhteisöjen komissio (nyk. Euroopan komissio) on todennut, että ky-

1.7.2014

seisessä maassa taataan tietosuojan riittävä taso. Vastaavasti henkilötietoja ei voida siirtää EU:n tai ETA:n ulkopuolelle, mikäli komissio on todennut, että kyseisessä maassa ei taata tietosuojan riittävää tasoa.

7.8.7 Seurantalistat

Nimitiedot voidaan luovuttaa poikkeuksellisesti esimerkiksi markkina- tai mielipidetutkimuksen seurannan helpottamiseksi paperitulosteena tai tiedostona. Luovuttaminen ratkaistaan aina tapauskohtaisesti. Tietolupa on kirjattava tarkat ehdot ja rajaukset tietojen käytöstä sekä siitä, että seurantalista tulee hävittää turvallisella tavalla välittömästi tutkimuksen päätyttyä. Hävittämisestä on lisäksi ilmoitettava kirjallisesti tiedot toimittaneelle yhteistyökumppanille tai ao. väestökirjahallinnon viranomaiselle.

Suoramarkkinointikampanjan palautteen seurantaan varten ei saa luovuttaa paperitulostetta eikä tiedostoa. Kyseessä olisi kielletty henkilörekisterin luovuttaminen.

7.8.8 Tulostuksen ja postituksen erityisehtoja

Siinä tapauksessa, että käytettäisiin jotain sallittua poimintaperustetta hyvin yksilöivällä (esim. tietty äidinkieli) tai mahdollisesti yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavalla tavalla (esim. tietty ammatti) tai poimittava joukko on erittäin pieni, tulostus ja postitus on suoritettava Väestörekisterikeskuksen hyväksymässä riippumattomassa tulostus-/postitusyrityksessä tai vastaanottajan kustannuksella yhteistyökumppanin toimesta. Tämä kirjataan myös tietoluvan ehtoihin.

Väestörekisterikeskus saattaa erityisestä syystä edellyttää, että lähetettävään aineistoon on kirjoitettava vastaanottajan äidinkielellä seuraava huomautus:

”Nimeänne ja osoitettanne ei ole luovutettu kirjeen lähettäjän haltuun. Postituksen on tehnyt Yritys XXX lähettäjän puolesta.”

Tai vaihtoehtoisesti

”Yhteystiedot postitusta varten on saatu väestötietojärjestelmästä. Tietoja ei kuitenkaan ole luovutettu lähettäjän haltuun, vaan postituksen on suorittanut erillinen tulostus-/postitusyritys Väestörekisterikeskuksen luvalla.”

Lisäksi kirjeen päälle on painettava teksti:

”Ellei vastaanottajaa tavata, palautetaan lähetys Väestörekisterikeskukselle/Maistraatille, osoite XXX.”

Tai vaihtoehtoisesti

”Ellei vastaanottajaa tavoiteta, lähetys pyydetään palauttamaan osoitteella Väestörekisterikeskus, osoite XXX.”

Suoramarkkinointilähetyksen kuoressa tai muutoinkaan lähetyksessä ei saa vastaanottajaa koskevien merkintöjen (nimi ja osoite) lisäksi tulla ilmi poimintaperusteisiin liittyviä seikkoja. (Katso poimintaperusteisiin viittaamisen kielto luvussa 7.2.2.)

1.7.2014

7.8.9 Osoitelähdemerkinnot (HTL 25 §)

Osoitelähteen merkitseminen selkeällä tavalla postitettavaan aineistoon on kansalaisten väestökirjanpitoa kohtaan osoittaman luottamuksen säilyttämisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Sillä on erityistä merkitystä suoramarkkinointia harjoittavan yrityksen ja kansalaisen kannalta, koska osoitelähteestä voidaan selvittää, mistä kampanjassa käytetyistä rekistereistä kyseinen osoitetieto on peräisin.

Osoitelähde on merkittävä seuraavasti:

a) **POIMINNOISSA:**

Osoitelähde:

Väestötietojärjestelmä
Väestörekisterikeskus
PL 123
00531 HELSINKI

Lisäksi voidaan merkitä:

Tietojen tekninen toimitus:

Yritys Oy
PL x
00000 XXX

Pääsääntöisesti osoitelähde tulee merkitä postilähetysten sisälle. Herätelainoksiin ja lehtiin osoitelähde voidaan kuitenkin merkitä lähetyksen päälle.

Mikäli postituksia tehdään samanaikaisesti käyttäen useampia henkilörekistereitä, on huolehdittava siitä, että jokaisessa postilähetyksessä on vain yksi osoitelähde. Osoitelähteenä ilmoitetaan se henkilörekisteri, josta kyseisen henkilön tiedot on poimittu.

Jos väestötietojärjestelmän tiedot on luovutettu puhelimitse tapahtuvaa markkina- ja mielipidetutkimusta varten, osoitelähde on ilmoitettava kysyttäessä yllä kuvatulla tavalla.

b) **KOHDENNETTAVISSA POIMINNOISSA:**

Kirjeitse:

Yritys Oy:n asiakasrekisteri kohdennettuna väestötietojärjestelmän tiedoilla

Yritys Oy
PL x
00000 XXX

Väestötietojärjestelmä
Väestörekisterikeskus
PL 123
00531 HELSINKI

1.7.2014

Pääsääntöisesti osoitelähde tulee merkitä postilähetyksen sisälle. Herätemainoksiin ja lehtiin osoitelähde voidaan kuitenkin merkitä lähetyksen päälle.

Mikäli postituksia tehdään samanaikaisesti käyttäen useampia henkilörekistereitä, on huolehdittava siitä, että jokaisessa postilähetyksessä on vain yksi osoitelähde. Osoitelähteenä ilmoitetaan se henkilörekisteri, josta kyseisen henkilön tiedot on poimittu.

Tekstiviestitse:

Jos väestötietojärjestelmän tietoja käytetään avuksi haettaessa muusta rekisteristä tietoja tekstiviestitse tapahtuvaa suoramarkkinointia, markkina- ja mielipidetutkimuksia tai muita näihin rinnastettavia lähetyksiä varten, osoitelähteeksi on ilmoitettava käytetty muu rekisteri.

Osoitelähde on ilmoitettava kohdassa b) *Kirjeitse* kuvatulla tavalla tai lyhennyksessä muodossa, jolloin osoitelähdemerkinnässä on oltava teksti ”kohdennettuna Väestötietojärjestelmän tiedoilla”.

Osoitelähde on ilmoitettava siten, että tekstiviestiin itsessään sisällytetään tiedot käytettyä henkilörekisteristä.

Tekstiviesteissä osoitelähdemerkintää ei voida toteuttaa siten, että tekstiviestiin kirjoitetaan linkki tai tieto internet-osoitteesta, josta vastaanottaja voi käydä erikseen lukemassa osoitelähteen tiedot. Katso tästä tarkemmin luku 7.8.10.

Sähköpostitse:

Jos väestötietojärjestelmän tietoja käytetään avuksi haettaessa muusta rekisteristä tietoja sähköpostitse tapahtuvaa suoramarkkinointia, markkina- ja mielipidetutkimuksia tai muita näihin rinnastettavia lähetyksiä varten, on osoitelähteeksi ilmoitettava käytetty muu rekisteri.

Osoitelähde on ilmoitettava kohdassa b) *Kirjeitse* kuvatulla tavalla tai vaihtoehtoisesti linkkinä, josta on tarkemmin todettu luvussa 7.8.10.

Puhelimitse:

Kun yrityksen omaa rekisteriä kohdennetaan väestötietojärjestelmän tietojen avulla puhelinmarkkinointia varten (puhelinnumero asiakkaan itsensä ilmoittama), osoitelähde on ilmoitettava kysyttäessä. Tällöin on kerrottava oman asiakasrekisterin lisäksi väestötietojärjestelmä kohdassa b) *Kirjeitse* kuvatulla tavalla.

1.7.2014

7.8.10 Osoitelähteen merkitsemistavoista

Väestörekisterikeskus on pyytänyt tietosuojavaltuutetulta kannanottoa liittyen osoitelähdemerkin­nän toteutukseen erityisesti tekstiviestein toteutetussa suoramarkkinoinnissa, markkina- ja mielipidetutkimuksessa tai muussa näihin rinnastettavassa lähetyksessä. Tietosuojavaltuutettu on kannanotossaan Väestörekisterikeskukselle (TSV:n Dnro 1286/05/2014, 14.5.2014) katsonut, että henkilötietolain edellyttämä osoitelähdetieto tulee ilmoittaa 1) siinä viestissä, jolla kuluttajaan kohdistetaan suoramarkkinointia, markkina- ja mielipidetutkimuksia tai muita näihin rinnastettavia lähetyksiä tai 2) tällaisen viestin välittömässä yhteydessä siten, että henkilötietolain edellyttämät tiedot ovat kaikkien viestien vastaanottajien saatavilla automaattisesti, helposti ja kustannuksitta.

Tietosuojavaltuutettu ei pidä tekstiviestien osalta riittävänä, että viestiin sisällytettäisiin pelkästään linkki tai tieto internet-osoitteesta, josta osoitelähdetiedot voi käydä erikseen lukemassa. Tietosuojavaltuutettu on katsonut, että lain edellyttämä osoitelähdetieto ei tällöin ole viestin välittömässä yhteydessä ja automaattisesti kaikkien vastaanottajien saatavilla automaattisesti, helposti ja kustannuksitta, vaan lain edellyttämän informaation saaminen edellyttäisi tässä tapauksessa viestin vastaanottajalta erillisiä toimenpiteitä. Tietosuojavaltuutetun mukaan toimintatapa voisi myös heikentää rekisteröidyn oikeuksien toteutumista.

Käytännössä tietosuojavaltuutetun kannanotto tarkoittaa sitä, että tekstiviesteissä osoitelähdemerkin­tiä ei voida toteuttaa siten, että tekstiviestiin kirjoitetaan linkki tai tieto internet-osoitteesta, josta vastaanottaja voi käydä erikseen lukemassa osoitelähteen tiedot. Tämän vuoksi kaikkiin tekstiviesteihin on itsessään sisällytettävä tiedot käytetystä henkilörekisteristä, kuten käytäntösäännöissä on edellytetty.

Tietosuojavaltuutettu on kannanotossaan Väestörekisterikeskukselle todennut, että henkilötietolain edellyttämä osoitelähdetieto tulee ilmoittaa viestin välittömässä yhteydessä siten, että henkilötietolain edellyttämät tiedot ovat kaikkien viestin vastaanottajien saatavilla automaattisesti, helposti ja kustannuksitta. Tietosuojavaltuutetun mukaan tämä mahdollistaa esimerkiksi sen, että sähköpostiviestiin sisällytetään lähettäjän internet-sivulle vievä linkki, jota klikkaamalla rekisteröity saa nähtäväkseen henkilötietolain edellyttämät osoitelähdetiedot. Viestissä tulee kuitenkin tällöin olla nähtävillä myös tarkka osoite siihen internet-sivuun, jossa osoitelähdetiedot ovat, jotta osoitelähde on tarvittaessa selvitettävissä myöhemmin ja ilman viestin sähköistä versiota. Lisäksi lähettäjän tulee huolehtia viestiin sisällytetyn linkin toimivuudesta ja osoitelähdetiedon saatavilla pidosta viestin lähettämisen jälkeen, jotta vastaanottajilla on tosiasiallinen mahdollisuus tutustua tietoon.

Sähköpostitse toteutettujen kampanjoiden osalta tietosuojavaltuutetun kannanotto tarkoittaa, että sähköpostiviestiin voidaan sisällyttää internet-sivulle vievä linkki, jota klikkaamalla saa nähtäväkseen henkilötietolain edellyttämät osoitelähdetiedot. Viestissä on kuitenkin oltava myös tarkka osoite siihen internet-sivuun, jossa osoitelähdetiedot ovat, jotta osoitelähde on tarvittaessa selvitettävissä myöhemmin ja ilman viestin sähköistä versiota. Lisäksi lähettäjän on huolehdittava viestiin sisällytetyn linkin toimivuudesta ja osoitelähdetiedon saatavilla pidosta viestin lähettämisen jälkeen.

1.7.2014

7.9 VTJkysely Suorakysely

7.9.1 Yleistä

VTJkysely Suorakyselyllä tarkoitetaan palvelua, jonka avulla palvelun käyttäjät voivat internet-selaimella tehdä kyselyjä väestötietojärjestelmään ja saada vastauksena reaaliaikaisia väestötietojärjestelmän tietoja. Tiedot välitetään SSL-salattuina internet-verkon yli. Palvelu on käytettävissä vuorokauden ympäri.

Suorakäyttöisen kyselypalvelukokonaisuuden tietosisältö on laaja, sisältäen yli 80 erilaista tietonäyttöä. Tietonäytöt on ryhmitelty aihealueittain henkilö-, rakennus-, kiinteistö- ja kuntatietonäyttöihin. Kyselypalvelun näytöillä on huomioitu luovutuksensaajien tarpeiden lisäksi tietosuojan asettamat vaatimukset.

VTJkysely Suorakysely on tarkoitettu yksittäisten kyselyiden tekemiseen. Tietohaut voidaan tehdä joko henkilö-, rakennus- tai kiinteistötunnuksen perusteella tai hakutekijöinä voidaan käyttää muita yksilöintitietoja, joiden avulla tietty henkilö, kiinteistö tai rakennus voidaan yksilöidä. Yksityissektorille luovutetaan kuitenkin pääasiassa sellaisia henkilötietokyselyoikeuksia, jotka edellyttävät henkilön henkilötunnuksen tietämistä. Tällä osaltaan estetään oikeudettomien kyselyiden tekemistä.

7.9.2 Lupahakemus

Väestörekisterikeskus voi hakemuksesta myöntää luovutuksensaajalle väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain nojalla luvan väestötietojärjestelmän suorakäyttöoikeuden saamiseksi.

Luvanhakijan tulee kirjallisessa hakemuksessaan perustella tietotarve ja kertoa tietojen kaikki käyttötarkoitukset sekä yksilöidä haettavat tietonäytöt. Hakemus tehdään käyttäen Väestörekisterikeskuksen hakemuslomaketta.

7.9.3 Suorakäyttölupa

Myönnettäessä lupaa väestötietojärjestelmän suorakäyttöön liiketaloudellisella sektorilla yrityksille tai yhteisöille lähtökohtana on, että luvan saajalle voidaan luovuttaa laissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa säädetyt tiedot tai sille muutoin kuuluvien tehtävien hoitamiseksi tarpeelliset tiedot. Erityistä huomiota kiinnitetään henkilötietolain 7 §:n mukaisen käyttötarkoitussidonnaisuuteen ja 9 §:n mukaiseen tarpeellisuusvaatimukseen.

Jotta suorakäyttölupa voidaan myöntää, luovutuksensaajalla on oltava tietosuojalainsäädännön mukainen oikeus käsitellä palvelun kautta teknisen käyttöyhteyden välityksellä luovutettavia tietoja.

Suorakäyttöisten kyselyiden käyttöoikeuksia määriteltäessä on luovutuksensaaja- ja käyttäjäkohtaisesti huolehdittava siitä, että luvan saajalle tehtävä tietojen luovutus ei vaaranna henkilön yksityiselämän tai henkilötietojen suojaa, hänen etujaan tai oikeuksiaan taikka vaarantavan valtion turvallisuutta (Tietojen luovutuksen yleiset edellytykset on kirjattu väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 28 §:ään).

Luvansaajalle myönnetty tietolupa sisältää tietonäyttökohtaisesti eriteltynä luvansaajalle myönnetty käyttöoikeudet.

1.7.2014

Suorakäyttöluvan tai sen liitteiden tulee sisältää muun muassa seuraavat kohdat:

- Tietojen sallitut käyttötarkoitukset, joihin käyttöluva on myönnetty
- Käyttötarkoitussidonnaisuutta koskeva ehto; eli ehto siitä, että tietoja saa käyttää vain kyseistä käyttötarkoitusta varten
- Luvansaajaorganisaation käyttöoikeudet eriteltyinä tietonäyttökohtaisesti ja näyttöjä koskevat erityisehdot
- Luvansaajaorganisaatiolle myönnetty käyttöoikeusroolit
- Edelleenluovutuskielto: tietoja ei saa luovuttaa edelleen
- Luvan voimassaoloaika: suorakäyttöluvat ovat tavallisesti voimassa toistaiseksi, mutta ne voivat olla myös määräaikaista
- Menettely, lupaan kohdistuvissa muutostilanteissa
- Maininta siitä, että Väestörekisterikeskus voi tarvittaessa yksipuolisesti peruuttaa luvan tai muuttaa sitä.
- Väestötietojärjestelmän suorakäyttöä sekä järjestelmän suojausta ja valvontaa koskevat ohjeet tietojen suojaamiseksi luvatonta käsittelyä, käyttöä sekä tuhoamista, muuttamista ja anastusta vastaan (katso luku 10 väärinkäytön seuraamuksista)
- Luvan saajan laitteita ja tietoliikenneyhteyksiä koskeva ehto; luvansaaja vastaa niiden toimivuudesta sekä siitä että ne on asianmukaisesti suojattu luvatonta käsittelyä ja käyttöä vastaan
- Maininta siitä, että tietoja ei saa tarpeettomasti tulostaa
- Maininta siitä, että VTJkysely Suorakyselyä saa käyttää ainoastaan luvansaajaorganisaation verkon kautta.
- Tietojen käyttöehdot ja luovutuksensaajan vastuu käyttöehtojen saattamisesta käyttäjille tiedoksi sekä ehtojen noudattamisen valvontaan liittyvää informaatiota
- Noudatettavat maksuperusteet

7.9.4 VTJkysely Suorakyselyn näyttöihin liittyviä erityissäännöksiä ja rajoituksia

Haettaessa käyttöoikeutta sellaisiin tietonäyttöihin, joiden kautta luovutetaan arkaluonteistyyppistä tietoa, hakijan on selvitettävä erityisen tarkasti tietojen käyttötarkoitus. Yksityisen sektorin tietopalveluissa arkaluonteisiksi katsottavia tietoja sisältäviä tietonäyttöjä VTJkysely Suorakyselyssä ovat muun muassa henkilön tunnistusnäyttö, näytöt, josta selviävät kiinteistö tai rakennuksen omistajat, huoneiston tai rakennuksen asukkaat.

Tietojen käyttöoikeuden saamiseksi hakijaorganisaation on viitattava hakemuksessa siihen säännökseen, jonka mukaan ao. luvanhakijan tehtävät oikeuttavat tällaisen tiedon saamiseen.

Lähtökohtaisesti yksityiselle yhteisölle ei voida myöntää oikeuksia henkilötunnuksen paljastaviin suorakäytön tunnistuskyselyihin, koska se samalla paljastaisi samalla ulkopuolisten henkilöiden henkilötunnuksia ja avaisi mahdollisuuden selailla näiden henkilöiden tietoja. Yksityiselle yhteisölle ei ole katsottu samasta syystä voitavan myöntää myöskään oikeuksia syntymäajan paljastavaan suorakäytön tunnistuskyselyyn. Näiden näyttöjen osalta ei täyty henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 5 kohdan mukainen yhteysvaatimus. Tietosuojalautakunnan poikkeusluvalla tällaisia näyttöä voidaan myöntää, silloinkin hyvin rajoitetusti.

Rajoitetusti voidaan myöntää sellainen tunnistuskyselyoikeus (yksilöivä tunnistus), jossa riittävän yksilöivien tietojen jälkeen tunnistuu vain yksi henkilö. Mikäli tiedot sopivat useampaan, näytöllä ei luovuteta tietoja. Tällaisia oikeuksia on myönnetty lähinnä vakuutusyhtiöille ja perintäyhtiöille.

1.7.2014

Väestörekisterikeskus on vakiintuneen käytännön mukaan katsonut, että henkilötietolain yhteysvaatimus toteutuu sellaisen henkilön osalta, jonka henkilötunnus luovutuksensaajalla on ennestään hallussa.

Tunnistuskyselyiden lisäksi tietyt rakennuksia ja kiinteistöjä koskevat kyselymahdollisuudet ovat vastaavanlaisessa erityisasemassa ja, niitä ei juurikaan voida luovuttaa yksityissektorin toimijoille. Esimerkkinä tällaisesta huoneiston asukkaat -kysely, joka paljastaa kaikki tietyssä huoneistossa asuvat henkilöt.

7.9.5 Tietojen luvanmukainen käyttö

Väestötietojärjestelmän tiedot eivät ole julkisia. Henkilöiden, jotka ovat saaneet henkilökohtaisen käyttäjätunnuksen ja salasanan väestötietojärjestelmän suorakäyttöä varten, tulee noudattaa Väestörekisterikeskuksen myöntämän tietoluvan ja sen liitteiden ehtoja ja ohjeita. Tietoluvan saajan vastuuhenkilö on velvollinen huolehtimaan, että nämä ehdot ja ohjeet saatetaan kaikkien käyttäjien tietoon.

Käyttäjätunnus on henkilökohtainen eikä sitä saa luovuttaa kenenkään toisen käyttöön. Käyttäjätunnus on säilytettävä erillään salasanasta turvallisessa paikassa.

Käyttäjä saa käyttää väestötietojärjestelmän tietoja vain Väestörekisterikeskuksen antamassa suorakäyttöluvassa mainittuihin työ- tai virkatehtäviin. Väestötietojärjestelmästä saatuja tietoja ei missään tapauksessa saa luovuttaa sivullisille.

7.9.6 VTJkysely Suorakyselyssä huomioitavat kiellot

VTJkysely Suorakyselyssä huomioidaan turvakielto. Lisäksi voidaan tapauskohtaisesti huomioida yhteystietojen luovutuskielto, mikäli VTJkysely Suorakyselyä käytetään yhteystieto- tai vastaavassa palvelussa. (Katso tarkemmin kielloista luku 6.)

1.7.2014

7.10 VTJkysely Sovelluskysely

VTJkysely Sovelluskysely on automaattinen kysely-yhteys väestötietojärjestelmän ja luvansaajan käyttämän rekisterin välillä. Sovelluksella tarkistetaan tai täydennetään tietoja väestötietojärjestelmästä. Sovellus hakee väestötietojärjestelmän tiedot esimerkiksi henkilötunnuksen perusteella.

Tietojen luovutuspäätökset sovelluksella saatavista tiedoista ja sovelluksen käytön ehdoista tekee Väestörekisterikeskus. Ennen luvan myöntämistä Väestörekisterikeskus pyytää luovutuksensaajalta väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain mukaisen selvityksen tietojen käytöstä ja suojauksesta.

Sovelluksen välityksellä voidaan luovuttaa lainsäädännön puitteissa väestötietojärjestelmän henkilö- tai muita tietoja luvansaajan tietotarpeiden mukaan. Luovutettavia tietoja voivat olla esimerkiksi henkilöiden nimi-, kotikunta-, osoite-, äidinkieli-, edunvalvontatiedot. Tietoluvassa määritellään yksityiskohtaisesti välittävät tiedot. Tietosuojasäännökset otetaan huomioon vastaavalla tavalla kuin muussakin tietojen luovutuksessa.

VTJkysely Sovelluskyselyssä käyttäjätunnus annetaan yrityskohtaisena (luvansaaja). Luvansaaja vastaa kuitenkin siitä, että jälkikäteen on selvitettävissä käyttäjätasolla, kuka tietoja on katsonut. Yritys tai muu yhteisö, jolle oikeus sovelluskyselyyn on annettu, on velvollinen säilyttämään lokitiedot viideltä (5) vuodelta.

7.10.1 Tietojen näyttäminen muulle kuin luvansaajalle

Pääsääntöisesti sovelluskyselyssä saatavat tiedot on tarkoitettu luvansaajan käyttöön. Kuitenkin tietyissä tilanteissa on nähty, että vahvasti tunnistautuneelle henkilölle voidaan näyttää tiettyjä tietoja, esimerkiksi nimi- ja osoitetiedon esitäytyminen lomakkeelle. Tästä on kuitenkin otettava maininta tietolupaun.

Toinen mahdollinen esimerkki tilanteesta, jossa luvansaajan sovelluskyselyn perusteella saamat tiedot, lähinnä nimi- ja osoitetieto, voitaisiin luovuttaa kolmannelle taholle, on tilanne, jossa tuotetta tai palvelua myydään toisen toimijan lukuun. Esimerkiksi autoliikkeen myydessä autovakuutusta vakuutusyhtiön lukuun, on perusteltua, että vakuutusyhtiöllä on oikeus edelleenluovuttaa vakuutuksenottajan nimi- ja osoitetieto vakuutuksen myyjälle vakuutus päätöksen yhteydessä. Tämän voidaan arvioida olevan myös henkilön etujen mukaista, jotta tiedot voidaan kohdentaa oikein. Edellytyksenä on kuitenkin aina, että henkilö on itse antanut suostumuksen. Lisäksi tästä on otettava maininta tietolupaun. Väestörekisterikeskus voi myös esimerkiksi edellyttää erillisiä sitoumuksia kolmannelta taholta.

7.10.2 VTJkysely Sovelluskyselyssä huomioitavat kiellot

VTJkysely Sovelluskyselyssä huomioidaan turvakielto. Lisäksi voidaan tapauskohtaisesti huomioida muut kiellot, ottaen huomioon palvelun tai toiminnan laatu, jossa tietoja käytetään. Esimerkiksi yhteystietojen luovutuskielto otetaan huomioon, mikäli kysely-yhteyttä käytetään yhteystieto- tai vastaavassa palvelussa. (Katso tarkemmin kielloista luku 6.)

1.7.2014

8 Väestötietojärjestelmän tietojen käyttöä koskevat erityisrajoitukset ja ehdot

8.1 Tietojen luovutus rahoitus-, vakuutus- ja niitä vastaavaan toimintaan

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 31 §:ssä säädetään, mitä väestötietojärjestelmän tietoja voidaan luovuttaa rahoitus- ja vakuutustoimintaan ja muuhun näitä vastaavaan toimintaan.

Säännös kattaa toiminnan, joka on järjestetty rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetun lain (699/2004) mukaisesti sekä muun vastaavan toiminnan, jos sen järjestämisestä on erikseen säädetty. Tällaisia säännöksiä ovat esimerkiksi vakuutusyhtiölaki (521/2008), laki ulkomaisista vakuutusyhtiöistä (398/1995), vakuutusyhdistyslaki (1250/1987) ja laki työeläkevakuutusyhtiöistä (354/1997).

Keskeistä säännöksen soveltamisalan kannalta olisi, että lain tässä momentissa tarkoitettujen toiminnan tulisi tapahtua säännellyssä muodossa esimerkiksi jonkinasteisen virallisen valvonnan alaisuudessa ja, että toiminnan järjestämisessä olisi otettu huomioon rahoitus- ja vakuutuspalvelujen käyttäjien aseman ja oikeusturvan varmistaminen. Esimerkiksi Finanssivalvonta on rahoitus- ja vakuutusvalvontaviranomainen, jonka valvottavia ovat muun muassa pankit sekä vakuutus- ja eläkeyhtiöt, ja Etelä-Suomen Aluehallintoviraston tehtäviä ovat esimerkiksi eräiden luotonantajien rekisteröinti ja valvonta sekä perintätöiden luvat ja valvonta.

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 31 §:n 1 momentin mukaan rahoitus- ja vakuutustoimintaan sekä muuhun vastaavaan toimintaan voidaan väestötietojärjestelmästä luovuttaa:

- 1) laissa tai asetuksessa säädetyt tiedot.
- 2) laissa tai lain nojalla asetuksessa tai määräyksessä säädetyt tehtävän, toimenpiteen tai toimeksiannon hoitamisessa tarpeelliset tiedot
- 3) tarpeelliset tiedot sellaisen sopimuksen täytäntöönpanemiseksi, joka koskee rahoitus- tai vakuutustoimintaa taikka muuta vastaavaa toimintaa ja jossa rekisteröity on osallisena.

Rahoitus- ja vakuutuspalvelujen markkinointiin sovelletaan puolestaan väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 32 §:ä, joka koskee tietojen luovuttamista suoramainontaan ja muuhun suoramarkkinointiin.

Väestötietojärjestelmästä on mahdollista luovuttaa tarvittavia kiinteistö-, rakennus- ja huoneistotietoja rahoitus-, vakuutus ja muuhun vastaavaan toimintaan tietoluvassa määritellyssä laajuudessa. Luovutettuja kiinteistö-, rakennus- ja huoneistotietoja ei saa kuitenkaan käyttää kotikuntaa ja siellä olevaa asuinpaikkaa taikka tilapäistä asuinpaikkaa lukuun ottamatta henkilöä koskevassa päätöksenteossa, jollei henkilölle anneta päätöksenteon yhteydessä selvitystä tietojen sisällöstä ja käytöstä, koska näillä tiedot eivät ole julkisesti luotettavia eikä niiden laatu välttämättä ole erityisen hyvä.

8.2 Tietojen luovuttaminen luottotietotoimintaan ja perintätöimintaan

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 31 §:n 2 momentissa säädetään, mitä tietoja voidaan luovuttaa luottotieto- ja perintätöimintaan ja miten näitä tietoja voidaan käsitellä.

1.7.2014

Tämän momentin luottotietotoiminnalla tarkoitetaan luottotietolaissa (527/2007) tarkoitettua luottotietotoimintaa ja perintätöiminnalla saatavien perinnästä annetussa laissa (513/1999) tarkoitettua perintätöimintaa.

Lain 31 §:n 2 momentin mukaan luottotieto- ja perintätöimintaan voidaan luovuttaa tarpeelliset tiedot toiminnan kohteena olevasta henkilöstä seuraavasti rajattuna:

- etu- ja sukunimi
- henkilötunnus tai syntymäaika
- osoite- ja muut yhteystiedot
- syntymäkotikunta
- syntymäpaikka
- tiedot holhoustoimen edunvalvonnasta ja sen sisällöstä
- kuolinaika tai kuolleeksi julistamisaika

Tämä on tyhjentävä luettelo tiedoista, joita väestötietojärjestelmästä voidaan enintään luovuttaa luottotieto- ja perintätöimintaan.

Väestökirjahallinnon viranomaisen on tietojenluovutus päätöstä tehtäessä aina tutkittava, että henkilötietolain 9 §:n mukainen tarpeellisuusvaatimus täyttyy.

8.3 Sukututkimus

8.3.1 Tietojen luovuttaminen sukututkimukseen

Väestötietojärjestelmästä voidaan luovuttaa tietoja sukututkimukseen. Sukututkimusta varten voidaan tehdä poimintoja väestötietojärjestelmästä. Kuitenkin on huomioitava, että vaikka henkilöille on väestötietojärjestelmään merkitty sama sukunimi, ei väestötietojärjestelmästä pääsääntöisesti ilmene saman sukunimisten henkilöiden sukulaisuussuhteita.

Väestötietojärjestelmästä voidaan poimia nimiä ja osoitteita tietyn sukunimisistä henkilöistä yhteydenottoja varten. Tietojen poiminnassa voidaan ottaa huomioon henkilöt myös entisen sukunimen perusteella. Yhteydenotot voivat olla tarpeen sukuseuratoiminnassa tai lähetettäessä kyselyitä sukututkimusta varten.

8.3.2 Sukututkimusrekisteri

Henkilötietolain mukaan henkilörekisteriin saa kerätä ja tallettaa sukututkimusta varten sukuun kuuluvista henkilöistä ja näiden aviopuolisoista rekisterin tarkoituksen kannalta tarpeellisia yksilöintitietoja sekä sukututkimuksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja (henkilötietolaki 18 §). Henkilörekisteri ei tietosisältönsä vuoksi kuitenkaan saa vaarantaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa. Myös sukututkimusta varten pidettävään rekisteriin tulisi tiedot hyvän tietojenkäsittelytavan mukaisesti pyrkiä keräämään ensisijaisesti rekisteröidyltä itseltään.

Väestötietojärjestelmästä voidaan luovuttaa sukututkimusrekisteriä varten esimerkiksi alla lueteltuja tietoja. Luettelo on kuitenkin viitteellinen, sillä tietojen poiminta- ja toimitusmahdollisuudet riippuvat asiakkaan tapauskohtaisesti ilmoittamista poimintaperusteista ja tietojenluovutuksen sisältöön liittyvistä määrittelyistä. Luovutettavat tiedot vahvistetaan tietoluovutuksessa.

1.7.2014

Henkilöistä, joilla on tietty sukunimi, voidaan luovuttaa:

- sukunimi
- poiminta-ajankohdan mukaiset etunimet tai viimeiset etunimet,
- syntymäpäivä ja -kotikunta (ulkomailla syntyneistä syntymävaltio ja -paikka),
- ammatti,
- poiminta-ajankohdan mukaiset tai viimeiset aviopuolison sukunimi, etunimet ja ammatti sekä vihkimispäivä poiminta-ajankohdan mukaiseen tai viimeiseen avioliittoon sekä puolison syntymäpäivä ja -kotikunta sekä mahdolliset puolison kuolinpäivä ja viimeinen kotikunta,
- poiminta-ajankohdan mukaiset tai viimeiset lasten suku- ja etunimet sekä syntymäpäivät ja -kotikunnat sekä mahdolliset kuolinpäivät ja viimeiset kotikunnat,
- poiminta-ajankohdan mukaiset tai viimeiset vanhempien suku- ja etunimet sekä syntymäpäivät ja -kotikunnat sekä mahdolliset kuolinpäivät ja viimeiset kotikunnat,
- osoite ja kotikunta sekä
- mahdollinen kuolinpäivä ja viimeinen kotikunta (ulkomailla kuolleista kuolinvaltio ja -paikka).

Edellä mainittujen tietojen lisäksi voidaan ajatella haettavan esimerkiksi joitain historiatietoja, kuten entisiä etunimiä.

Koska väestötietojärjestelmästä ei ole mahdollista selvittää henkilötietolain 18 §:n edellyttämää henkilöiden kuulumista samaan sukuun, olisi syytä menetellä siten, että aluksi luovutetaan saman sukunimisistä henkilöistä nimi ja osoitetiedot yhteydenottoa varten huomioon ottaen erityisesti sukututkimuskielto. Sen jälkeen, kun rekisterinpitäjä on tätä kautta selvittänyt henkilöiden kuulumisen sukuun ja saanut mahdollisen suostumuksen, yllä kuvatut tarkemmat tiedot voidaan luovuttaa.

Osoitetiedot saa sukututkimuksen yhteydessä kerätä ja tallettaa henkilötietolain 18 §:n nimenomaisen säännöksen mukaisesti vain yhteydenottoja varten. Sukututkimusta tekevän on otettava huomioon myös rekisteröidyn informointivelvollisuus ja mahdollisen suostumuksen hankkiminen. Informointivelvollisuudella tarkoitetaan rekisterinpitäjän velvollisuutta ilmoittaa rekisteröidylle muun muassa tietojen käsittelystä ja mihin tietoja luovutetaan sekä ilmoittaa mahdollisuudesta kieltää tietojensa käsittely. Suostumus on pyydettävä ainakin, mikäli haetaan laajempia tietoja, kuin mitä henkilötietolain 18 §:ssä on määritelty sukututkimukseen.

Sukututkimustarkoitukseen ei tietoja luovuteta henkilöistä, jotka ovat henkilötietolain 30 §:n nojalla kieltäneet tietojensa luovuttamisen sukututkimustarkoitukseen. Turvakiellon alaisia tietoja ei koskaan luovuteta.

8.3.3 Sukututkimus- tai sukuseurarekisterin henkilötietojen päivittäminen

Tiedostomuodossa oleva sukututkimus- tai sukuseurarekisteri on mahdollista päivittää väestötietojärjestelmän tiedoilla ajantasaiseksi. Tällaisissakin tapauksissa henkilötietolain mukainen informointivelvollisuus on selvitettävä.

Päivityksessä ei luovuteta niiden henkilöiden tietoja, jotka ovat kieltäneet tietojensa luovuttamisen sukututkimukseen tai, joille on myönnetty turvakielto.

1.7.2014

8.4 Väestötietojärjestelmän erityisasemassa olevat tiedot

8.4.1 Yleistä

Väestötietojärjestelmään merkittävistä tiedoista osa on erityisasemassa niitä koskevien väestöjärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain erityissäännösten tai muun tietosuojalainsäädännön vuoksi. Tiedot voivat olla esimerkiksi henkilötietolain mukaisesti arkaluonteisia tai niiden käsittelyä ja luovuttamista on voitu rajoittaa muutoin. Kaikkia erityisasemassa olevia tietoja ei välttämättä ole säännelty lainsäädännössä yksityiskohtaisin säännöksin, mutta tiedon luonteen vuoksi on saattanut syntyä perusteltuja käytäntöjä, joiden mukaan tietojenluovutuksiin suhtaudutaan varauksellisesti. Esimerkkeinä viimeksi mainituista voidaan mainita äidinkielitieto ja henkilön kansalaisuus yhdistettyinä. Tässä luvussa käsitellään kyseisiä erityisasemassa olevia tietoja sekä niitä koskevia erityissäännöksiä ja väestötietojärjestelmän tietojenluovutuksissa syntyneitä käytäntöjä.

Myös näiden erityisasemassa olevien tietojen luovutuksissa on otettava huomioon väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain, henkilötietolain ja muun tietosuojalainsäädännön yleiset edellytykset. Näin ollen esimerkiksi tarpeellisuusvaatimus, käyttötarkoitussidonnaisuus, yhteysvaatimus, huolellisuusvelvoite ja tietojen suojaamisvelvoite koskevat erityisasemassa olevien tietojen luovutuksia samoin kuin muitakin tietojenluovutuksia.

Väestötietojärjestelmästä ja väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 38–43 §:ssä käsitellään joitain erityisasemassa olevia tietoja. Monen erityisasemassa olevan tiedon luovuttamista on huomattavasti rajoitettu.

8.4.2 Luovutusrajoitusten yleiset perusteet

Väestötietojärjestelmään sisältyvien eräiden tietojen ja tietoryhmien luovuttamista yksityiselle sektorille voidaan rajoittaa niiden arkaluonteisuuden vuoksi tai sen vuoksi, että niiden luovuttamiselle ei ole edellytyksiä muun tietosuojalainsäädännön mukaan. Tietojen luovuttamista voidaan rajoittaa esimerkiksi väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 28 §:n nojalla, jos luovuttamisen voidaan perustellusta syystä epäillä loukkaavan henkilön yksityiselämän tai henkilötietojen suojaa, hänen etujaan taikka oikeuksiaan tai vaarantavan valtion turvallisuutta. Toisaalta tietoja voidaan olla luovuttamatta sen vuoksi, että henkilötietolain mukaiset tietojen luovutuksen yleiset edellytykset eivät täyty.

Väestörekisterikeskuksella on tietojen luovutuksen yhdenmukaisuuden, selkeyden ja henkilöiden yksityisyyden suojan vuoksi tiettyjä tietoryhmäkohtaisia käytäntöjä, joita pääsääntöisesti noudatetaan luovutettaessa tietoja yksityiselle sektorille.

8.4.3 Arkaluonteisten henkilötietojen käsittelykielto

Henkilötietolain 11 §:n mukaan arkaluonteisten henkilötietojen käsittely on kielletty. Väestötietojärjestelmä sisältää joitain itsessään arkaluonteisia tietoja, ja jotkut tiedot yhdistettynä toisiinsa voivat muodostaa arkaluonteisen tiedon.

Henkilötietolain 11 §:n mukaan arkaluonteisina tietoina pidetään ensinnäkin pykälän mukaan henkilötietoja, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan muun muassa etnistä alkuperää (1 kohta). Väestötietojärjestelmässä ei suoraan ole tällaisia tietoja, mutta esi-

1.7.2014

merkiksi kansalaisuus- ja äidinkieli- ja vieruskielikielietietoja sekä uskontokuntaan kuulumista koskevia tietoja yhdistelemällä on mahdollista tehdä päätelmiä henkilön etnisestä alkuperästä.

Henkilötietolain 11 §:n 2 kohdan mukaan muun muassa uskonnollista vakaumusta koskevat tiedot ovat arkaluonteisia tietoja. Väestötietojärjestelmässä on tieto kuulumisesta uskonnolliseen yhdyskuntaan, joka on lähtökohtaisesti henkilötietolain nojalla arkaluonteinen tieto.

Henkilötietolain 11 §:n 3 kohdan mukaan arkaluonteisena tietona pidetään tietoa, joka kuvaa rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta. Väestötietojärjestelmään merkittävä tieto henkilön yli kolme kuukautta kestävästä asumisesta tai oleskelusta laitoksessa (nk. 900-ryhmän tieto) hoito-, huolto- tai rangaistuslaitoksessa olosta on yleensä arkaluonteinen henkilötietolain tämän kohdan mukaisesti.

Neljäntenä kohtana henkilötietolain 11 §:ssä on arkaluonteisina tietoina mainittu tiedot, jotka kuvaavat henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia. Edellä mainittu 900-ryhmän tieto hoito- tai huoltolaitoksessa olosta saattaa viitata myös näihin arkaluonteisiksi luokiteltuihin tietoihin, kuten myös väestötietojärjestelmään merkitty tieto henkilön sukupuolen vahvistamisesta vastakkaisen sukupuolen mukaiseksi.

Väestötietojärjestelmään sisältyy henkilön mahdolliset edunvalvontatiedot. Nämä tiedot saattavat viitata esimerkiksi henkilön terveydentilaan, sairauteen tai vammaisuuteen.

Henkilötietolain 11 §:n 5 kohdan mukaan henkilön seksuaalista suuntautumista tai käyttäytymistä koskeva tieto on arkaluonteinen. Väestötietojärjestelmän tiedoista ainakin tieto rekisteröidystä parisuhteesta viittaa yleensä henkilön seksuaalisuuteen suuntautumiseen ja käyttäytymiseen. Rekisteröity parisuhde on kuitenkin rinnastettu lainsäädännössä avioliittoon, joten rekisteröityä parisuhdetta koskevien tietojen luovuttamiseen väestötietojärjestelmä sovelletaan samoja periaatteita kuin avioliittotietoihin.

Viimeisenä kuudentena kohtana henkilötietolain 11 §:ssä on mainittu tiedot, jotka kuvaavat henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia. Väestötietojärjestelmään talletetaan tieto henkilön huostaanotosta.

8.4.4 Poikkeukset arkaluonteisten tietojen käsittelykiellosta

Henkilötietolain 12 §:ssä on säädetty poikkeuksista arkaluonteisten tietojen käsittelykiellosta. Pykälän 13 kohdassa on lueteltu ne tilanteet, jolloin arkaluonteisten henkilötietojen käsittely on sallittua. Näistä poikkeuksista osa on merkityksellisiä myös yksityisen sektorin tietopalveluissa.

Arkaluonteisia henkilötietoja voidaan käsitellä muun muassa siinä tapauksessa, että henkilö on antanut suostumuksensa tietojensa käsittelyyn. Mikäli väestötietojärjestelmästä tietoja pyytävä yksityinen henkilö tai yhteisö voi esittää, että henkilö, jonka tietoja pyydetään, on antanut arkaluonteisten tietojensa käsittelyyn nimenomaisen suostumuksensa, on tiedot mahdollista luovuttaa väestötietojärjestelmästä. Henkilön suostumukseen ei yksin oikeuta tietojen saantiin, vaan myös muiden tietojen luovutusta koskevien edellytysten on täyttyttävä.

1.7.2014

8.5 Erityisasemassa olevien tiedot yksityisen sektorin tietopalveluissa

8.5.1 Kansalaisuus, syntymäpaikka ja äidinkieli

Kansalaisuus ja äidinkieli tieto saattavat joissain tapauksissa etenkin yhdessä paljastaa henkilöstä tietoja, jotka voivat tosiasiallisesti olla arkaluonteisia. Joissain tapauksissa ulkomailta syntyneen syntymäpaikkatieto yhdistettynä kansalaisuutta ja äidinkieltä koskevaan tietoon saattaa melko suurellakin varmuudella välillisesti kertoa henkilön rodun tai etnisen alkuperän, jota kuvaava tieto on henkilötietolain 11 §:n mukaan arkaluonteinen tieto.

Kansalaisuus- ja syntymäpaikkatietoa ei voida käyttää liiketaloudellisen sektorin tietojen luovutuksessa poimintaperusteena siten, että poiminnan perusteella luovutettaisiin tietoja jonkin maan kansalaisista tai jossakin tietyssä maassa syntyneistä. Pääsääntöisesti kansalaisuustietoa ei saa käyttää poimintaperusteena yksityissektorin massamuotoisissa tietopalveluissa.

Tietojenluovutusta hakenutta voidaan joissakin tapauksissa palvella sallimalla aineiston postitus Väestötietokeskuksen yhteistyökumppanin valvonnassa tietyin ehdoin. Väestötietokeskuksen yhteistyökumppani hoitaa tällöin tulostuksen ja postituksen tiettyjen erityisehtojen mukaisesti. Jos kirjeen saanut henkilö ottaa yhteyttä tällaisen postilähettyksen lähettäjään esimerkiksi tilaamalla tarjotun tuotteen, hän antaa tällöin suostumuksensa sille, että hänen tietonsa voivat olla postilähettyksen lähettäjän käytössä. Tällöin voidaan katsoa, että on olemassa henkilötietolain 12 §:n mukaisesti arkaluonteisten henkilötietojen käsittelykiellon poikkeusperuste. Tällöin on kuitenkin otettava huomioon postituksen erityisehdot. (Katso tarkemmin luku 7.8.8.)

Mikäli kansalaisuustietoa käytetään oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi, se voidaan harkita luovutettavaksi esimerkiksi yksittäisten väestötietojärjestelmään tehtävien kyselyjen välityksellä. Käyttötarkoitus voi tällöin olla esimerkiksi rahanpesun estäminen [Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä (503/2008)].

8.5.2 Äidinkielitiedon käsittelyyn liittyvät erityisehdot

Jos käsiteltävä äidinkieli tieto on esimerkiksi suomi, ruotsi, englanti, venäjä, ranska tai espanja, henkilötietojen käsittelyyn ei yleensä liity ongelmia. Sen sijaan jos esimerkiksi käsitellään tietoja sellaisesta henkilöstä, jonka äidinkieli selkeämmin paljastaa etnisen alkuperän tai äidinkielenä on jokin Suomessa harvinainen kieli, joka voi paljastaa henkilön etnisen alkuperän, on tietojenluovutuksessa asiaan kiinnitettävä erityistä huomiota.

Äidinkielitiedon avulla voidaan esimerkiksi valita postitettavaksi äidinkielen mukainen postilähetys. Tällöin äidinkielitiedon luovuttamisessa riittää esimerkiksi jaottelu suomi, ruotsi ja muu kieli eikä tällaisen tiedon luovuttamisessa ole yksityisyyden suoja kannalta ongelmia.

Jos äidinkieli tieto käytetään poimintaperusteena siten, että poimitaan vain jotain tai joi-tain muita kuin suomea, ruotsia tai muuta useassa maassa puhuttavaa kieltä puhuvia henkilöitä, taikka luovutettavat tiedot lajitellaan äidinkielen mukaan siten, että muunkieliset ovat omana ryhmänään, ei poimittuja tietoja luovuteta tietoja pyytäneelle. Tällöin tietojenluovutusta pyytäneitä voidaan palvella sallimalla aineiston postitus Väestötietokeskuksen yhteistyökumppanin valvonnassa tietyin ehdoin.

1.7.2014

8.5.3 Ammattitieto

Ammattitiedon luovuttamista massamuotoisesti voidaan joissain tapauksissa rajoittaa. Esimerkiksi ammattitiedon käyttäminen poimintaperusteena saattaisi vaarantaa valtion turvallisuutta, jolloin ammattitiedon luovuttamista voidaan rajoittaa väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 28 § mukaisesti (esimerkiksi kattava osoitepoiminta sotilas- tai poliisihenkilöistä).

8.5.4 Vaalien ja kansanäänestysten toimittamista varten tarvittavat tiedot

Väestötietojärjestelmän vaalien ja kansanäänestysten toimittamista varten tarvittavia tietoja ääni- ja äänestys oikeutetuista käytetään vain valtiollisten-, europarlamentti- ja kunnallisvaalien sekä kansanäänestysten järjestämisessä. Tietoja käytetään myös vaaleja koskevissa tilastoissa.

Kyseessä olevat tiedot tallennetaan väestötietojärjestelmään väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain momentin mukaisesti vain asianomaisten viranomaisten käyttöä varten.

8.5.5 Rakennus- ja huoneistotiedot

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain mukaan (18 §) väestötietojärjestelmän kiinteistö-, rakennus- ja huoneistotietoja ei saa kotikunnan tai siellä olevan asuinpaikan taikka tilapäisen asuinpaikan yksilöintimerkintöjä lukuun ottamatta käyttää henkilöä koskevassa päätöksenteossa, ellei hänelle anneta päätöksen yhteydessä selvitystä tietojen sisällöstä ja käytöstä. Rajoitus on tarpeen sen vuoksi, että vain väestötietojärjestelmän henkilötietoja pidetään julkisesti luotettavina. Julkisella luotettavuudella tarkoitetaan sitä, että merkintää pidetään oikeana, ellei toisin osoiteta.

Jos väestötietojärjestelmän tietojen luovutuksensaajalle luovutetaan rakennus- ja huoneistotietoja, niiden käyttämistä koskevasta rajoituksesta on informoitava luovutuksensaajaa. Rajoitus johtuu siitä, että rakennus- ja huoneistotietojen laatu on huomattavasti heikompi kuin useimpien henkilötietojen, eikä väestötietojärjestelmän rakennus ja huoneistotiedoilla ole tämän vuoksi niin sanottua julkista luotettavuutta.

8.5.6 Uskonnollista yhdyskuntaa koskevat tiedot

Tietoa henkilön kuulumisesta uskonnolliseen yhdyskuntaan ei voida massamuotoisesti luovuttaa yksityiselle sektorille eikä sitä voida käyttää poimintaperusteena.

Uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumista kuvaavat tiedot ovat henkilötietolain 11 §:n 2 kohdan mukaisesti arkaluonteisia tietoja. Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 42 §:n mukaisesti tiedot kuulumisesta uskonnolliseen yhdyskuntaan voidaan luovuttaa sille uskonnolliselle yhdyskunnalle, jonka jäsen henkilö on.

Tieto voidaan luovuttaa yksittäisenä tiedonluovutuksena muun muassa perunkirjoitusta, perinnönjakoa tai vastaavaa yksilöityä tarkoitusta varten, jos tietoa tarvitaan sen selvittämiseksi, mistä uskonnollisesta yhdyskunnasta tai sen seurakunnasta on mahdollisesti saatavissa lisätietoja henkilöstä. Samoin tieto voidaan luovuttaa avioliiton esteiden tutkintatarkoituksiin.

1.7.2014

8.5.7 Tieto laitoksessa olost ja huostaanotosta

Tieto hoito-, huolto- tai rangaistuslaitoksessa asumisesta tai olemisesta voidaan luovuttaa väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 41 §:n mukaisesti vain asianomaisille viranomaisille, virallisen tilaston laatimiseen ja tieteelliseen tai historialliseen tutkimukseen.

Tieto sosiaalilautakunnan tai vastaavan toimielimen huostaanotosta on henkilötietolain 11 §:n 6 kohdan mukainen arkaluonteinen tieto. Tieto huostaanotosta voidaan luovuttaa vain asianomaiselle viranomaiselle, joka tarvitsee tietoa henkilön oikeutta tai velvollisuutta koskevan tehtävän, toimenpiteen tai toimeksiannon hoitamiseksi. Tieto on mahdollista luovuttaa myös virallisen tilaston laatimiseen ja tieteelliseen tai historialliseen tutkimukseen. Huostaanottotieto poistetaan väestötietojärjestelmästä huostaanoton päätyttyä.

8.5.8 Edunvalvontatiedot

Vaikka edunvalvontatietoja voidaan tietyssä mielessä pitää arkaluonteisina, toimivaltaisuuden selvittämiseksi on katsottu välttämättömäksi, että holhousasioiden rekisteristä on jokaisella oikeus saada tiedot muun muassa henkilön kuulumisesta edunvalvonnan piiriin, tieto edunvalvojasta ja tämän tehtävistä ja siitä, millä tavoin henkilön toimintakelpoisuutta on rajoitettu. Tietojen luovuttamisesta holhousasioiden rekisteristä säädetään holhous-toimesta annetusta laista. Maistraatit vastaavat tietojen luovuttamisesta holhousasioiden rekisteristä

Holhousasioiden rekisterissä olevat edunvalvontatiedot ovat siis lähtökohtaisesti julkisia. Väestötietojärjestelmässä olevat edunvalvontaa tai toimintakelpoisuuden rajoittamista koskevat tiedot puolestaan eivät ole julkisia. Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa ei ole edunvalvontatiedon luovuttamista koskevia erityissäännöksiä, jolloin noudatettaviksi tulevat siis lain yleiset tietojenluovutusta koskevat säännökset.

Kuitenkin muun muassa väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 31 §:ssä säädetään erikseen mahdollisuudesta luovuttaa luottotieto- ja perintätoimintaan sekä rahoitus- ja vakuutustoimintaan.

8.5.9 Ottolapsisuhdetta koskevat tiedot

Ottolapsisuhdetta koskevien tietojen luovuttamista väestötietojärjestelmästä on huomattavasti rajoitettu. Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 38 §:n mukaan tieto ottolapsisuhteesta ja, siitä kuka on ottolapsen biologinen vanhempi, voidaan luovuttaa vain asianomaiselle viranomaiselle, virallisen tilaston laatimiseen, historialliseen tai tieteelliseen tutkimukseen.

Yksityissektorin massamuotoisissa tietojenluovutuksissa ottolapsisuhteeseen tai biologiseen vanhemmuuteen liittyviä tietoja ei saa luovuttaa. Tämä koskee myös sukututkimusta.

Yksittäisessä tietojen luovutuksessa tieto voidaan luovuttaa täysi-ikäiselle ottolapselle itselleen ja tietyissä erityistapauksissa ottovanhemmille. Tietoa voidaan lisäksi luovuttaa taholle, joka välttämättä tarvitsee sitä ottolapsen yksilöintiä taikka hänen henkilö- ja perheoikeudellisen asemansa tai toimintakelpoisuuden selvittämistä varten.

Ottolapsisuhteeseen liittyviä nimenmuutoksia käsitellään väestötietojärjestelmän tietojenluovutuksissa yleensä kuten muitakin nimenmuutoksia.

1.7.2014

Tietojenluovutustilanteissa on otettava tarvittaessa huomioon vanhojen niin sanottujen heikkojen ja voimassaolevan lainsäädännön mukaisten niin sanottujen vahvojen adoptioiden erot.

8.5.10 Parisuhdetieto

Rekisteröity parisuhde rinnastuu lainsäädännössä avioliittoon. Myös rekisteröityä parisuhdetta koskevien tietojen luovuttamisessa väestötietojärjestelmästä sovelletaan samoja säännöksiä kuin avioliittotietojenkin osalta.

Parisuhdetietoja, sekä tietoa avioliitosta että rekisteröidystä parisuhteesta, ei voida käyttää poimintaperusteena yksityisen sektorin tietojenluovutuksessa.

Toisaalta avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen oikeusvaikutusten toteutumisen kannalta on oleellista, että eri tahot yhteiskunnassa saavat tiedon henkilön siviilisäädystä ja parisuhteen osapuolista. Esimerkiksi vakuutusyhtiöllä on tarve saada tieto parisuhteen tai avioliiton osapuolista vakuutuksen edunsaajan selvittämiseksi. Tieto voidaan tarvittaessa tarkistaa yksittäistapauksissa väestötietojärjestelmään kyselynäytöiltä.

8.5.11 Sukupuolen vahvistaminen

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain nojalla väestötietojärjestelmään merkitään tieto siitä, että henkilön sukupuoli on vahvistettu vastakkaisen sukupuolen mukaiseksi. Tieto henkilön transsukupuolisuudesta on arkaluonteinen.

Tietoa henkilön aikaisemmasta henkilötunnuksesta tai aiemmista nimistä sekä tietoa sukupuolen vahvistamisesta voidaan luovuttaa vain asianomaiselle viranomaiselle.

Yksittäisenä tietojen luovutuksena nämä tiedot on erittäin rajoitetusti mahdollista luovuttaa maistraatista taholle, joka välttämättä tarvitsee tiedot henkilön yksilöintiä taikka hänen henkilö- ja perheoikeudellisen asemansa tai toimintakelpoisuutensa selvittämistä varten.

Transsukupuolisia koskevat muutostiedot, uudet nimet ja henkilötunnukset, välitetään väestötietojärjestelmän tietopalvelutuotteissa kuten muutkin henkilön muuttuneet tiedot.

8.5.12 Henkilötunnus

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 43 §:n mukaan henkilötunnus voidaan luovuttaa väestötietojärjestelmästä ainoastaan silloin, jos hakijalla on henkilötietolain tai muun lain perusteella oikeus käsitellä sitä.

Henkilötunnusta saa henkilötietolain 13 §:n 1 momentin mukaan käsitellä rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella tai, jos käsittelystä säädetään laissa. Lisäksi henkilötunnusta saa käsitellä lainkohdan mukaan, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää:

- laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi;
- rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi; tai
- historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten.

1.7.2014

Henkilötietolain 13 §:n 2 momentin mukaan henkilötunnusta saa käsitellä luotonannossa tai saatavan perimisessä, vakuutus-, luottolaitos-, vuokraus- ja lainaustoiminnassa, luottotietotoiminnassa, terveydenhuollossa, sosiaalihuollossa ja muun sosiaaliturvan toteuttamisessa tai virka-, työ- ja muita palvelussuhteita ja niihin liittyviä etuja koskevissa asioissa.

Henkilötietolain 13 §:n 3 momentin mukaan henkilötunnuksen saa luovuttaa myös osoite-tietojen päivittämiseksi tai moninkertaisten postilähetysten välttämiseksi suoritettavaa tietojenkäsittelyä varten, jos henkilötunnus jo on luovutuksensaajan käytössä.

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 31 §:n mukaan henkilötunnus olisi mahdollista luovuttaa luottotieto- ja perintätoimintaan. Myös rahoitus- ja vakuutustoimintaan tämä olisi mahdollista.

Henkilörekisterin pitäjällä on lakisääteinen velvollisuus huolehtia siitä, että henkilötunnusta ei merkitä tarpeettomasti henkilörekisterin perusteella tulostettuihin tai laadittuihin asiakirjoihin. Näiksi asiakirjoiksi on katsottava kaikki väestötietojärjestelmän tietojenluovutuksissa syntyvät aineistot.

Lainkohdan mukaan väestötietojärjestelmästä annettavaan todistukseen tai otteeseen voidaan merkitä henkilötunnus vain, jos ote annetaan laissa tai asetuksessa säädetyn tietyn tehtävän tai toimenpiteen hoitamiseksi.

8.6 Sähköinen asiointitunnus

Sähköisellä asiointitunnuksella (SATU) tarkoitetaan varmenteeseen sisältyvää varmenteen haltijan yksilöivää tunnistetietoa. Sähköinen asiointitunnus sisältyy kansalaisvarmenteeseen ja muuhun Väestörekisterikeskuksen luonnolliselle henkilölle myöntämään varmenteeseen. Se voi sisältyä myös laissa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista (617/2009) tarkoitettuun muuhun luonnollisen henkilön varmenteeseen, varmenteen haltijan yksilöivänä tunnistetietona.

Sähköinen asiointitunnus ei sisällä henkilöön liittyviä tunnistetietoja.

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 43 §:ssä on tyhjentävästi säännelty, mihin tarkoituksiin sähköistä asiointitunnusta voidaan luovuttaa (kaksi tilannetta). Koska luovuttaminen on säännelty tyhjentävästi, luovuttaminen muuhun tarkoitukseen ei ole sallittua.

1. Tunnuksen luovuttaminen tuotettaessa sähköistä asiointipalvelua

(Väestörekisterikeskuksen varmenteiden käyttöön perustuva palvelu)

Sähköinen asiointitunnus voidaan luovuttaa käytettäväksi Väestörekisterikeskuksen myöntämän varmenteen käyttöön perustuvan palvelun tai suoritteen tuottamisen yhteydessä, tällöinkin vain käytettäväksi henkilön yksilöivänä tunnisteena.

2. Tunnuksen luovuttaminen muulle varmentajalle

Sähköinen asiointitunnus voidaan luovuttaa muulle Suomeen sijoittuneelle varmentajalle käytettäväksi tunnistamislain mukaisessa varmenteessa (mm. laatuvarmenne) tai vastavassa tunnistamistarkoitukseen käytettävässä varmenteessa varmenteen haltijan yksilöivänä tunnistetietona.

1.7.2014

Haettaessa tietolupaa sähköisen asiointitunnuksen luovuttamiseksi, käyttötarkoitukseksi ei riitä pelkästään käyttö varmennettuun sähköiseen asiointiin. Tarkoitus on, että sähköinen asiointitunnus voidaan yleisten luovutusta koskevien edellytysten täytyessä luovuttaa käytettäväksi sähköisessä asiointissa ja nimenomaan varmenteen haltijan yksilöintiin asiointitapahtumassa. Tämä kaksitasoinen käyttörajoitus on myös selkeästi kirjattava Väestörekisterikeskuksen tietolupapäätöksiin.

Sähköistä asiointitunnusta saa käyttää ainoastaan varmenteella tapahtuvaan sähköisiin palveluihin tunnistautumisen yhteydessä. Sähköistä asiointitunnusta ei saa siis käyttää järjestelmissä hakuperusteena ilman varmennetta.

Sähköinen asiointitunnus voidaan luovuttaa jatkuvana ylläpitona, kertapäivityksenä tai poimintana tai VTJkysely-palvelujen kautta.

Pääsääntöisesti väestötietojärjestelmästä saatuja tietoja ei saa luovuttaa edelleen. Tietojen kielletyllä edelleenluovutuksella ei tarkoiteta väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 43 §:n mukaista sähköisen asiointitunnuksen käyttöä varmenteessa varmenteen haltijan yksilöivänä tunnistetietona.

1.7.2014

9 Väestötietojärjestelmän tietojen käytön valvonta ja väärinkäytösten seuraamukset

9.1 Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Väestötietojärjestelmän tiedot eivät lähtökohtaisesti ole julkisia. Tämä merkitsee sitä, että väestötietojärjestelmän tietoja käsittelevällä on salassapitovelvollisuus väestötietojärjestelmän tiedoista. Vastaavasti tietoja käsittelevää koskee tietojen hyväksikäyttökielto.

Salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto koskevat niitä, jotka palvelussuhteen tai toimeksiannon perusteella käsittelevät väestötietojärjestelmän tietoja (esimerkiksi väestökirjahallinnon palveluksessa olevat). Vastaavasti salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto koskevat niitä, joiden oikeus tietojen käsittelyyn perustuu päätökseen tai lupaan (esimerkiksi luovutuksensaajan palveluksessa olevat).

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 77 §:n mukaan väestötietojärjestelmän tietoja käsittelevän vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta säädetään viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (julkisuuslaki).

Julkisuuslain 23 §:n 1 momentissa kielletään paljastamasta seikkaa, josta on säädetty vaitiolovelvollisuus. Tietoa ei saa paljastaa, vaikka tehtävän hoitaminen on jo päättynyt. Saman pykälän 3 momentissa säädetään hyväksikäyttökiellosta siten, että henkilö ei saa käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi.

Lisäksi sovellettaviksi voivat tulla muun muassa henkilörekisterien tietojen väärinkäyttöä koskevat henkilötietolain ja rikoslain säännökset sekä virkasalaisuuden rikkomista koskevat rikoslain säännökset. (Katso näistä tarkemmin luku 9.4.)

9.2 Valvontakeinot

9.2.1 Massamuotoiset tietojenluovutuspalvelut

Väestörekisterikeskuksen yhteistyökumppanien tuottamien massamuotoisten tietojenluovutuspalvelujen osalta Väestörekisterikeskus edellyttää yhteistyökumppanien huolehtivan tietojen käsittelyyn liittyvästä lokiseurannasta, kun tietoja käsitellään tietopalvelutuotteiden tuottamiseksi. Yhteistyökumppanien kanssa solmituissa yhteistyösopimuksissa on määritelty lokiseurantaan liittyvät vaatimukset sekä muita vaatimuksia luovutettavien tietojen toimittamisen, käytön ja tuhoamisen valvontaan liittyen.

Väestörekisterikeskus voi pyytää yhteistyökumppanilta selvitystä tietojen käytöstä ja tietoturvaan ja tietosuojaan liittyviä asioita käsitellään säännöllisesti Väestörekisterikeskuksen ja yhteistyökumppanin kesken. Myös Väestörekisterikeskus suorittaa itsenäisesti tietojen käyttöön liittyvää valvontaa.

9.2.2 VTJkysely-palvelut

Väestötietojärjestelmän VTJkysely Suora- ja Sovelluskyselyjen seuranta varten on käytössä lokiseurantamenettely. Menettelyn avulla voidaan jälkikäteen selvittää tiedot väestötietojärjestelmään tehdyistä kyselyistä.

Lokiseurannan avulla saadaan selville organisaatio, jonka nimissä suorakäyttökysely on tehty, ja henkilö, joka kyselyn on tehnyt. Menettelyn avulla voidaan selvittää, kehen henkilöön taikka mihin rakennukseen tai kiinteistöön kyselyt ovat kohdistuneet sekä mitä

1.7.2014

näyttöjä on katseltu. Kyselyajat selviävät lokitiedoista sekunnin tarkkuudella. Myös tunnustushauista jäävät tiedot lokiin.

Sovelluskyselyistä säilytetään väestötietojärjestelmään kohdistuneina kyselyinä lokitiedot, jotka ovat vastaavia kuin suorakyselyistä säilytettävät lokitiedot muuten paitsi, että sovelluskyselyissä ei pääsääntöisesti jää merkintää henkilöstä, jonka toiminnasta sovelluskysely on aiheutunut. Väestörekisterikeskus edellyttää antamissaan sovelluskyselyluvis- sa, että luovutuksensaaja järjestää omissa järjestelmissään sovelluskyselyihin kohdistu- van henkilötasoisien lokiseurannan. Sovelluskyselyissä kyselyn tehnyt henkilö saadaan tarvittaessa selville pyytämällä tieto luovutuksensaajana olevalta organisaatiolta. Väestö- kirjajahallinnon viranomaisen voi muutoinkin pyytää lokiseurantaan liittyvää selvitystä orga- nisaatiolta, jonka nimissä suorakäyttö- tai sovelluskysely on tehty.

Lokiseurantamenettelyyn voidaan ryhtyä, mikäli on syytä epäillä tietoluvan ehtojen vas- taista käyttöä. Selvityspyyntö voi tulla esimerkiksi tietoluvan saajalta tai kansalaiselta, taikka se voi olla väestökirjahallinnon omaa käytön seurantaa. Tietoluvan saaja voi esit- tää selvityspyynnön myös selvittääkseen oman organisaationsa suorakäytön asianmu- kaisuutta.

9.2.3 Lokimenettelyyn liittyvät rajaukset

Väestötietojärjestelmän lokitietojen ei ole katsottu kuuluvan omien tietojen tarkastusoi- keuden piiriin. Henkilöllä ei ole katsottu olevan automaattista oikeutta saada itseään kos- kevia lokitietoja nähtäväkseen. Myös lokiseurantamenettelyn aloittamisen on katsottu edellyttävän perusteita esimerkiksi epäilystä tietoluvan vastaisesta käytöstä. Henkilöllä saattaa kuitenkin olla oikeus häntä koskeviin lokitietoihin julkisuuslain mukaisen asian- osaisjulkisuuden perusteella.

Henkilötietolain (523/1999) 32 §:ssä on todettu tietojen suojaamisesta. Lainkohdan mu- kaan rekisterinpitäjän on toteutettava tarpeelliset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet henkilötietojen suojaamiseksi asiattomalta pääsylvä tietoihin ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta tietojen hävittämislä, muuttamiselta, luovuttamiselta, siirtämiseltä taikka muulta laittomalta käsittelyltä. Toimenpiteiden toteuttamisessa on otettava huomioon käy- tettävissä olevat tekniset mahdollisuudet, toimenpiteiden aiheuttamat kustannukset, käsi- teltävien tietojen laatu, määrä ja ikä sekä käsittelyn merkitys yksityisyyden suojan kannal- ta. Sen, joka itsenäisenä elinkeinonharjoittajana toimii rekisterinpitäjän lukuun tai jolle re- kisterinpitäjä luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla, on ennen tietojen käsitte- lyyn ryhtymistä annettava rekisterinpitäjälle asianmukaiset selvitykset ja sitoumukset sekä muutoin riittävät takeet henkilötietojen suojaamisesta edellä tarkoitetulla tavalla.

Lainsäädäntö ei lähtökohtaisesti edellytä henkilötasoista massamuotoisten tietojenluovu- tuspalvelujen seurantaa. Tältä osin on riittävää, että tietojen luovutusta koskevassa tieto- luvassa määritellään, mitä tietoja luovutetaan.

Lokiseurantamenettely perustuu henkilötunnuksen käsittelystä jääviin lokimerkintöihin. Massamuotoisten tietojenluovutuspalvelujen osalta yksittäisiä henkilöitä koskevia tietojen- luovutuksia ei pystytä erittelemään. Näin ollen henkilöllä ei ole mahdollisuutta pyytää loki- seurantamenettelyä massamuotoisten tietojenluovutuspalvelujen osalta.

1.7.2014

9.2.4 Väestörekisterikeskuksen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 52 §:ssä säädetään siitä, että Väestörekisterikeskuksen määräämällä tarkastajalla on oikeus toimittaa tarkastus väestötietojärjestelmän tietojen käytön ja suojauksen varmistamiseksi. Tarkastajalla on oikeus tutkia muun muassa tietojen käsittelyssä käytettävät laitteet ja ohjelmistot ja oikeus päästä tiedon käyttäjän hallinnassa oleviin tiloihin. Väestörekisterikeskus voi asettaa tarkastusoikeuden tehostamiseksi uhkasakon.

9.3 Hallinnolliset seuraamukset

Mahdollisin väärinkäytöksen havaittuaan väestökirjahallinnon viranomainen voi aina pyytää selvitystä tietojen luovutuksen saajalta tietojen käytöstä. Ensisijaisesti väärinkäytöslanteessa pyritään poistamaan väärinkäytökseen johtaneet syyt ja ehkäisemään uusia väärinkäytöksiä.

Väestökirjahallinnon viranomainen voi huomauttaa luovutuksensaajaa väestötietojärjestelmästä luovutettujen tietojen epäasiallisesta käsittelystä ja pyytää luovutuksensaajaa ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin työntekijöidensä toimista vastaavana.

Ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä väestökirjahallinnon viranomainen voi myös antaa tarvittavaa ohjausta ja koulutusta, jotta väärinkäytöksiä ei tapahtuisi.

Mikäli tietolupa on toistaiseksi voimassaoleva, luvan myöntänyt väestökirjahallinnon viranomainen voi perustellusta syystä peruuttaa toistaiseksi voimassaolevan luvan tai muuttaa sitä. Yhtenä perusteena luvan peruuttamiselle voi olla luovutettujen tietojen selkeä väärinkäyttö.

Väestötietojärjestelmän suorakäyttöön liittyvän valvonnan seurauksena väestökirjahallinnon viranomainen voi käyttöoikeuksien väärinkäytöksen havaittuaan antaa käyttäjälle huomautuksen. Törkeissä väärinkäytöstapauksissa väestötietojärjestelmän väärinkäytökseen syyllistyneen luovutuksensaajan virkamiehen tai työntekijän suorakäyttöoikeus voidaan katkaista pysyvästi tai toistaiseksi.

Käyttöoikeusrekisteriin voidaan tehdä merkitä käyttöoikeuden katkaisemisesta, edellyttäen kuitenkin, että henkilöllä on etukäteen ollut tieto tällaisesta mahdollisuudesta. Väestörekisterikeskus tiedottaa käyttäjiä tästä mahdollisuudesta muun muassa tietoluvassa sekä käyttöoikeuden myöntämisen yhteydessä käyttäjälle toimitettavissa dokumenteissa.

Mikäli väärinkäytös on ollut niin vakava, etteivät hallinnolliset toimenpiteet ole riittäviä, tehdään asiasta rikosilmoitus.

9.4 Rikosoikeudelliset seuraamukset

Väestökirjanpidon viranomainen, kuten myös esimerkiksi henkilö, jonka tietoja on luvatta katsottu, voi tehdä poliisille rikosilmoituksen väestötietojärjestelmän tietojen väärinkäytöstä. Väestötietojärjestelmän tietojen käyttötarkoituksen vastainen tai muu väärinkäyttö voi lähtökohtaisesti täyttää useammankin rikoksen tunnusmerkistön.

Väestötietojen salassapitovelvollisuuden rikkomisesta säädetään väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 78 §:ssä. Pykälä on viittaussäännös ja sen mukaan rangaistus vaitiolovelvollisuuden tai hyväksikäyttökiellon rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

1.7.2014

Rikoslain 38 luvun 1 §:ssä säädetään salassapitorikoksesta ja 2 §:ssä salassapitorikkomuksesta. Rikoslain 38 luvun 1 §:n nojalla salassapitorikoksesta on tuomittava sakkoon tai enintään yhdeksi vuodeksi vankeuteen. Salassapitorikkomuksesta voidaan tuomita sakkoon.

Rikoslain 38 luvun säännökset salassapitorikoksesta eivät tule sovellettaviksi, mikäli väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkominen on rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan virkasalaisuuden rikkomisena tai tuottamuksellisena virkasalaisuuden rikkomisena.

Virkasalaisuuden rikkomisesta on tuomittava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Virkamies voidaan tällöin tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänen ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä. Tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Viraltapano ei tule kyseeseen tuottamuksellisen virkasalaisuuden rikkomisen yhteydessä.

Väestötietojärjestelmään kohdistuva tietomurto on rangaistava rikoslain 38 luvun 8 §:n nojalla. Tietomurrosta on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Tietomurron yritys on rangaistava teko.

Väestötietojärjestelmän tai siitä luovutettujen tietojen väärinkäyttö voi täyttää myös henkilötietolain mukaisten rangaistussäännösten tunnusmerkistöt. Henkilötietolain 48 §:n 2 momentissa säädetään henkilörekisteririkkomuksesta, josta voidaan tuomita sakkoon. Henkilörekisteririkos on rangaistava teko rikoslain 38 luvun 9 §:n nojalla.

1.7.2014

LIITE 1: LINKKEJÄ

Väestörekisterikeskus

<http://www.vrk.fi>

Maistraatit

<http://www.maistraatti.fi>

FINLEX säädöstietopankki

<http://www.finlex.fi/>

Tietosuojaviranomaiset

<http://www.tietosuoja.fi/>

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

<http://www.kkv.fi/>

Eur-Lex-portaali Euroopan unionin oikeuteen

<http://eur-lex.europa.eu/fi/index.htm>

sekä EUR-Lex-sivuston rinnalle avattu uusi EUR-Lex

<http://new.eur-lex.europa.eu>

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta

http://europa.eu/legislation_summaries/information_society/l14012_fi.htm

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/98/EY julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:345:0090:0096:FI:PDF>

1.7.2014

EU:n komission kuluttajasivut

http://ec.europa.eu/consumers/index_en.htm

Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry

<http://www.asml.fi/>

The Direct Marketing Association (The DMA) Kansainvälinen suoramarkkinointiliitto

<http://www.the-dma.org/>

Federation of European Direct Marketing, Euroopan suoramarkkinointiliitto

<http://www.fedma.org>

National Do Not Call Registry, Yhdysvaltain Puhelin-Robinson

<https://www.donotcall.gov>

Kansainvälisen Kauppakamarin mainonnan ja markkinoinnin ohjeet

<http://www.iccfin.fi/codes.asp#ohjeet>